

Masteroppgave

«Jeg vil ha dem med meg ut!»

En kvalitativ studie av utendørsaktiviteter og naturmøte i oppveksten,
på Island og i Norge.

Av

Kolbrún Kristínardóttir

Mai 2016

Master i sosialfaglig arbeid med barn og unge
Avdeling for pedagogikk og sosialfag
Høgskolen i Lillehammer
Våren 2016

**Høgskolen
i Lillehammer**

Lillehammer University College • hil.no

Høgskolen i Lillehammer

«Jeg vil ha dem med meg ut!»

**En kvalitativ studie av utendørsaktiviteter og naturmøte i oppveksten,
på Island og i Norge.**

Kolbrún Kristínardóttir

Veileder: Mari Rysst

Masteroppgave i sosialfaglig arbeid med barn og unge

Mai 2016

* Forsidebilde: Sigurjóna Scheving. Brukt med tillatelse.

Sammendrag

Bakgrunn: Inaktivitet i befolkningen er et av nåtidens største problemer for folkehelsen (World Health Organization [WHO], u.å.). Forskning viser at motivasjon for fysisk aktivitet er større når du er ute, samt at det ligger en helsegevinst i naturmøte, uansett aktiviteten (Kurtze et al., 2009). I folkehelsearbeidet har derfor sammenhengen mellom natur og helse, fått større oppmerksomhet de siste årene (Meld. St. 18 (2015–2016)). Foreldre har en nøkkelrolle i å utvikle barns interesse for naturmøte (Tordsson & Vale, 2013), og lært helseatferd i oppveksten har mye å si for individets helse videre i livet (Helsedirektoratet, 2010).

Problemstilling: Hvilke verdier og holdninger vektlegger islandske og norske foreldre når det gjelder barnets- og familiens fritid, naturmøte og utendørsaktiviteter? Og hvordan kan forskjeller og likheter mellom landene forstås?

Metode: Oppgaven er en kvalitativ studie. Data var innsamlet med ved hjelp av semistrukturerte intervjuer, med foreldre til barn i 4. klasse. Fem foreldre fra Lillehammer i Norge ble intervjuet, og fem fra Hafnarfjörður på Island.

Teoretisk forankring: Studien bygger på et folkehelseperspektiv, et sosiokulturelt perspektiv og teorier om foreldre som rollemodeller.

Resultater og konklusjon. Foreldrene bekreftet det som forskningen hevder; at nåtidens barn leker mindre ute, og har mindre frihetsradius i leken. De islandske foreldrene beskrev likevel noe friere barndom. Foreldrene på Lillehammer anså en «Aktiv skolevei», som viktig for fysisk aktivitet, og for det sosiale. Derimot hadde ingen av foreldrene i Hafnarfjörður et bevisst forhold til en aktiv skolevei. Den organiserte idretten var, i begge land, ansett som viktig i oppveksten, for barns helse og i sosial sammenheng. Barneidretten opptok mer av fritiden i Hafnarfjörður, og ble gjerne fremstilt som en oppdragende helsevirksomhet. Foreldrene i Hafnarfjörður fortalte om generelt lite tid til familiesamvær. Naturmøte og utendørsaktiviteter var mye mer fremtredende som samværsform, hos foreldrene på Lillehammer. Naturopplevelser og naturglede ble fremhevet, samt helsefordeler, og ikke minst naturens beroligende effekt på barn og voksne. Lite utvalg gjør at resultater ikke er generaliserbare. Det var derimot interessant å se at mye av resultatene viste seg å reflekteres i det sosiokulturelle landskapet.

Nøkkelord: Utendørsaktiviteter, naturmøte, fri lek, utelek, familie, barn, helse

Úrdráttur

Bakgrunnur rannsókna. Hreyfingaleysi er eitt af stærstu vandamálum heimsins, þegar kemur að lýðheilsu (World Health Organization [WHO], u.á.). Það hefur sýnt sig að áhugi og hvatning fyrir hreyfingu er meiri utandyra, og að heilusávinningur felst í því einu að vera úti í náttúrunni (Kurtze et al., 2009). Í lýðheilsustarfinu hafa þess vegna tengslin milli náttúru og heilsu, fengið aukið vægi (Meld. St. 18 (2015–2016)). Foreldrar gegna lykilhlutverki þegar kemur að áhuga barna- og unglunga á útiveru (Tordsson & Vale, 2013). Og heilsuhegðun sem lærist í uppvextinum hefur stór áhrif á heilsu einstaklinga síðar í lífinu (Helsedirektoratet, 2010).

Rannsóknarspurning. Hvaða gildi og viðhorf leggja íslenskir og norskir foreldrar áherslu á, þegar kemur að frítíma barnsins og fjölskyldunnar, náttúrustundum og útiveru? Og hvernig getum við túlkað muninn milli landanna?

Aðferð. Rannsóknin er eigindleg rannsókn. Gögnum var safnað með hálfopnum viðtölum, við foreldra barna í 4. bekk. Tekin voru viðtöl við fimm foreldra frá Hafnarfirði á Íslandi, og fimm frá Lillehammer í Noregi.

Niðurstöður. Foreldrarnir staðfestu það sem rannsóknir sýna; að börn leiki minna úti enn áður, og að „frjálsi radíusinn“ í leiknum hafi minnkað. Þó lýstu foreldrarnir í Hafnarfirði nokkuð frjálsari uppvexti. Í Lillehammer töldu foreldrarnir virkan ferðamáta, til og frá skóla, mikilvægan. Foreldrarnir í Hafnarfirði voru aftur á móti lítið meðvituð um virkan ferðamáta. Í báðum löndunum þóttu íþróttir mikilvægar í uppvexti barna, vegna félagslegs ávinnings og fyrir heilsuna. Íþróttir barnanna tóku mun stærra pláss í frítíma fjölskyldnanna í Hafnarfirði. Í Hafnarfirði var einnig mikil áhersla lögð á þátt íþróttanna fyrir heilsupplendi barna. Foreldrarnir í Hafnarfirði töluðu um afar takmarkaðan tíma til samveru fjölskyldunnar. Í viðtölunum í noregi var mikil áhersla lögð á útivist og samverustundir í náttúrunni. Þar álitu foreldranir útiveru og náttúruupplifanir, vera mikilvægan þátt í uppvexti barna. Norsku foreldrarnir lístu áhrifum útivistar fyrir heilsuna, og ekki síst fyrir andlega- og líkamlega vellíðan. Þar sem úrtak rannsóknarinnar var lítið, er ekki hægt að alhæfa út frá niðurstöðum. Það var þó einkar áhugavert að mikið af niðurstöðunum spegluðust í hinum ýmsu viðjum samfélagsins, þar á meðal lagasetningum og stjórnkerfi.

Lykilorð. Útivera, náttúra, frjáls leikur, leikur úti, fjölskylda, börn, heilsa

Summary

Background. Inactivity is one of the biggest health problems in the world (World Health Organization [WHO], n.d.). Studies show that the motivation for physical activity is bigger when you are outside. And being out in nature can benefit health, regardless of the activity (Kurtze et al., 2009). Therefore has the link between nature and health, been given a bigger attention in promoting public health (Meld. St. 18 (2015–2016)). Parents seem to be the key factor for children's interest in being out in nature (Tordsson & Vale, 2013). Learned health behaviour when growing up, has a big influence on health, later in life (Helsedirektoratet, 2010)

Problem. What values and attitudes do Icelandic and Norwegian parents emphasize, when it comes to the child's- and the family's leisure time, outdoor activities and being out in nature? And how can we interpret the differences and similarities between the countries?

Results. The parents confirmed what other research have argued, that children's free play outside is diminishing. And their freedom of range for play, is getting smaller. Nevertheless this was less prominent in the Icelandic interviews. An active transportation to school was thought to be very important in Lillehammer, because of its physical and social advantages. None of the parents in Hafnarfjörður reasoned for an active transportation, and some of the children were driven to school in the wintertime. In both countries, sports were considered very important when growing up, both in a social context, and for the children's physical health. Children's sport participation was more pronounced in the leisure time of the Icelandic families, and its health promoting effects were highlighted. The parents in Hafnarfjörður felt they had little time to spend together with their children. Outdoor activities and being out in nature were very important activities for the Norwegian families. Experiencing nature and the joy of being in nature was accentuated. Also the health benefits of nature were highlighted, and last but not least; nature's impact on stress reduction, both in children and grownups. The sample in this research is too small to generalize. But it was interesting that much of the results were shown to reflect in part of the sociocultural landscape, in Iceland and Norway.

Keywords. Outdoor activities, nature, free play, playing outdoors, family, children, health

Forord

I dag kan jeg si mitt masterprosjekt fullført. Det er godt å avslutte, men samtidig litt vemodig. Reisen har vært lærerik, og prosessen både krevende og morsom. Jeg føler meg privilegert, som har fått mulighet til å fordype meg i et emne som engasjerer meg.

Det er på sin plass å takke de som har stått ved min side, og gjort det mulig for meg å fullføre arbeidet.

Først og fremst vil jeg takke foreldrene som stilte sin tid til disposisjon. I en hektisk hverdag er det ingen selvfølge å gi en hel time av sin tid, til en fremmed. Takk!

Min sjelevenn og kjærlighet, min ektemann. Takk for din, -noen ganger så urealistiske- tro på meg. Takk!

Mammaen min, takk for de gode samtalene. Din støtte har vært uvurderlig. Takk!

Takk til barna mine, for deres utrolige tålmodighet. Det har gått mange helger og kveld til skrivearbeidet, og dere har vært helt fantastisk forståelsesfulle. Takk!

Takk til Astrid Halså på HIL for en inspirerende samtale, og for å hjelpe meg på sporet igjen. Og takk til min veileder Mari Rysst, for veiledning og støtte.

Takk min kjære kollokveigruppe, som jeg kommer til med å savne mye. Uten dere hadde mitt emosjonelle tilstand vært svært annerledes i dag. Takk!

«Mamma, du er som en hund. Du må ut å luftes hver eneste dag!», sa sønnen min og traff spikeren på hodet. Nå skal jeg ut - og ta meg en velfortjent luftetur!

Kolbrún Kristínardóttir

Lillehammer, mai 2016

*Det går i galop, men se, der blev
de borte ved kirke-svingen.
Mit væneste minde, i lykke lev!
Nu bytted jeg bort mit sidste stev
for et højere syn på tingen.*

*Nu er jeg stålsat, jeg følger det bud,
der byder i højden at vandre!
Mit lavlandsliv har jeg levet ud;
heroppe på vidden er frihed og Gud,
dernede famler de andre.*

- Henrik Ibsen-

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	10
1.1 Studiens hensikt og oppgavens problemstilling.....	10
1.2 Bakgrunn for valg av tema	12
1.3 Litt om «det norske» og «det islandske».....	13
1.3.1 Hafnarfjörður og Lillehammer	15
1.4 Kort begrepsforklaring.....	18
1.5 Oppgavens struktur.....	19
2. Kunnskapsgrunnlag.....	20
2.1 Barn, natur og helse.....	20
2.2 Kulturelle verdier for naturmøte og folkehelse	21
3. Teoretisk rammeverk.....	26
3.1 Sosiokulturell teori	26
3.2 Foreldre som rollemodeller.....	27
3.3 Folkehelseperspektivet.....	29
3.4 Hermeneutisk teori.....	30
4. Metode og etikk.....	32
4.1. Metodisk tilnærming.....	32
4.2 Utvalg og rekruttering.....	32
4.3 Intervju	35
4.4 Transkribering.....	36
4.5 Etske overveielser.....	37
4.6 Forforståelse og egen rolle i studien	38
4.7 Reliabilitet, validitet og generaliserbarhet.....	39
4.8 Analyse av materialet	41
5. Presentasjon og drøfting av funn.....	43

5.1 Hvordan var det før, hvordan er det nå?	43
5.1.1 Norge.....	43
5.1.2 Island	45
5.1.3 Sammenfatning og drøfting	46
5.2 Barnets frie tid	51
5.2.1 Norge.....	51
5.2.2 Island	53
5.2.3 Sammenfatning og drøfting	56
5.3 Skoleveien og den organiserte idretten.....	61
5.3.1 Norge.....	61
5.3.2 Island	63
5.3.3 Sammenfatning og drøfting	66
5.4 Familiens fritid og samvær	71
5.4.1 Norge.....	71
5.4.2 Island	73
5.4.3 Sammenfatning og drøfting	76
5.5 Hvorfor er naturmøte så viktig for de norske foreldrene	80
5.5.1 Drøfting.....	81
6. Konklusjon.....	82
6.1 Oppsummering og avsluttende refleksjoner	82
6.2 Implikasjoner for fremtidig forskning.....	89
Litteraturliste	91

Vedlegg 1: Informasjonsbrev med samtykkeerklæring - norsk

Vedlegg 3: Informasjonsbrev med samtykkeerklæring - islandsk

Vedlegg 4: Intervjuguide - norsk

Vedlegg 5: Intervjuguide - islandsk

Vedlegg 6: Tilbakemelding fra NSD

Vedlegg 7: Tilbakemelding fra Persónuvernd [Det islandske personvernombudet]

1. Innledning

I innledningen blir det redegjort for studiens hensikt og valg av problemstilling, samt bakgrunnen for valg av tema, og oppgavens oppbygning.

1.1 Studiens hensikt og oppgavens problemstilling

De siste årene, etter finanskrisen i 2008, har mange islandske familier valgt å flytte til Norge. Fra året 2008 til 2014 økte antall islendinger i Norge fra 3.800 til over 8.700 (Ríkisútvarpið, 2014). På grunn av den store utvandringen fra Island til Norge er det flittig tatt opp i media og sosiale medier hvordan islendinger opplever å bo i Norge, kontra på Island. Her forteller mange at de opplever å tilbringe mer tid med barna etter at de flyttet til Norge, og gjerne at de er blitt mer aktive ute i naturen. I diskusjonen er det flere som sier at friluftslivet er såpass godt inngrodd i det norske samfunn, at du blir litt «smittet» av det. Selv er jeg islandsk og har bodd i Norge i nesten 9 år. Bak meg har jeg mange fotturer i islandsk natur, og har alltid opplevd meg som en aktiv bruker av naturområder på Island. Men likevel har jeg, i Norge, utviklet en enda sterkere forbindelse til naturen og det å være aktiv ute. Selv om turer i naturen kan betegnes som populære på Island, virker tradisjonen å stå enda sterkere i Norge. Det har selvsagt ingen hensikt å forsøke å generalisere hva som er typisk islandsk, eller typisk norsk. Det vil alltid finnes individuelle variasjoner innad i hver enkelt kultur. Men det kan likevel virke som om familien blir i større grad prioritert som fritidsenhet i Norge. Som eksempel opplever jeg mye sjeldnere å se familier sammen på tur i naturen på Island, sammenlignet med Norge. På Island kan det virke som turer i naturen er mer en aktivitet de voksne driver med, mens barna driver med noe annet?

I barns liv er det mange viktige og samvirkende faktorer i det fysiske og sosiale miljøet, som blir bestemmende for om barnet sosialiseres inn i et fysisk aktivt liv (Mjaavatn & Gundersen, 2005). Foreldrenes livstil og engasjement sammen med barna er viktig for barn, særlig når de er små (Mjaavatn & Fjørtoft, 2008; Mjaavatn & Gundersen, 2005; Sallis, Prochaska & Taylor, 2000; Steinbeck, 2001). Familiens samværsformer, og foreldrenes verdier og holdninger når det gjelder samvær med barna, er derfor av stor betydning for barnets og familiens helseatferd. I en SINTEF rapport fra 2009 om friluftslivets effekt på folkehelse og livskvalitet, konkluderes det

med at en stor helsegevinst ligger i å få flere ut i naturen og at det derfor bør oppmuntres til å få de fleste ut (Kurtze, Eikemo & Hem, 2009).

I mitt arbeid som fysioterapeut for barn og unge har jeg de siste årene opplevd positive endringer der fokuset på tidlig innsats og helse for alle, har fått en større betydning. Med samhandlingsreformen fikk kommunene et større ansvar for å fremme helse og sunne levevaner i befolkningen. Tidlig innsats og forebygging ble vektlagt i større grad (St.meld. nr. 47 (2008-2009)), ikke minst etter at regjeringens oppfølging av samhandlingsreformen, folkehelseloven, trådte i kraft i 2012 (Folkehelseloven). Med et blikk på folkehelse, og de effektene som aktivitet ute i naturen har for helse, er studiens formål å søke svar på følgende problemstilling:

Hvilke verdier og holdninger vektlegger islandske og norske foreldre når det gjelder barnets- og familiens fritid, naturmøte og utendørsaktiviteter? Og hvordan kan forskjeller og likheter mellom landene forstås?

Empirien i oppgaven kommer til sammen fra 10 intervjuer med foreldre i Lillehammer, og Hafnarfjörður på Island. Utvalget blir gjort rede for i eget kapittel (4.2) og byene blir beskrevet nærmere i eget avsnitt (1.4). Empirien ses i lys av perspektiv på folkehelse, og teorier om foreldre som rollemodeller. Ved hjelp av sosiokulturell teori vil jeg undersøke hvordan foreldrenes verdier og holdninger kan forstås, sett i lys av det sosiokulturelle landskapet. Med et så lite utvalg, fem intervjuer på Island og fem i Norge, gir ikke resultatene i studien grunnlag for generalisering. Likheter og ulikheter som kan gjøre seg gjeldene i foreldrenes svar, kan også forekomme innenfor samme kultur. Derimot kan studiens resultater ses i relasjon til funn fra andre studier.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

I det moderne samfunn preges hverdagen hos mange av mye stillesitting, og hverdagens krav til kroppsbruk blir stadig mindre (Helsedirektoratet, 2014c). På verdensbasis anses inaktivitet som et av nåtidens største problemer for folks helse (Mjaavatn & Fjørtoft, 2008; World Health Organization [WHO], u.å.). Dette til tross for at antall mennesker som trener for å holde seg i form, er høyere enn noen ganger før. Det samme gjelder for barn og unge; deltakelse i barneidretten har aldri vært større, men likevel viser det seg at et altfor mange er for lite fysisk aktive (Magnússon, Arngrímsson, Sveinsson & Jóhannsson, 2011; Sandseter, 2000; St.meld. nr.16 (2002-2003); Tordsson & Vale, 2013). Stillesitting på skole, jobb, transport og foran skjerm, preger en såpass stor del av dagen, at treningen ser ikke ut til å klare å kompensere for reduksjonen i hverdagsaktivitet (Helsedirektoratet, 2014c, s.12; St.meld. nr. 16 (2002-2003)).

En rekke helseproblemer kan knyttes direkte til inaktivitet, og ifølge WHO (u.å.) kan omtrent 3,2 millioner dødsfall, hvert år, knyttes til manglede fysisk aktivitet. Det hevdes videre at på grunn av inaktivitet og overvektproblematikk, kan dagens amerikanske barn være den første generasjonen i historien som lever kortere liv enn sine foreldre (Mjaavatn & Fjørtoft, 2008; Øen, 2012). Menneskekroppen er skapt for bevegelse, og bevegelse er barns naturlige utforsknings og læremåte (Mjaavatn & Fjørtoft, 2008). Barn og fysisk aktivitet har derfor lenge vært gjenstand for forskning. Oppsiktsvekkende tall fra Helsedirektoratet (2014a) viser at norske seksåringer bruker omtrent 50 % av sin våkentid til inaktivitet, og niåringer rundt 60 %. Mindre fysisk aktivitet hos barn, og stadig økning i mediebaserte og stillesittende sysselsettinger er, ifølge WHO (2016), en bekymring verden over. Det viser seg i tillegg at relasjonen «barn-natur» har endret seg mye (Karsten, 2005; Tordsson & Vale, 2013), og flere er bekymret over hvilke betydning det har for barns oppvekst at de nå bruker naturen mindre enn før (Burdette & Whitaker, 2005; Louv,2009; Skår & Krogh, 2009; Tordsson & Vale, 2013).

Samlet viser forskning viktigheten av at barn tilbringer tid utendørs (Brussoni et al., 2015; Brussoni, Olsen, Pike & Sleet, 2012; Sallis et al., 2000; Tordsson & Vale, 2013). Hva som ligger bak påstanden, kommer vi til litt senere i oppgaven. I tillegg er det mye som tilsier at foreldre «har en nøkkelrolle i å sosialisere barn til naturmøte»

(Tordsson & Vale, 2013, s.2), og at tiltak som styrker familien som «fritidsenhet» er viktige (Skår et al., 2014; Tordsson & Vale, 2013). Det dokumenteres flere steder at når det gjelder barns helseatferd er foreldrene en viktig påvirkningsfaktor (Mjaavatn & Fjørtoft, 2008; Mjaavatn & Gundersen, 2005; Sallis et al., 2000; Steinbeck, 2001). Tidlig barndom og oppvekst anses derfor for å være av stor betydning for individets helse videre i livet (Helsedirektoratet, 2010).

Foreldre virker som sagt å spille en hovedrolle, både når det gjelder barns fysiske aktivitet, og naturmøte. Dette betyr ikke at barns helseatferd ikke kan påvirkes av andre faktorer. Faktorer som materielle ressurser, sosiale relasjoner, oppvekstvilkår, utdanning, boforhold og psykososiale ressurser, har innflytelse på de fleste helsemål. Disse har direkte betydning for helse, samtidig som de også har innflytelse på hverandre (Helsedirektoratet, 2010). I denne oppgaven blir hovedfokuset på foreldre som rollemodeller. I kampen for å fremme god helse i befolkningen legges det stor vekt på å få folk i bevegelse ute i naturen og nærområdet (Helse- og omsorgsdepartementet, 2014), og for barn har foreldrene en nøkkelrolle.

1.3 Litt om «det norske» og «det islandske»

I Norge og på Island er vi rike av vakker og storslått natur. Norge med sine store fjell- og skogområder, og Island med sine varme kilder, og røffe, dramatiske natur. Vi bærer med oss stor stolthet ovenfor naturen, som gjenspeiles for eksempel i skjønnlitteraturen, sanger og kunstverk. Mens Norge er et gammelt land med mye skog og grodde områder, er Island et ungt land hvor geologien fortsatt formes av aktive vulkaner (Ólafsdóttir & Runnström, 2013). Det islandske klimaet preges av store vekslinger i været, og mye nedbør, samt relativt hyppige stormer og kuling (Dannevig, 2015). Mesteparten av året kan likevel været sies å ligne på klimaforholdene på den norske vestkysten.

Som i resten av Norden bor majoriteten av befolkningen i Norge og på Island, i byer og tettsteder (Miljøverndepartementet, 2008). Men generelt er naturområder lett tilgjengelige, og på grunn av allemannsretten har vi stor frihet til å bevege oss rundt i vår vakre natur. Tradisjon for bruk av naturen er vanlig i Norden, og naturområder

brukes gjerne til rekreasjon og mosjon (Miljøverndepartementet, 2008). På Island har fotturer lenge vært en populær uteaktivitet (Ólafsdóttir & Runnström, 2013), akkurat som i Norge. De siste årene har andre utendørsaktiviteter som ridning, sykling og motordreven ferdsel i naturen, økt i popularitet (Ólafsdóttir & Runnström, 2013). På Island er det lov med motordreven ferdsel på frossen jord (Umhverfisstofnun, 2005), mens dette ikke er lov i Norge (Motorferdselloven). I en nordisk rapport «Frisk i naturen» sies det at motordreven ferdsel i naturen er en stor del av det islandske friluftslivet (Bergström & Tronvik, 2012). På grunn av dens popularitet på Island, og økt turisme, har kjøring utenfor veier blitt et stort problem, også i sommerhalvåret (Umhverfisstofnun, u.å.). Den utsøkte stillheten på vidda, som vi så gjerne romatiserer og oppsøker i Norge, kan derfor tenkes å bli noe mer forstyrret i den islandske fjellheimen. I tillegg til motorferdsel kan hesteridning kan også betegnes som et særtegn ved det islandske friluftslivet (Bergström & Tronvik, 2012). Men det er likevel kun en liten del av befolkningen som er aktive innen sporten.

I Norge er tradisjonen for friluftsliv sterk, og godt inngrodd i folkesjelen. Det er en vanlig oppfatning at nordmenn blir sosialisert inn i friluftsliv fra de er barn (Bischoff, Marcussen & Reiten, 2007; Tordsson & Vale, 2013). Folkelige fritidsverdier som friluftsliv og idrett på offentlige arenaer har lenge stått sentralt. Men dette hevdes å være i endring mot en mer materialistisk fritid (Säfvenbom, 2005). Ifølge Tordsson og Vale (2013) opptar organiserte aktiviteter mye av fritiden, og en ny hverdag for barn og unge synes å ha etablert seg. Dette kan også sies å gjelde for islandske forhold, der den organiserte idretten lenge har stått sentralt i fritiden. Men tross en forskyvning mot en mer organisert fritid, viser det seg at den norske turtradisjonen fortsatt står sterkt (Tordsson & Vale, 2013).

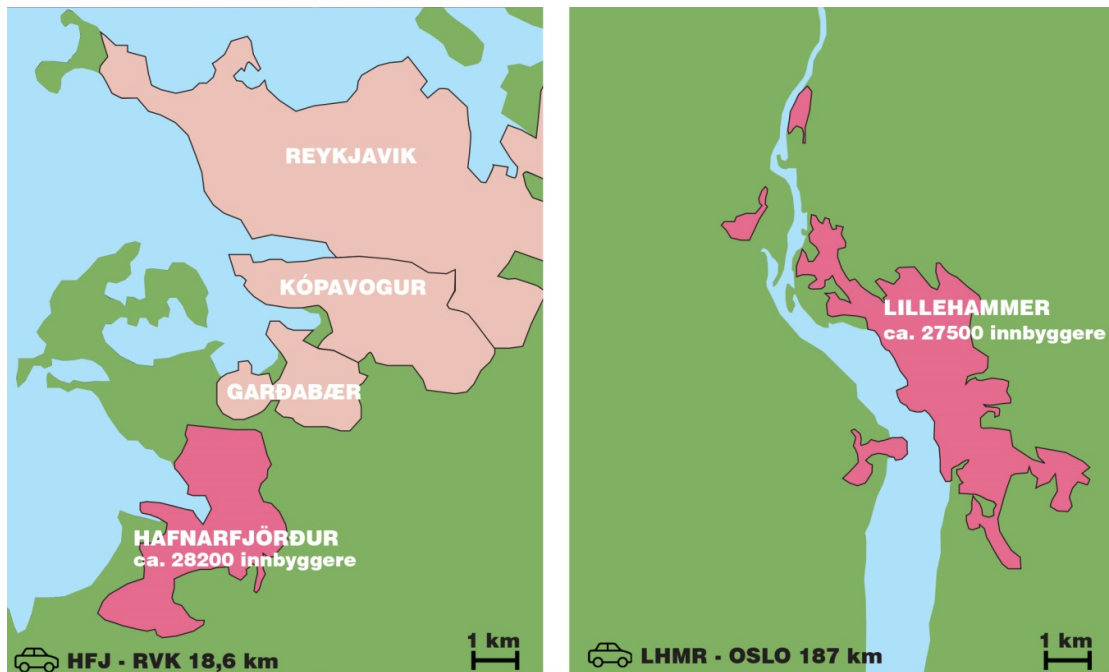
Selv om fotturer er en populær aktivitet på Island, har ikke turtradisjonen og naturmøte det samme rotfeste som i Norge. På en konferanse i 2012 med overskriften «Er det mulig å øke utendørsaktiviteter hos islendinger?», brukte Islands miljøminister følgende utsagn: «Bilen er islendingens jakke». Her refererer hun til en tendens hos islendinger til å gå noe lettkledd ut av døren, ettersom bilen uansett blir brukt til de fleste gjøremål. Men miljøministeren fremhevet også at islendinger har i større grad blitt aktive brukere av naturområder og utendørsaktiviteter (Svavarsdóttir, 2012). Miljøministerens påstand samstemmer med det som lederen

av Islands turistforening [Ferðafélag Íslands] uttalte i 2007, om en stor økning i medlemstall. Han hevdet videre at foreningens store forbilde var den norske turistforeningen, på grunn av dens mange medlemmer og sterke turtradisjon i den norske befolkningen (Guðmundsson, 2007).

Ifølge Vygotsky (1978) er menneskelig tenkning og språk, kultur- og kontekstavhengig. Det vil si at språket formes av kulturen og de sosiale aktivitetene vi inngår i. I det norske og islandske språket kan vi se noe som kan tenkes å gjenspeile ulike historiske tradisjoner og kultur for friluftslivet. I Norge har man for eksempel ordtak som «født med ski på bena», «ut på tur, aldri sur» og « det finnes ikke dårlig vær, bare dårlige klær». Slike ordtak finner vi ikke i det islandske språket, men der finnes det derimot ordet «vindusvær». Ordet betyr at når du ser ut av vinduet ser været veldig bra ut, med sol og blå himmel. Men når du kommer ut er det ikke så fint som det ser ut, det er kaldt - for kaldt til å være ute. På begge språkene finnes også ordet «søndagstur». I Norge omfatter begrepet den rike tradisjonen for helgeturer, eller søndagsturer i naturen (Tordsson & Vale, 2013), enten det er fottur, sykkelstur eller skitur. Den islandske betydningen kan derimot oversettes til «søndagsråning», og omfatter den islandske familietradisjonen om å ta seg en biltur på søndager og kjøre litt rundt, titte i butikker, besøke slektninger, og gjerne å kjøpe seg en is.

1.3.1 Hafnarfjörður og Lillehammer

Som nevnt innledningsvis kommer studiens empiri fra 10 intervjuer med foreldre på Lillehammer i Norge og Hafnarfjörður på Island. Grunnen til at jeg valgte disse to byene var til dels pragmatisk, da jeg bor i utkanten av Lillehammer, og kommer opprinnelig fra Hafnarfjörður. Byene er i tillegg like på mange måter, ved at de har noenlunde like innbyggertall. Samtidig er det god tilgang til naturområder, sykkelstier, grøntarealer, slalåmbakker og svømmebassenger. Derimot, med hensyn til avstand fra hovedstaden og nærliggende bykjerne, kan Hafnarfjörður betegnes for å ha noe mer urban beliggenhet (Figur 1).

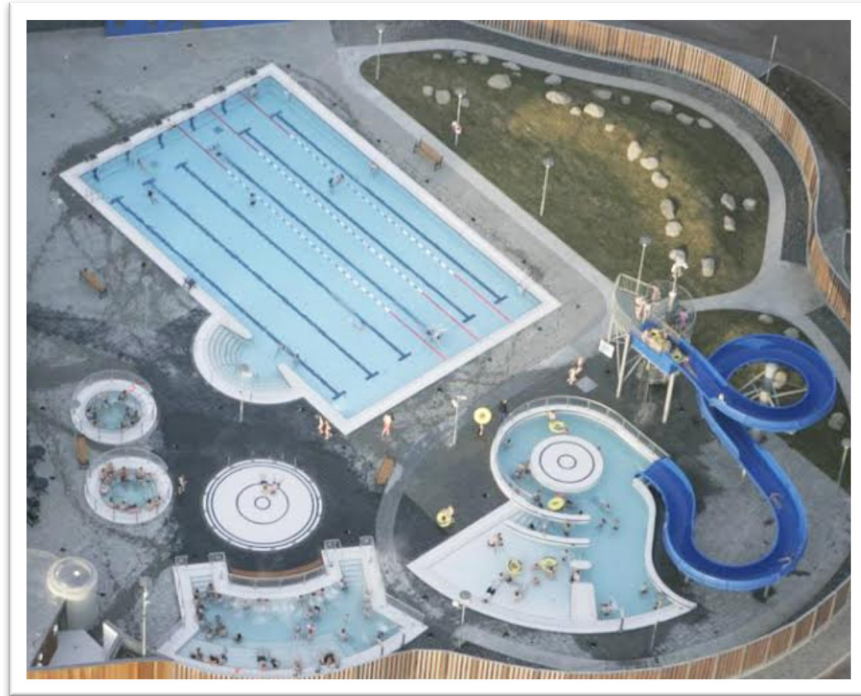
Figur 1 Oversiktskart, Hafnarfjörður og Lillehammer

(illustrasjon: privat)

Ulikhetene mellom byene er selvfølgelig også mange, og det er mye som kan ha stor påvirkning på folks valg av aktiviteter i fritiden. Mens Lillehammer har for eksempel et stabilt innlandsklima, preges værforholdene i Hafnarfjörður av sterkt variabelt kystklima. Hafnarfjörður er på sør-vest kysten av Island. Både Lillehammer og Hafnarfjörður kan betegnes som «aktive byer», det vil si at trening og mosjon er på mange måter byenes kjennetegn. Men formen for aktivitet kan derimot tenkes å variere mye. Vinterbyen Lillehammer har for eksempel flere hundre kilometer med oppkjørte langrensløyper på vinteren, som blir flittig brukt av familier. På Island er det derimot liten kultur for langrenn, kanskje delvis på grunn av det ustabile vinterværet. Interessen for langrenn har likevel vokst de siste årene, men hovedsakelig virker dette å være en form for trening for de voksne, og ikke en familieaktivitet. Fra Hafnarfjörður er det omtrent 45 minutters kjøring til nærmeste langrensløype på 10 kilometer, i Bláfjöll alpint- og skianlegg.

En populær helårs utendørsaktivitet på Island, er svømming og bading. Hafnarfjörður har tre bassenger som er mye brukt. Badekulturen på Island kan sies å være et særtegn, og nesten hver eneste bykjerne har i hvert fall ett offentlig utebasseng (figur

2). Bassengene brukes av barn, voksne og familier, som enten svømmer, leker og/eller koser seg i «Heitur pottur» [kunstige varme kilder].

Figur 2: Utendørsbasseng på Island (Salarlaug)

Basseng ca. 28°C. Varme kilder [heitur pottur] ca. 35°C - 42°C
(Fotograf Sigga. Hentet fra <http://www.panoramio.com/photo/20686422>)

Som sagt har både Hafnarfjörður og Lillehammer god tilgang til naturområder, og det finnes mange og varierte turmuligheter for familier. Naturen kan derimot betegnes som svært ulik. I Lillehammer området har du utallige turmuligheter, til skogs og fjells. Mulighetene er også mange i området rundt Hafnarfjörður, som gjerne blir kalt «byen i lavaen». Naturen i og rundt byen kjennetegnes av et relativt ungt lavalandskap. Der er det muligheter for mange og varierte fjellturer og lavlandsturer. I tillegg er det kun kort kjørevei til nærmeste jordvarmeområde med boblende svovelklumper, som byr på mange fine opplevelser. Et lite dikt om Hafnarfjörður føler jeg at kan gi en god og litt romantisk beskrivelse av byen, for å få en kontekst for de som ikke kjenner den.

*Þú hýri Hafnarfjörður
sem horfir móti sól
þó hraun þín séu hrjóstrug
er hvergi betra skjól.
Þinn fagri fjallahringur
með fönn á efstu brún
og hamraborgir háar
á holti gróin tún.*

*Du vakre Hafnarfjörður
som solen ser i mot
selv med ditt ufruktbare lava
gir ingen steder bedre ly.
Dine vakre fjell alt om kring
med snø på den øverste tind
og høye borger av berg
på bakkens grønne jord.*

- Guðlaug Pétursdóttir -

1.4 Kort begrepsforklaring

I St.meld. nr. 39 (2000-2001) bekreftes definisjonen av begrepet friluftsliv som har blitt brukt siden 1986-87: «Friluftsliv er opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse». Målsetningen er ifølge meldingen å fremme det enkle friluftslivet for alle, i dagliglivet og i harmoni med naturen.

Ifølge Bergström og Tronvik (2012) er Island det eneste av de nordiske landene som inkluderer motordreven ferdsel i naturen, inn i friluftslivsbegrepet. Hvilke begrep de refererer til kommer ikke frem. Jeg tenker derimot at på det islandske språket kommer begrepet «útvíst», nærmest friluftslivsbegrepet. Det finnes noen ulike definisjoner av begrepet «útvíst». Den jeg har valgt å forholde meg til kommer fra det islandske miljødirektoratet, og inkluderer ikke motordreven ferdsel i naturen: « det å ferdes om landet uten bruk av motordrevne kjøretøy og oppholde seg utendørs i nærkontakt til naturen som en ferdes om.» (Umhverfísráðuneytið, 2011, s.165).

Tordsson og Vale (2013, s.6) hevder at begrepet «friluftsliv», gjerne forstås som «mer eller mindre *spesialiserte aktiviteter* i naturen». Jeg har derfor valgt å bruke deres uttrykk «**naturmøte**», i oppgaven. Tordsson og Vale definerer begrepet *naturmøte* som følger: «Med *naturmøte* vil vi legge vekt ved at det er barn og unges relasjon til

naturen, på et hverdagslig, allsidig og konkret nivå, som opptar oss. Vi ønsker å gi uttrykket en åpen og inkluderende betydning» (Torsson & Vale, 2013, s.6).

I oppgaven følger jeg dette likevel ikke konsekvent og begrepene friluftsliv, naturmøte og utendørsaktiviteter, blir brukt litt om hverandre. Utendørsaktiviteter er oversatt fra det engelske begrepet «outdoor activities».

Begrepet «fritid» blir ifølge Säfvenbom (2005) tillagt ulik mening. Hva vi opplever som fritid er ikke nødvendigvis ens bestemmende. Frihet fra arbeidsgiver eller skole er kanskje den mest tradisjonelle begrepsforklaringen, og er den som jeg forholder meg til i denne oppgaven.

1.5 Oppgavens struktur

Oppgaven er inndelt i 6 hovedkapitler. I **kapittel 1** har jeg beskrevet bakgrunnen for valg av temaet, hensikten med studien og studiens problemstilling. **Kapittel 2** inneholder studiens kunnskapsgrunnlag, med litteraturgjennomgang knyttet til oppgavens tema. I **kapittel 3** redegjøres det for oppgavens teoretiske rammeverk. **Kapittel 4** inneholder oppgavens metodologi, hvor det metodiske grunnlaget presenteres, samt arbeidsprosesser, etiske overveielser, egen for forståelse og studiens reliabilitet og validitet. I tillegg redegjøres det for analyseprosessen av materialet. I **kapittel 5** presenteres studiens funn, og ses i forhold til annen forskning, samt at empirien drøftes i lys av studiens teoretiske perspektiver. **Kapittel 6** består av oppsummering og avsluttende refleksjoner, som kobles til studiens problemstilling og belyses ut fra det teoretiske rammeverket. Til slutt blir noen implikasjoner for videre forskning fremhevet.

Naturligvis blir det i oppgaven brukt mye litteratur og offentlige dokumenter på islandsk, og noen av disse blir sitert i oppgaven. I tillegg blir foreldrenes refleksjoner fra intervjuene sitert i noen grad. Av den grunn vil jeg presisere at alle sitater fra dokumenter på islandsk og fra de islandske intervjuene, er oversatt av meg selv.

2. Kunnskapsgrunnlag

2.1 Barn, natur og helse

Boken «Last child in the woods», med undertittelen «saving our children from nature deficit-disorder», er en av USA's bestselgende bøker. Der hevder bokens forfatter, Richard Louv (2009), at nåtidens barn har betraktelig mindre kontakt med naturen og at den frie leken i naturen har minsket radikalt. Louv mener at naturens fravær i barns oppvekst kan medføre alvorlige konsekvenser for barns utvikling. Der nevner han blant annet redusert fysisk yteevne og kroppslig klossethet, manglende kreativitet og redusert innlevelsesevne. Louv knytter også flere problemer til minsket naturmøte, deriblant overvektsproblematikk, atferdsproblemer og økning i barn- og unges depresjon (Louv, 2009). Om Louv har rett i alle sine påstander er vanskelig å si. Men ved søk på «google scholar» finnes det over 3300 referanser til boken, som kan antyde at flere deler bekymringen.

I en rapport fra Høgskolen i Telemark har forfatterne gjennomgått skandinavisk og engelskspråklig litteratur om barn, unge og natur (Tordsson & Vale, 2013). I rapporten er det mye som tilsier at Louv kan ha rett i mange av sine påstander. Men situasjonen kan sies å være noe «lysere» i de nordiske landene. Litteraturstudien viser at nåtidens barn lever i en institusjonalisert og voksenstyrt hverdag, bestående av skole, hjem og organiserte fritidsaktiviteter. Forfatterne uttrykker en bekymring for at voksenstyringen er med på å redusere barns frie utfoldelse gjennom lek. Det hevdes også at selv i den organiserte idretten gjør voksenstyringen at aktivitetsnivået synker. Dette fordi barna må ta imot beskjeder fra de voksne og stå i kø under organiserte aktiviteter. I rapporten understrekes de positive sidene ved all fysisk aktivitet. Men spesielt blir det fremhevet at barn som leker spontant, særlig i naturen, leker mer fysisk aktivt og aktiviteten vedvarer lenger (Tordsson & Vale, 2013).

Ifølge Norðdal og Jóhannesson (2015) er det vanlig i nordisk kultur å vektlegge barns lek ute i naturen, som viktig for en god barndom. Dette viser seg også å ha god støtte i forskningen, som samlet viser at naturmøte er av stor verdi for barn og unges utvikling (Fjørtoft & Reiten, 2003; Sallis et al., 2000; Tordsson & Vale, 2013). Det hevdes at barns frie lek har positiv innvirkning på så å si alle aspekter i utviklingen, både for den fysiske- og psykiske helsen, og for barns sosiale- og kognitive utvikling

(Burdette & Whitaker, 2005; Taylor & Kuo, 2006; Tordsson & Vale, 2013). I tillegg fremheves den frie leken i naturen som særdeles viktig, da den sies ytterligere å stimulere barns problemløsningsevne og kreativitet (Bjerke, 1994; Burdette & Whitaker, 2005; Fjørtoft, 2001, 2004; Tordsson & Vale, 2013). Leken blir mer aktiv, kreativ og variert i naturlige omgivelser, samt at motoriske ferdigheter viser seg å bli bedre (Burdette & Whitaker, 2005; Fjørtoft, 2001, 2004; Gray et al., 2015; Tordsson & Vale, 2013).

Dahle (1995) hevder at for at barn skal utvikle sitt forhold til naturen trenger de voksne rollemodeller som selv går ut og opplever naturen sammen med dem. I tillegg hevder Bagøien (2003b, s. 134), at «gjennom identifisering, imitasjon og samvær med sine nærmeste «andre» føres barnet inn i en sosial orden, med roller, regler og verdier». Med det som utgangspunkt fremhever han det som særdeles viktig at foreldre gir barna opplevelser av naturmøte. Videre hevdes at nåtidens foreldre bør ha større fokus på å berike sine barns liv ved å gi dem mer av sin tid, og involvere seg mer i barnas liv (Corsaro, 2011). Det kan derfor tenkes at familiens samvær ute i naturen har stor betydning for barns oppvekst, der naturens mangfoldighet og dynamiske egenskaper skaper optimale betingelser for barns utvikling. Skår et al. (2014), fant at flere barn oppholdt seg i natur- og grøntområder når voksne var til stede. De anså derfor foreldrenes rolle og innsats av stor betydning for omfanget av barns naturmøte.

2.2 Kulturelle verdier for naturmøte og folkehelse

En del av denne oppgavens teoretiske rammeverk er det sosiokulturelle perspektivet (kapitel 3.1), som tilsier at kulturelle verdier vil alltid influere foreldrenes valg og verdier for barneoppdragelsen. Ideer om hvordan du best legger til rette for god oppvekst blir derfor på mange måter basert på de rådende verdiene og ideologiene i samfunnet (Jávo, 2010). Et annet teoretisk perspektiv i oppgaven er folkehelseperspektivet (kapitel 3.2). Ut fra oppgavens teoretiske bakteppe, blir det derfor naturlig å påpeke noen viktige trekk knyttet til offentlige føringer for naturmøte og folkehelse, på Island og i Norge.

Vi har vært innom det som hevdes om norsk tradisjon for naturmøte, og at nordmenn sosialiseres inn i friluftsliv fra de er barn (Bischoff et al., 2007; Tordsson & Vale, 2013). Den rike tradisjonen for naturmøte formidles også i flere offentlige dokumenter (Helse- og omsorgsdepartementet, 2014; Meld. St. 18 (2015-2016); St.meld. 39 (2000-2001)). Ut fra et perspektiv på folkehelse vil et aktivt ute- og friluftsliv, eller det som i denne oppgaven kalles *naturmøte*, ha positiv innvirkning på trivsel, mestringsevne og livskvalitet hos barn og unge (St.meld. nr. 39 (2000-2001)). I regjeringens friluftslivsmeldinger vektlegges derfor det enkle friluftslivet for alle, med særfokus på barn og unge (Meld. St. 18 (2015-2016); St.meld. nr.39 (2000-2001)). Blant annet står det at barn og unge skal gis muligheten til å «utvikle seg fysisk, mentalt og sosialt gjennom å leke i, ferdes i og oppleve natur» (St. meld nr. 39 (2000-2001), s.11). Til og med i Stortingsmelding om regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand vektlegges friluftslivets betydning for barn; «Det er stor enighet om at friluftsliv skaper positive verdier og er en naturlig del av norsk barneoppdragelse» (St.meld. 25 (2002-2003), s.53). Satsing på friluftsliv har lenge stått sentralt i norsk folkehelsepolitikk (Meld. St. 18 (2015-2016); St. meld. 39 (2000-2001)). Men koblingen mellom natur og folkehelse er derimot i startgropen på Island (Bergström & Tronvik, 2012).

Naturmøtets betydning gjenspeiles også i norske læreplaner, helt fra barnehage og oppover i skolesystemet (Kunnskapsdepartementet, 2006; Utdanningsdirektoratet, 2011). Følgende sitat fra den generelle delen av læreplanen er fra et avsnitt med overskriften «naturglede», og gir et godt bilde av den sterke tradisjonen for naturmøte i Norge.

Samtidig må opplæringa fremje gleda over fysisk aktivitet og naturens stordom, over å leve i eit vakkert land, over linjer i landskap og veksling i årstider. Og ho bør gjere ein audmjuk andsynes det uforklarlege, glad over friluftsliv, nøre hugen til å ferdast utanfor oppstukne vegar, til å bruke kropp og sansar for å oppdage nye stader og til å utforske omverda (Utdanningsdirektoratet, 2011).

I den generelle delen av læreplanen for grunnskolen på Island ser man også at helse blir høyt vektlagt, men noe form for naturmøte er helt fraværende.

I skole som vektlegger daglig bevegelse og systematisk bevegelsesoppdragelse, legges grunnen for fysisk-, psykisk- og sosial velferd ut livet. Det må undervises om fysisk aktivitet, fremme motoriske ferdigheter og skape trygge omgivelser som motiverer til bevegelse og fysisk aktivitet. Dette må tas hensyn til i idrettsfagene og andre skolesammenheng (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013).

Bevegelsesoppdragelse og helseoppdragelse er begreper som dukker opp flere steder i litteraturen fra Island, og da gjerne i sammenheng med arenaene; barnehage, skole og organisert idrett. Det har derimot vært vanskelig å finne offentlige føringer som knytter sammen folkehelse og naturmøte. I mitt litteratursøk har jeg kommet på flere som hevder at dette er vanskelig å få rede på (Bergström & Tronvik, 2012; Gunnarsson, 2007). I en dokumentanalyse på offentlige dokumenter for utdanningspolitikk og læreplaner på Island, hevdes det at dokumentene reflekterer en positiv holdning til barns læring utendørs, i skolesammenheng. I rapporten hevdes det også at tross en lang tradisjon på Island for å se på utendørsaktiviteter som viktige i barns oppvekst, virker dette å være et relativt nytt tema i den islandske skolestrukturen. I tillegg kommer det frem at det som finnes av dokumenter som fremhever uteområder som en viktig læringsarena, har svært liten støtte i lovverk og regler (Norðdal & Jóhannesson, 2015).

På Island finnes det ikke egne folkehelselover som i Norge, ettersom det islandske folkehelseinstituttet ble lagt ned i 2011. Lov om instituttet ble opphevet og lov om folkehelse er nå en del av lovverket for det islandske helsedirektorat (Lög um landlækni og lýðheilsu, 2007 nr.41). Den islandske regjeringen har likevel fokus på å fremme folkehelse og forebyggende arbeid som en del av sin manifest i 2014 (Stjórnarráð Íslands, 2013). I den forbindelse ble det satt i stand en komite som skulle arbeide med nasjonale føringer for folkehelsearbeidet. Komiteens hovedformål skulle være, bedre folkehelse for alle, med særfokus på barn og unge. Leveringsfristen ble satt til enden av 2015 (Velferðarráðuneytið, 2014), men i skrivende stund (10.05.2016) har ikke noe blitt offentliggjort, og derfor uvisst om naturmøte har fått plass i folkehelseføringene.

I førnevnt nordisk samarbeidsprosjekt «Frisk i naturen», kommer det frem at Islands direktorat for naturforvaltning [Umhverfisstofnun], skal ha som et mål å øke friluftsliv og miljøbevissthet hos befolkningen (Bergström & Tronvik, 2012). Men på direktoratets nettsider (www.ust.is), finnes ikke noe informasjon knyttet til dette. På en annen side har den islandske turistforeningen [Ferðafélag Íslands], lenge hatt som mål å motivere islendirer til å ferdes til fots i sitt eget land. Foreningen er primært finansiert via medlemskap, og salg av bøker og lignende (Bergström & Tronvik, 2012). Turistforeningen har også de siste årene viet større oppmerksomhet til naturmøte og familiens samvær utendørs. De startet derfor Barnas Turlag i 2009. Turlagets mål er blant annet å bidra til at flest mulig barn får oppleve gleden av å være ute i naturen, samt å få barn og foreldre sammen i aktivitet utendørs. Jeg tok kontakt med leder for Barnas Turlag, Brynhildur Ólafsdóttir, som fortalte om noe varierende deltakelse, med alt fra 10 – 250 deltakere, avhengig av vær og reklame fra samarbeidspartnere. Barna kom gjerne i lag med besteforeldre, og ikke foreldre.

Ut fra folkehelseperspektivet anses også den organiserte idretten som et viktig virkemiddel. I en rapport fra 2015 om omfang og virkning av den organiserte idretten på Island, kommer det frem at idrettens bidrag til folkehelse og forebygging, er av særdeles stor betydning. I rapporten kommer det frem at omtrent 50- 60 % av barn under 15 år deltar i organisert idrett, samt at 40 % trener med idrettslag fire ganger i uken eller oftere. Islands idrettsforbund [ÍSF] har, ifølge rapporten, jobbet systematisk for å fremme helse i befolkningen via idrettslagene (Þórlindsson, Halldórsson, Hallgrímsson, Lárusson & Geirs, 2015). Idrettsforbundet fikk derfor tildelt den nordiske folkehelseprisen for sitt arbeid, i 2014 (Norden, 2014). I Norge er barns deltakelse i den organiserte idretten også stor, særlig i aldersgruppen 6 – 12 år. Omtrent 85 prosent av norske barn er innom idretten i løpet av barneskolen. I aldersgruppen 13-19 år faller antallet ned til 26-28 prosent, som trener eller konkurrerer i idrettslag (Meld. St. 26 (2011–2012)). Det samme virker å være tilfellet på Island, der deltakelse i organisert idrett topper seg i alderen 11 – 13 år, men daler gradvis ettersom barna blir eldre (Hilmarsdóttir, 2011).

Ifølge Helsedirektoratet (2014c) lanserte WHO en global strategi for fysisk aktivitet og helse i 2004, som anbefalte at det skulle utvikles nasjonale handlingsplaner for temaet. Disse skulle blant annet fokusere på barns fysiske miljø, og hvordan disse

kunne understøtte og stimulere til fysisk aktivitet. Ut fra offentlige dokumenter virker det som Norge har kommet noe lengre i arbeidet enn Island. Den norske regjeringen har blant annet foreslått flere tiltak til å styrke folkehelsearbeidet, og der står naturmøte sentralt (Helse- og omsorgsdepartementet, 2014). Regjeringens forslag blir beskrevet nærmere i kapitel 3.2.

En god grunn for de statlige myndighetene å sette fokus på å øke fysisk aktivitet i hverdagen, er de økonomiske gevinstene for samfunnet. Hvis det tas utgangspunkt i voksnes aktivitetsnivå i Norge viser det seg at potensialet for velferdsgevinster er stor. Dersom hele befolkningen som ikke oppfyller anbefalinger for fysisk aktivitet, ville oppfylt kravene, hadde den årlige velferdsgevinst vært på omtrent 239 milliarder kroner (Helsedirektoratet, 2014c). Ettersom undersøkelser viser at fysisk aktivitet og naturmøte er positivt assosiert med både fysisk- og psykisk helse, bør det ut fra et folkehelseperspektiv, oppmuntres til å få flere av de inaktive ut i naturen (Kurtze, et al., 2009, Miljødepartementet, 2008). Ut fra folkehelseperspektivet og perspektiver på foreldre som rollemodeller, er det i tillegg særdeles viktig at barn sosialiseres til naturmøte og aktiviteter utendørs, da dette hevdes å ha mye å si for deres helse videre i livet (Miljødepartementet, 2008).

3. Teoretisk rammeverk

Jacobsen (2010) hevder at ved hjelp av teori kan vi sette funn inn i en større sammenheng, for å forstå hvorfor fenomenet er slik det er. Det teoretiske rammeverket som velges er, ifølge Nilssen (2012), utledet fra egen forståelse og holdninger, og påvirker alle ledd i studien. Det påvirker valg av intervju spørsmål, hvilke dokumenter som granskes og hva man ser, og ikke ser. Med andre ord har vi «med oss teoretiske forutsetninger som en del av forforståelsen» (Malterud, 2011, s.174), og underveis i bearbeidningen av det empiriske materialet utvides og modifiseres tolkningsrammen (Malterud, 2011).

Som Malterud (2011, s.174) hevder, kan virkeligheten ses med mange forskjellige briller, og i kvalitativ forskning finnes det derfor mange teoretiske innfallsvinkler. I det følgende, skal det redegjøres for de valgene jeg har tatt når det gjelder studiens teoretiske rammeverk.

3.1 Sosiokulturell teori

Sosiokulturell teori har sin opprinnelse fra Lev Vygotsky (1896-1934), en russisk psykolog som endret psykologiens syn på barns utvikling (Rodina, 2015; Smith, 2002). Ifølge Vygotsky (1978) er mennesket grunnleggende sosialt. Det sosiokulturelle perspektivet fremhever derfor, at barns utvikling følger ikke en bestemt vei, men er en kontinuerlig læringsprosess som avhenger av de sosiale- og kulturelle rammene rundt. Individets læring og utvikling henger sammen med kulturen, språket og fellesskapet, hvor barnet og de voksne rundt utvikler sin kunnskap i en gjensidig prosess (Smith, 2002; Vygotsky, 1978). Med utgangspunkt i det sosiokulturelle perspektivet hevdes det at ved å engasjere seg sammen med barna (joint involvement), ved å lytte og aktivt delta, berikes barnets forutsetninger i utviklingen (Smith, 2002). Samtidig vil andre ting som barnet ikke møter direkte, det vil si de materielle, kulturelle og sosiale forholdene i samfunnet være av stor betydning (Sommer, 1997).

Ifølge Skår (2010) utvikles den enkeltes erfaringer og omfang av naturmøte innen en samfunnsmessig og kulturell kontekst. Sett i lys av det sosiokulturelle perspektivet vil

den enkeltes interesse og driv til å oppsøke naturen derfor avhenge i stor grad av verdiene, holdningene og kulturen rundt, gjennom oppveksten. Det vil si at flere systemer i oppveksten påvirker hverandre, alt fra den nære oppvekstfamilien til det eksterne, som statens lovverk og føringer (Kjevik, 2014).

Tilhengere av det sosiokulturelle perspektivet fremhever gjerne at den viktigste læringen i menneskets liv, er den som skjer i samhandling med viktige andre (eks. foreldre). Det vil si gjennom «ledet samspill», der de viktige andre veileder og støtter barnets utvikling inn i samme fellesskap (Hundeide, 2003, Smith, 2002). Dette stemmer overens med forskning som viser at foreldrenes helseatferd er av stor betydning for graden av barns fysiske aktivitet (Mjaavatn & Fjørtoft, 2008; Mjaavatn & Gundersen, 2005; Sallis et al., 2000; Steinbeck, 2001). I denne oppgaven går jeg ut fra et syn på foreldre som de «viktige andre», men det bør også påpekes at andre enn foreldre kan være viktige påvirkningspersoner i barns liv (Corsaro, 2011). Barnets stemme, egen vilje og initiativ er selvfølgelig også viktig i utviklingen. Men som Hundeide (2003) påpeker er det begrenset hvor langt barns utvikling vil gå for egenmotor, uten støtte fra en sensitiv omsorgsperson. Med utgangspunkt i det sosiokulturelle perspektivet hevder Tordsson og Vale (2013, s.55) at de nære voksne har «en helt avgjørende betydning i barnets utvikling av meningsfull naturkontakt».

3.2 Foreldre som rollemodeller

I utviklingspsykologien anses relasjonen mellom barn og deres nære omsorgsgivere som et hovedtema. Det hevdes at gjennom kulturaliserings-prosesser, tilegner barn og ungdom seg mange av omsorgspersonenes normer og verdier, og ikke minst reproducerer kulturen (Tetzchner, 2012). I denne oppgaven er det ikke et mål å gå dypt i teorier om barns utvikling, men en kort presentasjon av teorier om foreldre som rollemodeller vil derimot være en viktig teoretisk innfallsvinkel.

«Den må tidlig krøkes som god krok skal bli» sier et gammelt ordtak som gjerne blir brukt, både i Norge og på Island. Dette ordtaket kan settes i sammenheng med naturmøte og foreldre som rollemodeller. Det vil si at om foreldrene dine gjerne har

tatt deg med på turer i naturen som barn, er det store muligheter for at dette blir noe du også gjør som voksen (Bagøien, 2003b).

Ifølge Sommer (1997) vil det konkrete samværet i hverdagen, sammen med nære omsorgsgivere, være utviklingens helt sentrale kjernepunkter. Selv om andre betydningsfulle miljøer og personer også vil påvirke, slik vi så i forrige avsnitt, har ikke disse den samme avgjørende statusen for utviklingen. Med økt institusjonalisering kan vi egentlig si at nåtidens familier står bare for en liten del av barns utviklingsarena, men fungerer likevel fortsatt som barnets sentrale oppvekstramme (Sommer, 1997). Foreldrenes holdninger og livsstil vil derfor være viktige impulser for de vanene som barnet utvikler og har med seg videre i livet.

Ut fra teorier om læring hevdes det at mye av læringen skjer gjennom imitasjon av andre. Dette vil, ifølge Øia & Fauske (2010), bety at foreldrenes atferd spiller en hovedrolle. Det vil si at foreldrene er viktige rollemodeller, men hva de sier vil ha liten betydning, hvis det ikke følges gjennom atferd. Barna vil selvsagt også imitere andre rollemodeller, men foreldrene vil likevel være avgjørende påvirkningsfaktorer. At foreldrene ikke bare formidler naturmøte ved å snakke om det som viktig, men ved å tilbringe tid sammen med barna i naturen, vil derfor være sentralt.

I tillegg vil også foreldrene, gjennom valg av bosted og tilrettelegging av den organiserte fritiden, ha stor innflytelse på hvem barna får kontakt med, og dermed andre mulige rollemodeller. Ettersom barna blir eldre mister foreldrene gradvis retten til å bestemme over barna, men dette blir på mange måter en styrt avvikling. Foreldrene fortsetter nemlig å påvirke barna, selv når jevnaldrende har tatt over mange av deres funksjoner (Tetzchner, 2012).

Det er, slik vi har sett, mange påvirkende faktorer i barns oppvekst som blir bestemmende for om barn sosialiseres til et aktivt liv, og naturmøte. Familien blir sterkt påvirket av samfunnsmessige forhold men foreldrene vil også, ut fra forskjellige kulturelle og personlige ressurser, forholde seg ulikt til ytre påvirkninger. Dette vil gjøre at familiens «indre liv kan varierer betydelig, selv under like ytre betingelser» (Sommer, 1997, s.204). At foreldrene er aktive brukere av naturområder, sammen med barna, vil derfor ikke være ensbetydende med en videreføring til voksenlivet, men vil uten tvil øke sannsynligheten for det.

3.3 Folkehelseperspektivet

Helsedirektoratet (2010, s.20) definerer folkehelse som «befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning». Videre definerer direktoratet folkehelsearbeidet som «samfunnets totale innsats for å opprettholde, bedre og fremme befolkningens helse gjennom å svekke faktorer som medfører helserisiko, og styrke faktorer som bidrar til bedre helse». Vi skaper helse der vi lever livene våre og folkehelsearbeidet er en samfunnsoppgave som berører oss alle. Barndommen og barns oppvekst har stor betydning for den enkeltes helse og muligheter, og det hevdes at lite fysisk og psykisk stimulering i barndommen har uheldige påvirkninger for helsen senere i livet (Helsedirektoratet, 2010).

Som vi var innom i kapitel 2.3, gjenspeiles naturens viktighet for folkehelse i flere sentrale føringer i Norge. Folkehelsemeldingen (Meld. St. 19 (2014-2015)) fremhever blant annet naturen som helsekilde, og vektlegger friluftsliv og fysisk aktivitet som viktige virkemidler for folks helse. I melding til stortinget nr. 18 (2015-2016) ønsker regjeringen at flere skal drive med friluftsliv da aktiviteter utendørs hevdes å være kilde til høyere livskvalitet, og bedre folkehelse. I meldingen blir målgruppen barn og unge særlig prioritert. Slik det har kommet frem tidligere i oppgaven kan koblingen mellom natur og folkehelse sies å være i startfasen på Island, med raskt økende bevissthet og utvikling de siste årene. Som nevnt i kapitel 2.3, finnes det ikke lenger et folkehelseinstitutt på Island og arbeidet er blitt lagt under det islandske Helsedirektoratet. I denne oppgaven blir derfor norske føringer og perspektiver for folkehelse rådende.

Den norske regjeringen ønsker en bred satsing på folkehelse, med særfokus på det forebyggende arbeidet overfor barn og unge. I tråd med dette foreslo regjeringen, i statsbudsjettet for 2015, flere tiltak for å styrke folkehelsearbeidet. Regjeringen foreslo blant annet å legge til rette for økt fysisk aktivitet i hverdagen, ved å øke bevilgningen til skogsveier, og dermed øke folks muligheter til friluftsliv, mosjon og rekreasjon. Det blir påpekt at mye av det folkehelsefremmende arbeidet skjer utenfor helsesektoren, og det derfor kreves innsats fra en rekke sektorer (Helse- og omsorgsdepartementet, 2014). Påvirkningsfaktorene for helse kan beskrives som en komplisert årsakssammenheng mellom ulike system, alt fra generelle

samfunnsforhold som politikk, økonomistyring og miljøbetingelser, til individuelle egenskaper, som levevaner og helseatferd (Kjevik, 2014, s.7).

Forordene i melding nr. 24 til Stortinget om framtidens barnehage, begynner med tre viktige setninger. «*En god barndom varer hele livet. Vi formes mest som mennesker når vi er yngst. Å bidra til at alle barn får en god start i livet er det viktigste vi kan gjøre som samfunn.*» (Meld. St. 24 (2012-2013), forord). Riktignok handler meldingen om kvalitet i barnehagene men egner seg også godt som en synsvinkel i folkehelseperspektivet. Ifølge Kjevik (2014) arbeider WHO ut fra et folkehelseperspektiv med særfokus på å investere i barns utvikling tidlig i livet. Dette anses for å være helt vesentlig for å fremme god helse, og på nettsiden til WHO (www.who.int) står barns utvikling i et helhetlig folkehelseperspektiv sentralt. Tidlig innsats i et folkehelseperspektiv har også lenge stått sentralt i Norge, som speilet seg blant annet i det overordnede temaet for folkehelsekonferansen i Oslo 2013: «En god barndom varer livet ut» (Legeforeningen, 2013). Fjorårets tema på folkehelsekonferansen var: «Det nære friluftslivet» (Folkehelsekonferansen, 2015). Det er derfor trygt å si at barns oppvekst, naturmøte og samvær utendørs, i et folkehelseperspektiv, er svært aktuelle temaer i dagens samfunn.

3.4 Hermeneutisk teori

Selv om denne studien ikke kan sies å være en hermeneutisk studie, er tolkning og forståelse en såpass stor del av oppgaven (som i alle kvalitative studier), at en hermeneutisk komponent blir uunngåelig (Malterud, 2011; Nilssen, 2012; Ryen, 2002). Hermeneutikken handler om tolkning og forståelse, og fremhever at det finnes ikke en egentlig sannhet, men at fenomener kan tolkes på mange forskjellige måter (Nilssen, 2012; Thagaard, 2015). Ut fra et hermeneutisk perspektiv forstår vi delene i lys av helheten, det vil si at det vi studerer kan bare forstås i lys av den sammenhengen det er en del av (Thagaard, 2015). Et prinsipp i hermeneutikken handler om å stille seg åpen og sensitiv til materialet. Det handler om å være åpen for at materialet kan fortelle deg noe som ikke samsvarer med din egen forforståelse, og at du må være klar for å justere og tilpasse egen forforståelse til materialet (Nilssen, 2012).

Den hermeneutiske teori brukes i denne oppgaven som et forståelsesgrunnlag gjennom studiens alle ledd. Malterud (2011) advarer mot at forskere som ikke innehar dybdekunnskap om hermeneutisk filosofi, vektlegger den i for stor grad. Jeg vil derfor gjøre det klart at det hermeneutiske perspektivet i denne oppgaven, handler om tolkningen av menneskelig mening. Hermeneutikken handler opprinnelig om meningsfortolkning av tekst eller materiale, men kan også omhandle samhandlingen mellom intervjuer og intervjuperson, som påvirker hverandres forståelse (Malterud, 2011; Thagaard, 2015). Derfor anser jeg hermeneutikken som en viktig og uunnngåelig del av det teoretiske rammeverket.

4. Metode og etikk

I dette kapittelet begrunnes de metodiske valgene, samt at det redegjøres for utvalg av deltakere, egen rolle i studien og hvordan innsamling av data og analyse er foretatt.

4.1. Metodisk tilnærming

En av hovedreglene i all vitenskap er å velge metoder som egner seg i forhold til problemstillingen (Malterud, 2002). Ved valg av forskningsmetode har derfor oppgavens formål og problemstilling vært bestemmende (Thagaard, 2015), og forskjellige overveielser har forekommet. Til å begynne med tenkte jeg å velge en kvantitativ tilnærming, slik at resultatene kunne brukes til en generaliserbar sammenligning mellom Island og Norge. Men denne tilnæringsmåten er noe lukket og gjør at man lett kan gå glipp av forhold som kanskje er mer interessante, enn de man selv har tenkt på forhånd og hatt med i undersøkelsen (Jacobsen, 2010). Med kvalitative tilnærminger kan vi derimot stille oss mer åpne for et mangfold av mulige svar (Malterud, 2002). Ettersom hensikten var å få innsyn i foreldrenes holdninger, synspunkter og perspektiver om oppgavens tema, valgte jeg derfor en kvalitativ tilnærming (Kvale & Brinkmann, 2015; Thagaard, 2015). Med kvalitativ forskning er det et mål å gå i dybden og oppnå en forståelse av sosiale fenomener, fremfor å legge vekt på utbredelse og antall (Thagaard, 2015). Kvalitativ forskning innbefatter mange forskjellige tilnærminger, og den fremgangsmåten jeg har valgt å bruke er kvalitative intervjuer. Intervjuer som forskningsmetode vil bli nærmere beskrevet, men først skal det redegjøres for utvalg og rekruttering av deltakere til studien.

4.2 Utvalg og rekruttering

I kvalitativ forskning baserer utvalgsmetoder seg på strategiske utvalg, der man velger deltakere ut fra problemstillingen, og studiens hensikt (Thagaard, 2015). Sett i lys av oppgavens problemstilling var inkluderingskriteriene; islandske og norske foreldre med barn. Selv om intensjonen ikke var å sammenligne enheter og hvor mange ser likt og ulikt på de aktuelle temaene (Ryen, 2002), ønsket jeg mest mulig sammenlignbarhet mellom Island og Norge. Jeg valgte derfor kun å inkludere foreldre

til barn i 4.klasse. Grunnen til valget var at barn i den alderen tilbringer fortsatt en god del tid sammen med foreldrene, på turer og lignende, men har også en større radius når det gjelder fri lek ute. Barn i 4. klasse deltar også gjerne på organisert idrett, eller andre fritidsaktiviteter. Den organiserte fritiden kan betegnes som et viktig karaktertrekk ved barns hverdag (Skår et al.,2014), og dermed også familiens fritid. Foreldrene måtte i tillegg være etnisk norske og etnisk islandske. Videre valgte jeg å avgrense rekrutteringen til to byer; Lillehammer i Norge og Hafnarfjörður på Island. Disse er beskrevet tidligere i oppgaven (1.4).

For å sikre meg at familiene hadde noenlunde like forutsetninger i fritiden, ønsket jeg å rekruttere foreldre av middelklasse bakgrunn. Hva som kan betegnes som middelklasse kan derimot være vanskelig å definere, ettersom det finnes store variasjonen innenfor den såkalte middelklassen. Det diskuteres også hvor aktuelt det egentlig er, i moderne samfunn, å referere til klassebegrepet (Kjølsrød, 2014). Men selv om hierarkisering ut fra klassebegreper kanskje ikke er så godt egnet i dagens samfunn, vil jeg likevel bruke det i et forsøk på å gi et klarere bilde av familienes forutsetninger i fritiden. Alle intervjupersonene kan betegnes for å være en del av middelklassen. Derav var det fire i Norge og en på Island, som kan betegnes for å være en del av den øvre middelklassen.

Vurderinger i forhold til utvalgets størrelse var også noe som måtte med i betraktningen. Størrelsen måtte være egnet til at utforske problemstillingen, men ikke så stor at det ville redusere kvaliteten på analysen (Thagaard, 2015). Ifølge Ryen (2002) er styrken ved kvalitative studier, muligheten til å nå dypt i det enkelte intervju, og nettopp derfor gir et stort utvalg ikke nødvendigvis bedre data enn små utvalg. Min vurdering var at 5 intervjuer i hvert land var tilstrekkelig for å få en viss variasjon, og et adekvat svar på problemstillingen. Samtidig tenkte jeg at analysering av 10 intervjuer var gjennomførbart, innen den tidsrammen jeg hadde.

I utgangspunktet brukte jeg et tilgjengelighetsutvalg, som er strategisk ved at jeg søker deltakere som representerer relevante egenskaper for min problemstilling. Fremgangsmåten er da basert på at deltakerne er tilgjengelige for meg. Etter å ha definert utvalget gjaldt det derfor å velge miljø hvor jeg kunne etablere en formell kontakt med de potensielle deltakerne (Thagaard, 2015). Umiddelbart tenkte jeg at

skolene var det naturlige miljøet å starte med. Jeg tok derfor kontakt med rektorer på 4 skoler i Lillehammer og 3 skoler i Hafnarfjörður. Jeg brukte både telefonsamtaler og korrespondanse via epost.

På Lillehammer fikk jeg kun positivt svar fra en skole. Skolen sendte ut informasjonsskriv om studien, samt kontaktinformasjon slik at foreldre kunne selv ta kontakt. Kun en mor tok kontakt og stilte opp på intervju. For å få tak i flere deltakere tok jeg kontakt med en bekjent på Lillehammer, som hjalp meg å komme i kontakt med en mor som stilte opp på intervju. Denne intervjupersonen tok videre kontakt med to andre mødre til barn på trinnet, som også stilte opp på intervju. Dette kalles for en snøballmetode. Ulempene er at det er en fare for at utvalget blir for ensfarget, ettersom det består av personer innenfor samme nettverk eller miljø (Thagaard, 2015). For å motvirke dette og forsøke å få større variasjon i utvalget, la jeg ut en etterspørsel på Facebook som ikke ga positive resultater. Til slutt sendte jeg ut en felles mail på egen arbeidsplass, som førte til at jeg kom i kontakt med et foreldrepar som stilte opp på intervju.

I Hafnarfjörður fikk jeg positivt svar fra 2 av de 3 skolene. Den ene skolen sendte ut mail til foreldre i 4. klasse. Deretter fikk jeg kontaktinformasjon til fire foreldre som hadde gitt positivt svar til deltakelse. To av disse deltok på intervju. Den andre skolen brukte samme metode, men ringte i tillegg foreldrene for å purre. På den skolen fikk jeg kontaktinformasjon til fem foreldre, derav deltok to på intervju. Den femte og siste deltakeren fikk jeg kontakt med via en av intervjupersonene. Vedkommende tok kontakt med en bekjent som hadde barn i parallell klassen, av ulikt kjønn.

Når snøballmetoden brukes som utvalgsmetode, slik det delvis ble i denne oppgaven, kan etiske problemer gjøre seg gjeldene. Dette ved at personer blir kontaktet av forskeren, uten at de har gitt sitt samtykke først. Ettersom ingen sensitive temaer ble berørt i denne oppgaven var dette ikke av bekymring. Likevel prøvde jeg å unngå problemet ved at foreldrene måtte først gi sitt samtykke til kontaktpersonen, som siden videreformidlet kontaktinformasjonen til meg (Thagaard, 2015). Andre etiske overveielser som gjør seg gjeldene ved denne metoden har med anonymitet å gjøre. Når en deltaker videreformidler kontaktinformasjon til en annen deltaker, kan det bli

mer vanskelig å sørge for at personer ikke skal gjenkjennes i oppgaveteksten. Men igjen så berørte temaene ikke noen sensitive områder.

I utgangspunktet ønsket jeg å intervju begge foreldre, men i 9 av intervjuene var det kun mor som stilte opp. På det siste intervjuet på Lillehammer deltok begge foreldrene.

4.3 Intervju

Det kvalitative forskningsintervjuet er, ifølge Ryen (2002), den mest dominerende tilnærmingen innenfor kvalitativ forskning. Metoden er godt beskrevet i metodelitteraturen og anses derfor gjerne som et naturlig valg for den uerfarne forskeren (Malterud, 2002). Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) kan intervjuer åpne for kunnskap som er forankret i den enkeltes livsverden. Hensikten var derfor å få frem hvilke synspunkter og perspektiver foreldrene hadde på de temaene som masteroppgaven omhandler, og ble lagt opp til i intervjuet (Thagaard, 2015). Som fremgangsmåte valgte jeg semistrukturerte intervjuer, som kjennetegnes av en delvis strukturert tilnærming (Thagaard, 2015). Metoden kan gi en god balanse mellom standardisering og fleksibilitet i intervjuet (Johannessen, Tufte & Kristoffersen, 2006). I semistrukturerte intervjuer brukes en overordnet intervjuguide der temaene er stort sett fastlagt på forhånd, mens rekkefølgen kan variere underveis i intervjuet. Slik kan intervjueren følge intervjupersonens fortelling, samtidig som han sørger for at alle temaene blir diskutert i løpet av intervjusamtalen (Thagaard, 2015). En intervjuguide med overordnede temaer og forslag til spørsmål ble utarbeidet (vedlegg 3 & 4), og brukt som et grunnlag for samtalene med foreldrene.

Intervjupersonene valgte både sted og tidspunkt for intervjuene. På Island ble fire av intervjuene gjennomført på intervjupersonenes arbeidsplass, i arbeidstiden. Ett intervju ble gjennomført hjemme hos intervjupersonen. I Norge ble tre intervjuer gjennomført hjemme hos intervjupersonene. Ett intervju ble gjennomført på intervjupersonens arbeidsplass, og ett ble gjennomført på Høgskolen i Lillehammer.

Jeg innledet hvert intervju ved å presenterte meg selv, og fortelle litt om formålet med intervjuet. Jeg fortalte hva lydopptakeren skulle brukes til, og før jeg startet intervjuet

spurte jeg vedkommende om de lurte på noe i forbindelse med intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg prøvde å skape en hyggelig og avslappet stemning, slik at intervjupersonene kunne oppleve det lett å dele sine tanker om de temaene jeg tok opp.

Jeg informerte intervjupersonene når det kun var ett spørsmål igjen. Jeg avrundet til slutt med å spørre om de hadde noe de lurte på, eller om de hadde lyst til å tilføye noe. I etterkant av hvert intervju noterte jeg hvordan jeg følte at intervjuet gikk, hvor det ble gjennomført, hvordan jeg opplevde samtalen, og det inntrykket jeg fikk av intervjupersonens opplevelse.

Under intervjuene brukte jeg lydopptaker, etter intervjupersonenes samtykke. For å få best mulig flyt i samtalen valgte jeg å ikke ta notater. Ifølge Thagaard (2015), gjør dette det lettere å utvikle tillit og skape et godt grunnlag til aktiv refleksjon over intervjuets temaer. Jeg forsøkte å la intervjupersonene snakke i sitt eget tempo, og prøvde å gi rom for pauser i samtalen, slik at intervjupersonen lettere kunne reflektere over svarene sine (Kvale & Brinkmann, 2015). Likevel opplevde jeg flere ganger at jeg var for rask til å komme med neste spørsmål, eller oppfølgingsspørsmål. Jeg opplevde også at det varierte hvor lett det var å få til en god samtale med intervjupersonene. Intervjuene varte mellom 40-60 minutter. Opptakene hadde god lyd kvalitet, og ble oppbevart på den digitale lydopptakeren. Lydopptakene slettes etter at oppgaven er ferdigskrevet, og innlevert.

4.4 Transkribering

Å transkribere betyr, ifølge Kvale og Brinkmann (2015), å transformere eller å skifte fra en form til en annen. Ved transkriberingen omdannes talespråket over til skriftspråk, som gjør at faktorer som stemmeleie, intonasjon og lignende, blir tapt (Kvale & Brinkmann, 2015). Arbeidet med transkribering startet noen dager etter det første intervjuet. Jeg prøvde å få til å transkribere så fort som mulig etter hvert intervju, men dette var ikke alltid mulig. Alle intervjuene var ferdig transkribert 2 uker etter det siste intervjuet. Det vil si 2,5 måneder etter at det første intervjuet ble gjennomført.

Jeg valgte å transkribere ordrett det som intervjupersonene sa. Transkriberingene inneholdt også spørsmål og annet som jeg hadde sagt i intervjuene. Ved transkriberingen fulgte jeg forhåndsbestemte kodesystem for å markere hvem som sa hva, samt notasjoner for latter, pauser og lignende. De norske intervjuene skrev jeg stort sett på bokmål, men noen ganger følte det mer naturlig å skrive enkelte ord på intervjupersonenes dialekt. De islandske intervjuene transkriberte jeg på islandsk. I transkribert form utgjorde hvert intervju mellom 8-14 sider. Totalt antall transkriberte sider var 110.

4.5 Ethiske overveielser

Ut fra postmodernistiske og sosialkonstruktivistiske ståsteder, som kvalitativ forskning støtter seg til, konstrueres kunnskapen og virkeligheten i møtet mellom forsker og deltaker (Kvale & Brinkmann, 2015; Nilssen, 2012; Thagaard, 2015). Slik Malterud (2002) sier, innebærer alltid samtaler mellom mennesker en sosial samhandling, der vi deler og former vår virkelighet gjennom språket. I kvalitative intervjuer er relasjonen som skapes mellom intervjueren og intervjupersonen derfor av stor betydning, både for tolkning og funn. Dette gjør også at intervjuer har mange verdiladde aspekter, og etiske overveielser (Nilssen, 2012). De etiske problemstillingene preger hele forløpet i intervjuundersøkelser, og disse er viktig å ta hensyn til helt fra begynnelsen av, og frem til oppgaveteksten er ferdigskrevet (Kvale & Brinkmann, 2015).

Som all forskning, er denne studien bundet til forskningsetiske retningslinjer (NESH, 2014; Thagaard, 2015). Ifølge retningslinjene er det meldeplikt for alle forsknings- og studentprosjekter, som innebærer behandling av personopplysninger. Med personopplysninger menes alle opplysninger som kan, på en eller annen måte, knyttes til enkeltpersoner (NESH, 2014). Jeg sendte derfor meldeskjema til NSD; personvernombudet for forsknings- og studentprosjekter (NESH, 2014), som ga sin tillatelse til fortsettelsen (vedlegg 5). Studien ble også meldt til, og godkjent av, personvernombudet på Island (vedlegg 7).

I henhold til krav om informert og fritt samtykke (NESH, 2014) fikk alle deltakere tilsendt informasjonsskriv (vedlegg 1 & 2), før selve intervjuet ble avtalt. I forkant av hvert intervju fikk intervjupersonene mulighet til å lese informasjonsskrivet igjen, før de undertegnet den inkluderte samtykkeerklæringen. Informasjonsskrivet inneholdt informasjon om oppgavens formål, samt at opplysningene ville bli anonymisert og behandlet konfidensielt. Frivillig deltakelse ble også presisert, samt muligheten for å trekke seg når som helst underveis, uten å måtte begrunne det (Jacobsen, 2010; Kvale & Brinkmann, 2015; NESH, 2014; Thagaard, 2015). I informasjonsskrivet ble det i tillegg gjort rede for bruk av lydopptaker, og at opptakene og den transkriberte teksten skulle slettes når oppgaven var ferdigskrevet.

Et viktig etisk prinsipp, som jeg har forholdt meg til, er krav om konfidensialitet. Dette innebærer at intervjupersonene har krav på at all informasjon de gir om sine personlige forhold, blir behandlet konfidensielt (NESH, 2014). Som nevnt tidligere ble ikke noen sensitive opplysninger innhentet i denne studien. Teksten har jeg likevel utformet slik at informantens identitet ikke skal kunne avsløres (Kvale & Brinkmann, 2015). Ingen gjenkjennbare opplysninger skal være presentert i oppgaven. Konfidensialitetsprinsippet gjaldt også i forhold til transkriberingen, ved at det ble foretatt en lojal skriftlig transkripsjon av de muntlige uttalelsene (Kvale & Brinkmann, 2015).

4.6 Forforståelse og egen rolle i studien

Malterud (2011, s.40) beskriver forforståelsen som «den ryggsekken vi bringer med oss inn i forskningsprosjektet, før prosjektet starter». Ryggsekkens innhold består blant annet av tidligere erfaringer, hypoteser omkring prosjektets tema, faglige perspektiver, og det teoretiske grunnlaget for studien. Forforståelsen er førende for hvordan forskeren forstår og skaper mening ut av materialet, og den påvirker både analyse- og tolkningsprosessen (Malterud, 2011; Nilssen, 2012). I moderne vitenskapsteori finnes det nemlig ikke noe som heter «den nøytrale forskeren». Spørsmålet blir derfor ikke hvorvidt forskeren påvirker prosessen, men *hvordan* (Malterud, 2011, s.37).

Vår forforståelse er gjerne det som pirrer nysgjerrigheten omkring et bestemt tema, og er derfor ofte en viktig motivasjonskilde for å sette i gang med forskning. Men hvis forskeren ikke er oppmerksom på egen subjektivitet og opprettholder et aktivt og bevisst forhold til egen forforståelse, kan trangsynthet og begrenset åpenhet prege forskningsprosessen (Malterud, 2011; Nilssen, 2012). Min interesse for studiens tema har som nevnt sin opprinnelse i mitt arbeid som fysioterapeut med barn og unge. Innledningsvis har jeg beskrevet hensikten med studien og mine motivasjonskilder for oppgaven. Disse vil, sammen med mitt teoretiske rammeverk, være førende for hele forskningsprosessen. Jeg har aktivt forsøkt at ikke la min forforståelse overdøve det som materialet kan formidle til meg, ved å gjøre min forforståelse eksplisitt og stille meg åpen til materialets overraskelser (Malterud, 2011).

4.7 Reliabilitet, validitet og generaliserbarhet

Reliabilitet kan knyttes til spørsmålet om forskningen blir utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte. Reliabilitet har med forskningsresultatene konsistens og troverdighet å gjøre (Kvale & Brinkmann, 2015; Thagaard, 2015). Reliabilitet settes ofte i sammenheng med repliserbarhet, det vil si hvorvidt resultatene kan reproduseres av andre forskere (Kvale & Brinkmann, 2015; Thagaard, 2015). Derimot kan det også diskuteres hvorvidt repliserbarhet skal betraktes som et relevant kriterium i kvalitativ forskning, ettersom relasjonen mellom forsker og deltaker har en viktig og uunngåelig betydning i forskningen (Thagaard, 2015). Argumentasjonen for reliabilitet blir derfor at forskeren må redegjøre for hvordan dataene blir utviklet, det vil si; gi en åpen og detaljert framstilling av fremgangsmåter gjennom hele forskningsprosessen (Thagaard, 2015). I metodekapitlet har jeg derfor prøvd å gi en mest mulig detaljert beskrivelse av hele forsknings- og analyseprosessen i studien.

Validitet kan knyttes til selve tolkningen av materialet og handler om gyldigheten av det som forskeren kommer frem til (Thagaard, 2015). Det handler om hvorvidt resultatene representerer den virkeligheten som studeres, og vurderinger i forhold til om metoden er en relevant vei til en belysende kunnskap omkring problemstillingen (Kvale & Brinkmann, 2015; Malterud, 2011; Thagaard, 2015). For å styrke

forskningens validitet er det viktig med refleksivitet og en grundig redegjøring for hvordan fortolkningsprosessen har ledet til studiens konklusjoner. Valideringen skal gjennomsyre hele forskningsprosessen, som innebærer blant annet å ha et kritisk og reflektert blikk hele veien (Kvale & Brinkmann, 2015; Malterud, 2011; Thagaard, 2015). Overveielser om validitet må derfor integreres i alle ledd, helt fra tematisering og til endelig rapportering. Igjen handler det om gjennomsiktighet og at det stadig spørres «hva», «hvorfor» og «hvordan» spørsmål. Ut fra et hermeneutisk synspunkt er spørsmålene som stilles til teksten helt avgjørende for studiens validitet (Kvale & Brinkmann, 2015).

Hvilke spørsmål jeg har stilt og ikke stilt i intervjuene, og hvordan jeg har stilt spørsmålene, henger sammen med min egen forforståelse. Jeg prøvde å ha spørsmålene tydelige og når jeg følte at det var behov, omformulerte jeg spørsmålene underveis. Som nevnt prøvde jeg også å kvalitetssikre intervjuene ved å loggføre tankene mine rundt intervjuet, like etter gjennomføringen. I tillegg gjorde jeg en lojal transkribering av intervjuene (Kvale & Brinkmann, 2015), så fort jeg kunne. Under transkriberingen oppdaget jeg at min egen iver hadde noen ganger ført til at jeg avbrøt intervjupersonene. I noen tilfeller ville svarene kunne utdypes om jeg hadde stilt oppfølgings spørsmål. Jeg merket også at intervjueteknikken ble bedre for hvert intervju, etter som min erfaring som intervjuer økte.

Jeg opplevde at tross omfattende arbeid, var 10 intervjuer et overkommelig antall innenfor de rammene jeg hadde for studien. Likevel hadde flere deltakere gitt større variasjon og mer utfyllende materiale. På grunn av et lite og strategisk tilgjengelighets utvalg, er studiens resultater på ingen måte generaliserbare (Kvale & Brinkmann, 2015). Men sammen med annen forskning og de sosiokulturelle betingelsene som blir fremhevet i oppgaven, kan kunnskapen således ha noe overføringsverdi.

Som nevnt var det stort sett mødre som stilte opp på intervju. Dette kan ha betydning for resultatene da jeg kun har fått mødrenes perspektiv omkring studiens tema. I siste intervjuet var begge foreldre til stede. Å intervjuer begge foreldre opplevdes som veldig forskjellig, fra det å bare intervjuer en person. Med begge foreldre til stede opplevde jeg blant annet, at det var mer vanskelig å ha struktur på samtalen og forholde meg til intervjuguiden. I tillegg kan det tenkes at jeg ville fått andre svar, om

jeg hadde intervjuet barna også. Det finnes mange sannheter, og ved å kun intervju foreldrene, vil jeg bare få innsyn i deres opplevelser. I tillegg er det viktig å fremheve at foreldrenes svar som blir drøftet i denne oppgaven, representerer bare det foreldrene har fortalt om sine praksiser, men ikke det de faktisk gjør (Okely, 2012).

4.8 Analyse av materialet

Malterud (2002) hevder at en gjennomarbeidet og veldokumentert analyse, er nødvendig for en vitenskapelig tilnærming til materialet. Analysen fungerer som en brobygger mellom rådata og resultater, ved at materialet blir organisert, fortolket og sammenfattet (Malterud, 2002, 2011). Dette innebærer å stille spørsmål til materialet (hva forteller dette meg?), sortere det og organisere, bryte det ned i håndterbare enheter og se etter mønstre. Til slutt må materialets fortellinger gjenfortelles, på en forståelig og relevant måte (Malterud, 2011; Nilssen, 2012).

I analysearbeidet har jeg vært inspirert av *bricolage* som en tilnæringsmåte. I motsetning til mer systematiske metoder, gir bricolage muligheten til å bevege seg fritt mellom ulike analytiske diskurser og teknikker (Kvale & Brinkmann, 2015). I hovedsak har jeg forholdt meg til Thagaard sin (2015) beskrivelse av analyse prosessen, og en kombinasjon av personsentrerte- og tematiserte analytiske tilnærminger. Jeg har stort sett hatt fokus på å studere sentrale temaer, men samtidig har jeg hatt øye for begreper som personene anvender, som jeg anser som nyttige for forståelsen av meningsinnholdet. Ved å sammenligne svarene fra intervjupersonene har jeg forsøkt å få en dypere forståelse for de enkelte temaene (Thagaard, 2015).

Jeg opplevde egentlig at selve meningsanalysen begynte allerede når jeg holdt på med transkribering av intervjuene. Jeg så for meg intervjupersonene og hørte ofte stemmene deres, selv når jeg ikke jobbet med transkriberingen. Men selve sluttanalysens første trinn var å lese grundig gjennom transkriberinger av intervjuene (Thagaard, 2015). Jeg leste gjennom materialet på mange forskjellige måter for å få øye for ulike versjoner av svar fra materialet, og danne meg et helhetsinntrykk av det materialet kunne fortelle meg (Malterud, 2011). Etter å ha blitt godt kjent med materialet var neste steg å identifisere interessante temaer i

materialet (Malterud, 2011; Thagaard, 2015), trekke ut meningsbærende enheter (Malterud, 2011), og knytte kodeord til utsnitt av data (Thagaard, 2015). Jeg begynte med å identifisere mønstre og temaer, først i materialet fra Island og siden i det norske materialet, og til slutt parallelt i materialene fra begge land. Videre arbeidet jeg med å finne sammenheng mellom temaene, og begynne å klassifisere og utvikle kategorier (Nilssen, 2012). Tolkning av resultatene var analysens siste del, hvor jeg forsøkte å finne ut hvordan mønstre og sammenhenger i materialet kunne forstås, sett i lys av oppgavens teoretiske rammeverk (Thagaard, 2015). Samspillet mellom min egen forforståelse, oppgavens teoretiske rammeverk og tendenser i empirien, ledet meg frem til fem hovedtemaer. Disse anser jeg som belysende for studiens problemstilling:

- Hvordan var det før, hvordan er det nå?
- Barnets frie tid
- Skoleveien og de organiserte aktivitetene
- Familiens fritid og samvær
- Hvorfor er naturmøte så viktig for de norske foreldrene

Resultater fra analysearbeidet blir presentert og drøftet i neste kapittel.

Slik Malterud (2011) anbefaler forsøkte jeg, gjennom hele analyseprosessen, å jobbe aktivt for å sette min forforståelse til side, i den grad det er mulig. Her hjalp det å stadig stille spørsmål som «Hva kan dette fortelle meg?», «Hvordan forstår jeg dette?» og «hvorfor forstår jeg det slik» (Malterud, 2011). Analyse- og tolkningsarbeidet opplevde jeg som både tidskrevende og til tider svært utfordrende. Slik det fremheves i et hermeneutisk fortolkningsprinsipp (den hermeneutiske sirkel), har arbeidet vært en kontinuerlig og sirkulær frem- og tilbake prosess, mellom deler og helhet. Men også mellom mine fortolkninger, konteksten og min egen forforståelse (Kvale og Brinkmann, 2015; Nilssen, 2012).

5. Presentasjon og drøfting av funn

I dette kapitlet presenteres studiens funn, og drøftes i forhold til annen forskning og studiens teoretiske rammeverk. Fremstillingen er strukturert etter fire temaer; 1) Hvordan var det før, hvordan er det nå?, 2) Barnets frie tid, 3) Skoleveien og den organiserte fritiden, 4) Familiens fritid og samvær. Og det siste temaet som knyttes kun opp mot de norske intervjuene; 5) Hvorfor er naturen så viktig for de norske foreldrene? Under hvert tema presenteres først funn fra de norske intervjuene, så fra de islandske. Funnene sammenfattes, fortolkes og drøftes på slutten av hvert enkelt tema.

Som nevnt kan det sies at kvalitativ forskning alltid har en forankring i hermeneutisk teori. Hermeneutikken vektlegger at det finnes ikke en egentlig sannhet men at fenomener kan forstås på ulike måter (Nilssen, 2012; Ryen, 2002). Ved hjelp av sosiokulturelt perspektiv vil jeg forsøke å utvide forståelsen, i lys av det sosiokulturelle landskapet som kan ligge til grunn for foreldrenes svar og refleksjoner i denne studien. Studiens teoretiske bakteppe ligger som grunnlag for hele drøftingen. Samtidig som hovedfunn blir sett i forhold til annen forskning, drøftes empirien i lys av sosiokulturell teori, folkehelseperspektivet og teorier om foreldre som rollemodeller.

Jeg har valgt å presentere resultater med noen utvalgte sitater fra foreldrene. Dette fordi jeg følte at uten foreldrenes stemme, ble jeg som person for fremtredende i fremleggelsen. Alle sitater gjengis på bokmål, uansett opprinnelig dialekt og språk.

5.1 Hvordan var det før, hvordan er det nå?

Når intervjupersonene fikk spørsmål om hva de syntes var de største ulikhetene i deres barns oppvekst og sin egen oppvekst, var det mange interessante tanker som dukket opp.

5.1.1 Norge

«Før var det mer: «kom deg ut og lek!» og kanskje det er derfor jeg ville så gjerne ønske at han gjorde mer av det – at bare gå ut og finne noen å leke med».

Et gjennomgående tema i svarene fra de norske foreldrene var «den frie leken ute». Foreldrene mente at barna lekte mindre ute nå, i forhold til når de selv var barn, og at «leken i gata» var på mange måte borte. De fortalte at barna ikke gikk rundt i nabolaget lenger for å finne noen å leke med, men leken var blitt mer avhengig av planlegging og avtaler. Flere foreldre nevnte også mindre kreativ lek, og en mor sa at fantasien i leken var litt borte. De fleste av foreldrene var i tillegg innom temaer knyttet til at nåtidens barn måtte i større grad aktiviseres av foreldrene.

«Vi var jo ute hele tiden og vi måtte finne på ting og aktivere oss selv. Vi var mye mer kreativt ute. Men nå er det sånn at det er vi som må aktivisere dem.»

Foreldrene hadde som sagt til felles å føle at nåtidens barn var mer avhengige av at foreldrene skulle styre dem, og fortelle hva de skulle finne på å gjøre. En av foreldrene sa i den sammenhengen at nå var det de voksne som organiserte barna, istedenfor at de organiserte seg selv. Noen følte i tillegg at den organiserte fritiden hadde på mange måter tatt over den frie leken, slik det uttrykkes i følgende utsagn;

«De har lite tid til å leke og hvis de vil ut så er ingen ute, alle er jo på aktiviteter»

Dette er noe som ble fremhevet i flere intervjuer. Det vil si at hverdagen hos barn var blitt mer travel, og at det var en av hovedårsakene til minsket frilek. Likevel sa alle foreldrene at de hadde selv vært med på mange aktiviteter når de var yngre, for eksempel fotball, korps, håndball og skitreninger. To av foreldrene kom frem til at deres opplevelse av barnas hektiske hverdag, var kanskje mer knyttet til deres egen oppfølging, og innblanding i barnas liv.

«Vi var jo mye på aktiviteter men foreldrene våre fulgte oss ikke på alle aktivitetene. Mens nå er det sånn at vi følger de på alt. Vi er jo nesten en del av alt de driver med.»

Dette var noe som flere også nevnte, det vil si at deres egne foreldre hadde involvert seg i mye mindre grad, enn de gjorde med sine barn. En annen forelder sa i tillegg at nåtidens foreldre var generelt mer redde for at noe skulle skje med barna, og dermed mer opptatt av å ha oversikt over barnas ferdsel. Han følte at dette hadde mye å gjøre med skrekk gjennom media, som gjorde at foreldre ble «unødvendig redde», ovenfor barna. Denne skrekken følte han at førte til minsket radius for barn å bevege seg fritt

innenfor, uten foreldrenes bekymring. Dette samsvarte også med de andre foreldrenes uttalelser.

*«Man skulle være borte i ganske mange timer før noen begynte å lete etter deg. Men nå ja vi vet jo stort sett hvor han er **hele** tiden»*

5.1.2 Island

De islandske mødrene svarte gjerne umiddelbart at de ikke opplevde særlig store endringer i barns oppvekst, sammenlignet med egen barndom. I den sammenhengen sa noen at de ikke kjente seg igjen i samfunnsdiskusjonen, om de store endringene i barns lekekultur. Men etter hvert i intervjuene, kom det frem mange tanker.

Flere av mødrene var innom temaet om barns digitale hverdag. De fortalte at på grunn av lett tilgjengelighet og stort mangfold av digitale verktøy, var dette blitt en mye større del av barns hverdag i dag.

«Jeg hadde jo Nintendo og det var kjempe stas, men bare i en kort periode. Nå er det bare så mye, mye mer, skjønner du.»

Ulikt de norske intervjuene, la ikke de islandske mødrene særlig stor vekt på endringer i barns lekekultur, hos sine barn. De fleste opplevde at barna lekte mye ute, akkurat slik de selv hadde gjort som barn. Svarene varierte likevel mer enn i de norske intervjuene. To av mødrene følte at deres barn lekte *mer* ute enn de selv hadde gjort som barn. To sa at de lekte noe *mindre* ute. Og en sa at det var ganske *likt*. Et hovedtrekk var likevel at mødrene opplevde at uteleken nå, var mer begrenset til sommerhalvåret.

«Vi var ute hele året men nå forsvinner dem inn på høsten. Du ser trafikken til og fra skole, men utenom det ser du ingen barn ute.»

Med barns lek utendørs som tema var det mange som trakk frem værforholdene på Island. Mødrene nevnte gjerne at været hadde endret seg mye siden de selv var barn, og at det kunne knyttes til minsket utelek i vinterhalvåret.

«Været var helt annerledes når vi var barn. Det var mere frost tror jeg.»

«Jeg vet ikke jeg. Været har endret seg tror jeg, nå er det liksom høst hele året rundt.»

I de norske intervjuene ble «aktiviseringssyndromet» gjerne nevnt, det vil si at foreldrene opplevde at barna måtte aktiviseres istedenfor å aktivisere seg selv. Dette ble også nevnt i ett av intervjuene på Island, av en som hadde fått sitt første barn når de bodde i Danmark. Denne moren knyttet aktiviseringssyndromet til kulturforskjeller i oppfølgingen av spedbarna.

«Jeg tror forskjellen ligger mye i kulturen. Når vi bodde i Danmark skulle du sitte mye på gulvet og leke sammen med barnet, mens her [på Island] skal du la barnet ligge på gulvet og leke selv. Jeg tror kanskje det er derfor jeg må alltid finne på noe for hun eldste, mens hun yngste er mer vant til å underholde seg selv.»

Som i de norske intervjuene ble temaet om foreldrenes behov for oversikt over barnas ferdsel, nevnt i ett av de islandske intervjuene. Men denne moren hadde et noe mer praktisk synspunkt på temaet.

«Når vi var barn måtte de [foreldrene] lete etter oss, men nå ringer vi dem bare og liksom - «Hvor er du hen? Du må hjem!» eller «Nå må du komme hjem å spise!»»

Denne moren hadde et stort aldersspenn mellom barna, med eldste barn på over 20 år, og minste rundt 1 år. Hun hadde derfor opplevd et generasjonsskille i sine egne barns oppvekst. Hun fremhevet særlig digitaliseringen og hvordan det nå var helt andre ting å forholde seg til som foreldre. I forbindelsen nevnte hun for eksempel barns sikkerhet på nett.

5.1.3 Sammenfatning og drøfting

Særlig de norske foreldrene uttrykket et savn over barns frie lek ute, og bruk av naturen som lekeplass. De fortalte om egen barndom der uteleken, naturmøte og «leken i gata», sto sentralt. Ifølge Sanderud og Gurholt (2014) er det vanlig at mennesker opplever en nær forbindelse mellom natur og en god barndom. Dette kan føres helt tilbake til romantikken, og uttrykkes blant annet i barnelitteraturen,

barnesanger og pedagogisk arbeid. De norske foreldrene fortalte også at leken hos nåtidens barn var mer avhengig av planlegging og avtaler. Ikke minst at uteleken var mer begrenset til sommerhalvåret, og fotballbanen. De to sistnevnte ble også nevnt i noen grad i de islandske intervjuene. Foreldrenes refleksjoner samsvarer med studier som tilsier at barns lek ute har minsket (Hjorthol & Nordbakke, 2015; Karsten, 2005; Skår et al., 2014; Skår & Krogh, 2009; Tordsson & Vale, 2013). Barn leker mindre ute, og bruker ikke naturen på samme måte som før. Årsaken er sammensatt; blant annet økt urbanisering, større institusjonalisering av hverdagen, kommersialisering av fritiden og økning i mediebaserte sysselsetninger (Skår, et al., 2014; Skår & Krogh, 2009; Tordsson & Vale, 2013). Men det som hevdes å være hovedårsaken, er foreldrenes bekymring over at noe skal skje med barna (Brussoni et al., 2012; Participaction, 2015; Sandseter & Sando, 2016; Taylor & Kuo, 2006; Valentine & McKendrick, 1997). Det vil si at nåtidens foreldre er blitt så redde for barnas sikkerhet, at de overbeskytter barna og begrenser dermed deres bevegelsesradius utendørs. Foreldres bekymring hevdes hovedsakelig å gjelde frykt for forbrytelser mot barn, og farer i trafikken (Brussoni et al., 2012; Taylor & Kuo, 2006). Men også at foreldre er blitt mer redde for at barna skal slå seg i leken (Sandseter & Sando, 2016). På mange måter stemmer dette overens med uttalelser fra noen av de norske foreldrene, selv om de ikke nevnte direkte at de var redde for barnas sikkerhet. De fortalte derimot mer generelt, om nåtidens foreldre som var blitt så opptatt av å ha full oversikt over barnas oppholdssteder, at foreldrene viste så å si hele tiden hva barna drev med. En av foreldrene fortalte også at han opplevde at foreldre var blitt «unødvendig redde» ovenfor barna, hovedsakelig på grunn av «skrekk» som ble formidlet via medier. Det stemmer igjen overens med tidligere nevnt forskning, som fremhever foreldrenes bekymring som hemmende for uteleken. Dette er et tema som vi kommer tilbake til flere ganger i oppgaven.

For 16 år siden hevdet Sandseter (2000) at gjennomsnittsalderen for å leke ute uten tilsyn, hadde gått opp i hele Nord Europa. Da var det de Skandinaviske landene som tillatte størst frihet i leken, noe som godt kan tenkes å gjelde i dag også. I Norge og på Island er vi nok ganske liberale når det kommer til barns frihet i leken, sammenlignet med mange andre land. I nyere forskning advarer derimot Sandseter og Sando (2016), mot at «sikkerhetskysteriet» begynner å ta av i Norge også. Påstanden

begrunnes blant annet med at på grunn av økt krav om sikkerhet fra foreldre, har mange barnehager innført strengere restriksjoner når det gjelder barns lek ute. Her nevnes det blant annet; klatreforbud i trær, at barnehagene vegrer seg for å dra på utflukter med barna og at mange velger å ha barna innendørs når det er glatt ute, for unngå uhell på isen. Slik vi har sett gjelder sikkerhetsfokuset ikke bare barnehagebarn, men foreldres holdninger ovenfor barna generelt. Sandseter og Sando (2016) hevder at økt sikkerhetsfokus og foreldrenes overbeskyttelse er av bekymring for barns utvikling, noe som også stemmer overens med annen forskning (Brussoni et al., 2012). Temaet ble ikke fremhevet i de islandske intervjuene. Men hvis vi tar utgangspunkt i det Sandseter og Sando (2016) hevder om koblingen mellom foreldrenes sikkerhetskrav og strengere regimer i barnehager, kan det tenkes at sikkerhetsfokuset gjør seg gjeldene på Island også. I målinger over hvor sikkerhetsbevisste Europeiske myndigheter er ovenfor barn, blir nemlig Island rangert høyere enn Norge (European Child Safety Alliance, 2012). Det er derfor en stor sannsynlighet for at sikkerhetsregimer i barnehager- og skoler på Island, er minst like strenge som i Norge. Og det kan igjen ha noe med krav fra foreldre å gjøre? Med dette mener jeg ikke at barns sikkerhet ikke skal bli vektlagt. Men det er derimot mye forskning som tyder på at på at barns sikkerhet har fått så stor fokus, at overbeskyttelsesfaktoren overkjører den frie leken, og at det virker hemmende for barns utvikling (Brussoni et al., 2012; Participaction, 2015; Sandseter og Sando, 2016). I denne studien kom dette mer tydelig frem hos de norske foreldrene, som fortalte om mindre frihetsradius i leken, og foreldrenes store involvering i barnas liv. Men dette kan uten tvil tenkes å gjelde også på Island.

I intervjuene på Lillehammer nevnte foreldrene også at deres involvering i barnas organiserte fritid, var mye større enn hos deres egne foreldre. I boken «Oppvekst i Norge» hevder Øia og Fauske (2010) det samme, det vil si at nåtidens barn blir fulgt opp på en helt annen måte enn bare for noen tiår siden, og har i større grad blitt foreldrenes prosjekt. Slike beskrivelser stemmer overens med de norske foreldrenes uttalelser, men gjelder selvfølgelig ikke bare for Norge. Beskrivelsene kan sies å være belysende for den vestlige kulturen generelt. Barns oppvekstforhold i dag og organisering av hverdagen er vidt forskjellig, sammenlignet med bare for noen titall år siden. Endringene har ført til at foreldrerollen har fått et nytt innhold (Øia &

Fauske, 2010). Island er ikke noe unntak fra slike samfunnsendringer, selv om den store involveringen i barnas liv ble ikke fremhevet i intervjuene i denne studien. Men sett i lys av det sosiokulturelle perspektivet, kan det også tenkes at ulike «samfunnsnormer» har en påvirkning på foreldrenes svar. For eksempel var tre av foreldrene på Lillehammer trenere på barnas idrettslag, og måtte derfor være tilstede under treningene. Barneidretten på Island er derimot ikke avhengig av foreldrenes frivillighet, slik vi kommer tilbake til i avsnitt 5.3. I tillegg virker det noe mer vanlig at norske foreldre er med og ser på mens barna er på organiserte aktiviteter, mens det er mer vanlig på Island å kun se på kamper og lignende. Dette ble også bekreftet av foreldrene i denne studien. Følelsen av en stor involvering i organiserte aktiviteter, kan derfor ha mye å gjøre med ulik strukturering og normer for barneidretten.

En annen ting som også kan være med på å skape mindre opplevelse av involvering, hos de islandske foreldrene i studien, er den tidsmessige faktoren. Blant annet viser statistikk over arbeidstid at nordmenn jobber kortere arbeidsdager enn det som er vanlig i de andre OECD-land (Organisation Economic Co-operation and Development [OECD], 2016). På Island består arbeidsuken derimot av flere timer enn i alle de andre nordiske landene (Alþýðusamband Íslands, 2013; OECD, 2016). Slik sett kan det tenkes at islandske foreldre vil generelt ha mindre tid til oppfølging av barna, og at den store involveringen i barnas liv derfor ikke ble vektlagt i intervjuene.

I intervjuene med mødre i Hafnarfjörður var det noen som mente at klimaendringer var den største påvirkningsfaktoren for mindre utelek. Det vil si at på grunn av dårligere vær var det ikke rart at barna ikke var ute og lekte så mye. Oversikt over værforhold i Reykjavík, viser at mødre kan eventuelt ha rett i at været har blitt noe mer ustabil, i hvert fall sammenlignet med tall fra 1976-1980 (Veðurstofa Íslands, u.å.). Om klimaendringene er signifikante kommer ikke frem. Men at endringer i været skal være den største påvirkningsfaktoren for minsket utelek, er uansett vanskelig å forestille seg. Særlig når alt tyder på at uteleken er på retrett i internasjonal sammenheng.

Særlig i de norske intervjuene, men også i ett av de islandske, ble «aktiviseringssyndromet» nevnt. Det vil si at nåtidens foreldre måtte i mye større grad enn før, finne på aktiviteter for barna, istedenfor at de fant på noe selv. Noen

nevnte også at barn var mindre kreative i uteleken, og leken generelt. I tidligere nevnt rapport fra Høgskolen i Telemark fremheves, at i dag er så mye av barns lek voksenstyrt, organisert og kontrollert av voksne, at det skaper bekymring for barns kreative utvikling. Det vil si at barn blir på en måte avhengig av voksenstyringen, som gjør at deres innlevelsessevne, kreativitet og selvstendige initiativkraft blir mindre (Tordsson & Vale, 2013). Voksenstyringen svekker dermed barns evne til å organisere seg selv (Sandseter, 2000). Dette kan stemme overens med foreldrenes uttalelser om mer vokseninnblanding, og mindre kreativitet og initiativ. Det kan derfor, ut fra intervjuene i denne studien og foreliggende forskning, antydes at nåtidens barn har færre muligheter til å «bare være barn». Og at konstant forsyning av aktiviteter, går på bekostning av barns muligheter til å skape leken selv (Corsaro, 2011)?

Ut fra et sosiokulturelt perspektiv vil de sosiale og kulturelle rammene rundt være av stor betydning for barnets muligheter for fri lek ute. Sikkerhetsfokus i medier, og myndighetenes anbefalinger, vil derfor være med på å påvirke foreldrenes holdninger og opplevelser av nærmiljøet som lekeplass. Foreldrene fungerer som barnets sentrale oppvekstramme, og barna tilegner seg mange av deres normer og verdier. Derfor ble det også, i Kanada, utgitt en omfattende rapport om barns frie lek ute. Der oppfordres foreldre sterkt, til å «slippe opp» og la barna leke mere fritt ute. Rapporten baserer seg blant annet på Skandinavisk forskning, og fremhever overbeskyttelsen som en bjørnetjeneste ovenfor barna. Rapportens tittel sier egentlig mye om innholdet; «The biggest risk is keeping children inside» (Participation, 2015). Men selv om forskningen fremhever foreldres bekymring for barnas sikkerhet, som hovedårsaken for mindre fri lek ute behøver ikke dette å være den hele sannheten. Slik jeg nevnte innledningsvis i dette avsnittet er årsaken sammensatt, og jeg har pekt på noen forhold som kan ha betydning. Foreldrene i denne studien bekreftet, i hvert fall delvis, det som forskningen hevder om at barns frie lek ute er på retrett.

Som nevnt følte noen av foreldrene at den organiserte fritiden var med på å skape mindre muligheter for fri lek. Dette er noe som også hevdes i litteraturen (Skår & Krogh, 2009), og vi kommer tilbake til i eget avsnitt (5.3). I intervjuene i Hafnarfjörður nevnte noen av mødrene den digitale hverdagen, som en av de største

ulikhetene i oppveksten. Dette var et tema som dukket gjentatte ganger opp i alle intervjuene, i forskjellige sammenheng. Barns mediebruk hevdes som sagt å være en av påvirkningsfaktorene for minskete utelek (Skår, et al., 2014; Tordsson & Vale, 2013). Det redegjøres derimot nærmere for temaet i neste avsnitt, som handler om barnets frie tid.

5.2 Barnets frie tid

Med utgangspunkt i den frie leken som gjerne hevdes å være på retrett, ønsket jeg å få innsyn i barns aktiviteter, utenom skoletiden og organiserte aktiviteter. I boken «Last child in the woods, refererer Louv (2009) til barns egne fortellinger om en hverdag som har blitt så tidspresset, at de opplever å ikke ha noe særlig tid til å leke. I samtaler skiller barna mellom fri lek og den organiserte fritiden, slik jeg også har valgt å gjøre. Ettersom organiserte aktiviteter defineres likevel gjerne som en del av barns fritid, har jeg valgt å kalle avsnittet *barnets frie tid*.

Intervjuene tok utgangspunkt i fjerdeklassingenes hverdag. Både i Norge og på Island var dette fire gutter og en jente. I avsnittet redegjøres det for foreldrenes refleksjoner rundt hva barna velger av aktiviteter, når de har noen ledige timer i hverdagen. I tillegg er vi innom hva foreldrene selv ville valgt, om de kunne styre barnets valg. Dessuten er vi innom foreldrenes refleksjoner om hva de tror barna liker best å drive med.

Ingen av barna, hverken på Island eller i Norge, var med på skolefritidsordning etter skoletid. Skoledagen var ferdig på noenlunde samme tid hos alle, men på Island startet skoledagen en halvtime tidligere.

5.2.1 Norge

Etter skoletid dro alle barna enten hjem, eller til venner. De fleste foreldrene sa at barna var mye i lag med venner etter skole, men at de også kunne velge å dra hjem

alene. Ett barn virket sjeldnere å være i lag med venner. Foreldrene til dette barnet var også de som hadde størst opplevelse av mye mediebruk som en utfordring i barnets fritid. De var de eneste av foreldrene som fortalte om mye mediebruk hele året rundt, ulikt de andre som opplevde at mediebruken var liten i sommerhalvåret.

«Han er veldig hjemmekjær, det beste han vet er å være hjemme. Så vi må bare hive han ut på noe. Hvis han kunne velge hadde han ikke vært med på noe [organisert]. Han kunne sitte hele døgnet rundt med ipaden sin, bare inne.»

Foreldrene sa de prøvde mye å motivere barnet til andre aktiviteter, samt at de hadde forsøkt å sette ulike restriksjoner på mediebruken. Denne gutten var også den ene gutten i studien som ikke var med på organisert fotball. Foreldrene til de andre guttene fortalte om mye utendørs lek i sommerhalvåret, som hovedsakelig foregikk på fotballbanen.

I intervjuene spurte jeg foreldrene hva som ville vært barnas første valg, når de hadde noen ledige timer i hverdagen. Alle gutteforeldrene svarte umiddelbart at guttene ville valgt å sette seg på sofaen med nettbrett. Jentemoren fortalte at hun ville nok valgt å bake. Men som de andre foreldrene, opplevde også hun at mediebruk gjerne kunne være årsak til noe mas i hverdagen.

«Jeg tenker bare at svarene mine kan høres litt sånn idyllisk ut. Men det er jo ikke bare det. Vi har det samme gnaget som andre i forhold til bruk av ipad og det å finne på noe selv. Men vi er nok litt strenge når det gjelder dette med ipaden. Men jeg ser at det er dessverre sånn at man bare må forholde seg til det.»

Her nevner hun mediebruken som en uunngåelig del av barns hverdag, noe som gjerne også ble nevnt av de andre foreldrene. De fleste opplevde det som viktig at barna ikke brukte for mye tid på mediebaserte sysselsetninger, men at disse også var en fin avkobling for barna.

«De har jo ganske tøffe dager innimellom, med skole og lekser og aktiviteter og sånn. Så jeg tenker at de har jo bare godt av å hvile litt innimellom. Bare at det ikke blir i timevis liksom.»

Jeg spurte også foreldrene hva de selv ville valgt at barna foretok seg, når de hadde noen ledige timer i hverdagen. Her var utelek med venner, fremtredende i alle intervjuene. En mor knyttet dette til verdier fra sin egen barndom.

«Da hadde han tatt på seg skoa og gått ut og gjort noe, finne noen kamerater å leke med. Men da kommer man jo litt tilbake til det man er vant med som liten, det var jo: «Kom deg ut!»»

Dette var også noe som flere reflekterte over; at grunnen til at de ønsket at barnet skulle velge noe annet, var deres egne idéer om en god barndom.

«Ut, han ville gått ut! Ja eller bygge med Lego - skal han være inne så. Det er jo et ønske om at han skal aktiviseres i noe annet enn noe digitalt. Men så er det kanskje noe som henger igjen fra når vi var barn.»

Til slutt spurte jeg foreldrene hva de trodde at barna likte aller best å gjøre. Alle svarene handlet om aktiviteter utendørs. Blant annet å bygge trehytte i skogen, leke krig ute med venner og spille fotball. Foreldrenes refleksjoner ledet gjerne til fortellinger om glede og engasjement hos barna, knyttet til utendørsaktiviteter.

«Han vil jo ikke ut. Men han er jo så glad og fornøyd når han bare kommer seg ut.»

5.2.2 Island

Mødrenes svar om hva barna gjorde etter skoletid varierte noe mer i de islandske intervjuene, sammenlignet med de norske. De fleste dro likevel hjem for å legge igjen sekken og spise, før de enten dro av gårde til venner, eller fikk venner over på besøk. Det var tydelig at vær og årstid spilte en stor rolle for valg av aktiviteter, men dette varierte likevel en del. En mor fortalte at barnet gjerne dro hjem etter skole og satt seg ned med nettbrett, frem til han dro på trening, som han hadde så å si hver dag. En annen mor sa at det var litt i perioder om barnet var sammen med venner eller ikke, og at når barnet dro hjem alene ble tiden gjerne brukt på data eller TV. En mor nevnte at hennes gutt var stort sett i lag med venner etter skole, og da gjerne at de spilte dataspill eller så på fotball sammen. Hun sa at guttene var så å si alltid sammen etter skole. De trente fotball sammen tre ganger i uken og kom seg selv til og fra treninger.

De dro da gjerne tidlig av gårde, for å spille litt fotball sammen, før selve treningen startet.

«De er mye inne etter skole og da blir det mye mobil og TV og sånt. Men så drar dem alltid i tre tiden på trening, som begynner ikke før klokken fire. Og da sparker de fotball frem til treningen begynner.»

Denne moren, og flere, nevnte at været var en stor påvirkningsfaktor i forhold til om barna var ute og lekte, eller om de valgte å være inne. Som det kom frem i forrige avsnitt opplevde de fleste at uteleken var mer vanlig i sommerhalvåret. Men to av mødrene fortalte likevel om mye utelek hele året rundt, og i alle mulige slags vær. Deres to barn gikk på samme skole, men ut fra mødrenes beskrivelser av aktiviteter fikk jeg inntrykk av at de ikke var en del av samme vennegruppe. Begge mødrene ga likevel uttrykk for at guttenes aktive utelek, skilte seg noe fra det vanlige.

«Mine gutter er mye ute og leker, men det er ikke så vanlig tror jeg. Mange av mine venninner sier at de sliter med å få barna ut i det hele tatt, at de bare vil sitte inne foran PC-en hele tiden. Men hos meg er det mer sånn at jeg sliter med å få dem inn.»

I intervjuene på Island, fikk jeg et inntrykk av at barna hadde noe større «frihetsradius» utendørs, sammenlignet med de norske intervjuene. Spesielt en av mødrene fortalte om mye frihet i leken. Men slik vi ser i følgende sitat uttrykte også denne moren et behov for å ha bedre oversikt over barnets ferdsel i hverdagen.

«Han er helt utrolig, han er bare ute hele tiden. Bestemoren hans begynner å lete etter ham i sirka fire-halv fem tiden, sånn at vi får ham hjem før middag. Hun kjører alltid samme runden der vi vet at de [vennene] stort sett holder til. Han har jo aldri med seg mobilen sin, glemmer den alltid. Jeg spøker ofte med at vi må feste på ham et sporingssystem.»

Noe som kom frem i de norske intervjuene var at foreldrene savnet uteleker, som boksen går og lignende, og fortalte at disse ikke lenger var en del av barns lek utendørs. Det var derfor særlig interessant å høre de islandske mødrene nevne mange kjente uteleker, som jeg selv husker fra min egen barndom, og fortsatt var en gjenganger i leken.

«Han elsker å være ute og leke sisten og boksen går [fallin spýta], og sánne uteleker, det synes han er det aller morsomste.»

De islandske mødrene fikk spørsmål om hva barna valgte oftest å foreta seg, når de hadde noen ledige timer i hverdagen. Mødrene til de to guttene som tilbrakte mye tid ute, svarte at de ville valgt å leke ute med venner. De andre fortalte at deres barn ville valgt data eller TV.

«Han velger å sette seg med mobilen og spille eller noe. Jeg hadde veldig lyst til å si at han setter seg med en bok og leser, men det skjer dessverre aldri.»

Denne moren uttrykket et ønske om at barnet skulle aktiviseres i noe annet en mediebruk, slik flere også gjorde. Men som i de norske intervjuene ble mediebruken gjerne ansett som en grei form for avkobling i hverdagen, så lenge det ikke ble for lenge om gangen.

Jeg spurte mødrene også hva de *selv* ville valgt at barna skulle foreta seg, i de ledige timene i hverdagen. Da sa begge mødrene som hadde barna som lekte mye ute, at de ville valgt det samme som barna. De tre andre ønsket alle at barna skulle engasjere seg mer ute, i lek sammen med venner. Men også andre ting ble nevnt, slik det kommer frem i følgende sitat.

«Jeg ville valgt at hun skulle gjøre noe stimulerende som å pusle, fargelegge eller tegne, eller å dra ut med venninner og leke.»

En mor som ønsket gjerne at barnet var mer ute og lekte, kom inn på det gjennomgående temaet om værforholdene på Island.

«Hvis jeg kunne velge hadde han gått ut og lekt sammen med venner. Men hvis jeg kunne velge, ville jeg også valgt bedre vær på Island.»

Slik det har kommet frem, ble været gjerne fremstilt som en stor påvirkningsfaktor for barns lek utendørs. I forbindelsen fortalte flere av mødrene at de selv ikke var noe særlig glad i å gå ut i dårlig vær, og at det kunne derfor heller ikke forventes av barna.

«Huff, jeg forstår dem godt, jeg går ikke ut når det regner, så det forventer jeg ikke av dem heller.»

Til slutt spurte jeg hva mødrene trodde at barna likte aller best å drive med. Akkurat som i de norske intervjuene, hadde alle svarene noe å gjøre med aktiviteter utendørs; fotball, uteleker med venner, på sparkesykkelen i en skateboardpark, eller leke ute med sin bestevenn.

5.2.3 Sammenfatning og drøfting

Som sagt før, tok intervjuene hovedsakelig utgangspunkt i fjerdeklassingens hverdag. Det vil si barn i alderen 8 – 9 år. Ifølge Øia og Fauske (2010), blir dette gjerne kalt «den store lekealderen» (7-12 år). Her spiller den frie leken, uteområdet og samvær med andre barn, en sentral rolle. For barn i denne alderen er det viktig å tøyne grenser, og få mulighet til å pendle mellom frihet og kontroll, innenfor egne mestringsrammer. Men slik vi så i forrige avsnitt virker det som mesteparten av foreldre har full oversikt over hva barna driver med, og hvem de er sammen med. Øia og Fauske (2010) ser denne konstante «overvåkingen», som bekymringsverdig for det sosiale rommet som barna kontrollerer på egen hånd, og ikke minst for selve barnekulturen. I den sammenheng er det også noen som hevder at mediebruk, som gjerne foregår uten de voksnes innblanding, har gitt barna en ny mulighet til å løsrive seg fra foreldrene (Corsaro, 2011).

Foreldrene i denne studien fortalte gjerne om en hverdag, der mediebruk var en stor del av barnas frie tid. Dette gjaldt særlig i vinterhalvåret, mens det gjerne ble fortalt om mindre mediebruk i sommerhalvåret, da uteleken sto sterkere. Det at mer tid innendørs har sammenheng med mer mediebruk, sier seg egentlig selv. De aller fleste barn har tilgang til medier i hjemmet, og ifølge Medietilsynet (2014) har hele 83 % av norske 9 – 11 åringer sin egen smarttelefon, og bruker omtrent 100 minutter daglig bare på internett. Det vil si at dataspilling, TV-titting, teksting og lignende, er ikke inkludert. I en forskning på mediebruk hos 10 – 12 åringer på Island kom det også frem at barna brukte mye tid på skjermaktiviteter, noen over 4 timer daglig (Yang, Helgason, Sigfúsdóttir & Kristjánsson, 2012). Det er derfor mye som tilsier, både i denne studien og forskningen ellers, at skjermaktiviteter og medfølgende stillesitting, er en omfattende del av barns frie tid. Sett i lys av sosiokulturelt perspektiv, er dette ikke noe overraskende resultater. En digital hverdag har blitt en samfunnsnorm i den

vestlige verden, og det gjelder ikke bare for barn, men samfunnet generelt. Det var likevel to av de islandske mødrene som fortalte om lite mediebruk, og mye lek utendørs, hele året rundt. Begge fortalte derimot også at deres barn skilte seg noe fra det som var vanlig.

Sett i lys av folkehelseperspektivet er barns frie lek ute av særdeles stor betydning, spesielt ettersom den hevdes å være barndommens viktigste kilde for fysisk aktivitet (Burdette & Whitaker, 2005; Fjørtoft, 2001, 2004; Gray et al., 2015). Når vi ser på de islandske intervjuene, beskrives det en noe friere oppvekst, sammenlignet med de norske foreldrenes beskrivelser. Dette kan selvfølgelig være tilfeldig, og slike ulikheter kan gjøre seg gjeldene i hvilket som helst sammenheng. Men likevel var det interessant, at enkelte av de islandske mødrene beskrev sine barns oppvekst på mange måter slik de norske foreldrene beskrev sin egen barndom, og uttrykte et savn ovenfor. Svarene opplevde jeg som noe overraskende, ettersom diskusjonen om minskete utelek er også vanlig på Island. Jeg fant dessverre ikke noe islandsk forskning på temaet. Men derimot kom jeg på mange oppslag på nettet som handlet om minskete utelek i islandsk sammenheng, uten at det ble referert til noe forskning. På den annen side finnes mye forskning på fysisk aktivitet hos barn- og unge, som igjen kan si mye om barns muligheter til fri lek ute. Norsk og islandsk forskning finner for eksempel at barns fysiske aktivitetsnivå, er markant høyere i sommerhalvåret (Kolle, Steene-Johannessen, Andersen & Anderssen, 2009; Magnússon et al., 2011). Dette stemmer overens med foreldrenes uttalelser om at uteleken begrenset seg gjerne til sommerhalvåret. I hvert fall i større grad enn foreldrene husket fra egen oppvekst. I tillegg viser to komparative forskninger at barns totale fysiske aktivitetsnivå i hverdagen, er høyere på Island enn i Norge (Hallås, Herfindal & Wergedahl, 2014; Rasmussen et al., 2012). Dette kan ha mange ulike forklaringer. Men om vi tar utgangspunkt i sammenhengen mellom fysisk aktivitet og fri lek utendørs, ser det ut til at de islandske mødrenes beskrivelser av en noe friere barndom, kan ha støtte i forskningen. Selvsagt kan vi ikke konkludere noe generelt ut fra intervjuene i denne studien, da utvalget er altfor lite. Men noen spekulasjoner er derimot på sin plass, og det foreldrene sier kan antyde noen tendenser. Om vi derfor tar utgangspunkt i de islandske mødrenes beskrivelser av en noe friere barndom, og kobler det sammen med litteraturen som hevder at sikkerhetsfokuset begrenser den frie leken. Kan det

da tenkes at foreldrene i Hafnarfjörður hadde en større opplevelse av nærmiljøet som en trygg lekearena? Island rangeres som verdens fredeligste land (Institute for economics & peace, 2015), og det kan eventuelt skape en større opplevelse av et trygt nærmiljø. Dermed vil også frykten for forbrytelser ovenfor barn, eller det som litteraturen kaller «stranger danger», være mindre. I så fall kan det bidra til mindre opplevelse av at hele tiden måtte ha kontroll over barnets ferdsel. Norge står selvfølgelig også høyt på fredsindeksen, og Lillehammer kan ikke akkurat betegnes som en «farlig by». Men eventuelt kan generelle holdninger i samfunnet om Island som et veldig trygt land, være med på å bidra til en større frihet i oppveksten? I tillegg kan det tenkes at en lengre arbeidsdag, slik vi var innom i forrige kapitel, kan være med på å skape økt frihet for barna. Det vil si at de islandske barna tilbrakte kanskje mer tid alene hjemme, og hadde derfor større frihet fra de voksnes overvåking og innblanding? Slik sett vil beskrivelser av en friere barndom kunne gjøre seg gjeldende. Men slike spekulasjoner stemmer derimot ikke overens med det som kom frem i studien. Her var det faktisk de to barna som hadde tilgjengelige voksne etter skoletid, enten det var foreldre eller besteforeldre, som ble beskrevet som de mest aktive i uteleken, og virket å ha størst frihetsradius i leken.

Når foreldrene ble spurt hva barna valgte å gjøre når de hadde noen ledige timer i hverdagen, svarte syv av 10 foreldre, at barna ville valgt skjermaktiviteter. Derimot, når foreldrene svarte hva barna likte aller best å gjøre, knyttet *alle* svarene seg opp mot aktiviteter utendørs. Ettersom det ikke var barna selv som svarte på spørsmålene, kan foreldrenes egne holdninger være en stor påvirkningsfaktor for deres svar. Alle foreldrene fortalte nemlig, at hvis de *selv* kunne velge hva barna skulle foreta seg, ville de valgt «lek ute med venner». Andre ting som ble nevnt var lesing av bøker, konstruksjonslek og «noe annet enn noe digitalt». Det vil si noe som stimulerer kreativiteten, i motsetning til mediens forsyning av underholdning. Som vi så i forrige kapitel, kan foreldrenes holdninger ha mye å gjøre med verdier fra deres egen oppvekst. Men selv om foreldrenes egne holdninger kan påvirke svarene, kan det også tenkes at de svarer ut fra hvordan de opplever barnas humørtilstand. Slik en av foreldrene på Lillehammer sa; «Han vil jo ikke ut. Men han er jo så glad og fornøyd når han bare kommer seg ut.» Det er nemlig stor sannsynlighet for at foreldrene opplever større engasjement og glede hos barna i uteleken, sammenlignet

med skjermaktivitetene. Bedre sinnsstemning hevdes å være den mest umiddelbare og synlige effekten av barns lek ute (Burdette & Whitaker, 2005). Mens mye mediebruk har sammenheng med mer tyngre sinn (Yang et al., 2012). At foreldrene tror at uteleken er det som barna liker best, kan slik sett avhenge av den grad de opplever at barnet utstråler fornøyelse og velvære.

Foreldrenes ønske om at barna skulle engasjere seg mer i utelek med venner kan som sagt knyttes til minner og verdier fra deres egen oppvekst. Dette er også noe som enkelte foreldre reflekterte over selv. Karsten (2005) hevder at selv om vi ofte romantiserer en barndom med et stort engasjement for utelek i naturen, betyr det ikke nødvendigvis at alt var bedre før. Ifølge Karsten var det ikke alltid barnets ønske å gå ut å leke, det vil si at før i tiden hadde barn kanskje ikke noe valg, de bare skulle ut. Karsten fremstiller likevel nåtidens oppvekstsvilkår som bekymringsfulle, på grunn av lite naturkontakt. Men i tillegg fremhever han de positive sidene ved at barn kan velge aktivitetene sine selv, i større grad en før (Karsten, 2005). Dette er uten tvil en positiv ting, det vil si at barn har større innflytelse på egen hverdag. Men slik vi har sett er medienes tiltrekningskraft stor. Og hvis vi tar utgangspunkt i mennesket som et sosialt vesen, i en kropp som er skapt for bevegelse, kan medienes store innvirkning i barns oppvekst, tenkes å være av bekymring. I tillegg til stillesitting og dens påvirkninger, kan mye mediebruk gå utover barns samvær med venner og familie. Nie og Hillygus (2002) hevder at mediebruk frarøver tid fra viktige sosiale «ansikt-til-ansikt» relasjoner, som går på bekostning av sosiale aktiviteter med venner og familie. Det hevdes derfor at mye mediebruk kan ha negative påvirkninger for barns sosiale oppvekst (Corsaro, 2011). I denne studien fortalte foreldrene at barna var mye i lag med venner, kanskje særlig de islandske. Foreldrenes beskrivelser av barnas samværsformer varierte fra lek ute eller inne, til felles skjermtid. De fleste hevdet likevel at når barna var i lag med venner, var det som regel at leken vant over skjermaktivitetene. Medienes tiltrekningskraft er kanskje stor, men ut fra foreldrenes svar er det fortsatt leken som vinner over det digitale, - når barna er i lag med venner.

Felles for alle intervjuene, både de islandske og de norske, var at foreldrene anså lek i lag med venner, som viktige verdier i barnas fritid. Alle barn, verden over, har et felles behov for å føle at de er en del av et fellesskap (Corsaro, 2011). Vennskap og sosialt

nettverk, kan derfor også tenkes å være noe de aller fleste foreldre ønsker for sine barn. I denne studien fortalte, som sagt, de fleste av foreldrene at barna generelt var mye i lag med venner. Men i ett av intervjuene fortalte foreldrene derimot om relativt lite samvær med venner, og mye mediebruk. Foreldrene til dette barnet uttrykte et særlig stort ønske om at barnet skulle aktiviseres i noe annet enn skjermaktiviteter. Barnet var i tillegg den eneste av de norske guttene som ikke var med på organisert fotball, og likte ikke å spille fotball. Fotball er en veldig populær aktivitet, både i Norge og på Island, og da kanskje særlig blant gutter. I intervjuene på Lillehammer kom det frem at guttene møttes ofte på fotballbanen, utenom det organiserte. Det var derfor tydelig at fotballbanen var en viktig sosial arena, i hvert fall for guttene. Dette er noe som stemmer overens med Rysst (2010) sin studie på tiåringer i Oslo. Ifølge Rysst er det viktig å kunne spille fotball, for å føle seg sosialt inkludert. Det kan derfor tenkes at de som ikke liker fotball, som den ene gutten i studien, kan lett havne utenfor når alle guttene i nabolaget treffes «på bana». Kanskje drar derfor guttene som ikke liker fotball, oftere hjem alene etter skole? Slik foreldrene fortalte at gutten i denne studien gjorde. Og som noen av foreldrene hevdet, var medienes tiltrekningskraft større når barna dro hjem alene. Men sett i lys av teorier om foreldre som rollemodeller, vil også foreldrenes påvirkning være stor. Det er derfor viktig å få frem at foreldrene til den ene gutten, var også de som la størst vekt på at de foretrakk rolig samvær, gjerne innendørs, framfor aktiviteter utendørs. Foreldrenes egne handlinger og holdninger, kan derfor også tenkes å ha innvirkningen på barnets valg av aktiviteter.

Til tross for at det bare var en gutt som virket å tilbringe mye tid til skjermaktiviteter, fortalte også de andre foreldrene at mediebruk tok sin plass i hverdagen. Slik vi har sett stemmer dette overens med forskning fra både Norge og Island (Medietilsynet, 2014; Yang et al., 2012). Hvis vi nå antar at økt mediebruk frarøver tid som ellers kunne blitt brukt til lek og fysisk aktivitet, kan det tenkes at barns naturlige utvikling gjennom kroppslig lek og fri utfoldelse i naturen, blir altfor snever. Dette er en bekymring i seg selv, men det var likevel tydelig i intervjuene at foreldrene ikke opplevde at den kreative uteleken var gått fortapt. Særlig i de islandske intervjuene ble det fortalt om mange og varierte aktiviteter ute. Barna lekte blant annet i det røffe

terrenget rundt nabolaget, og syklet til skateboard rampen i nabobyen. I tillegg var gamle og kjente uteleker, fortsatt gjengangere i leken.

I intervjuene fortalte foreldrene gjerne om en travel hverdag hos barna; med skole, hjemmeleker og organiserte aktiviteter. Noen følte blant annet at organiserte aktiviteter kunne føre til at barna hadde få lekekamerater på ettermiddagene. Organiserte aktiviteter ble likevel ansett som en svært viktig del av barns oppvekst. Foreldrenes refleksjoner blir gjort bedre rede for i neste avsnitt.

5.3 Skoleveien og den organiserte idretten

Ut fra folkehelseperspektivet er barns skolevei en av påvirkningsfaktorene for barns helse. I Helsedirektoratets anbefalinger for å redusere stillesitting hos barn, er det å gå eller sykle til skolen en av anbefalingene. Samtidig blir den organiserte idretten nevnt som en valgmulighet for økt fysisk aktivitet i barns hverdag (Helsedirektoratet, 2014b).

Foreldrene ble spurt hvordan barna kom seg til og fra skolen, og hvorfor slik. De foreldre som hadde barn på organisert idrett ble i tillegg spurt hvorfor de valgte dette.

5.3.1 Norge

I alle intervjuene på Lillehammer kom barna seg til og fra skolen selv, enten gående eller på sykkel. Tiden barna brukte, varierte fra noen få minutter, til 30 minutter. I tillegg kom det frem, at de fleste hadde gått til skolen helt siden første skoledag. Når foreldrene ble spurt om hvorfor barna kom seg selv til skolen, var det en som fremhevet barnets egenmestring i hverdagen.

«Vi mener det er viktig for barn å oppleve en viss frihet og mestringsfølelse i hverdagen.»

De andre foreldrene fremhevet i større grad helsemessige- og sosiale fordeler ved en aktiv skolevei.

«For det første så er det jo veldig sunt - å gå litt. Og for det andre så tenker jeg litt med det sosiale på skoleveien, å prate litt på veien og sånt.»

For å understreke hvor viktig hun syntes temaet var, fortalte en mor at selv når hun skulle kjøre samme vei, måtte barnet uansett gå.

«Det tar sånn cirka 25-30 minutter for han å gå, tror jeg. Jeg synes det er kjempe viktig at dem går til skolen. Vi går noen ganger samtidig ut av døren og jeg skal jo egentlig mye av den samme veien, og han har ofte lyst til å sitte på. Men jeg synes det er så viktig [at han går] at han får ikke lov. Han MÅ gå. Den luftturen har de kjempe godt av, før dem skal begynne på skolen. Også det å få den daglige gratis bevegelsen, - eller hva jeg skal kalle det.»

Men i motsetning til skoleveien, var det gjerne at barna ble kjørt til organiserte aktiviteter på ettermiddagen, selv når treningene var i området rundt skolen. Dette ble gjerne begrunnet med dårlig tid.

I de norske intervjuene var det fire barn som var med på organisert idrett; alle var med på fotball, og tre hadde også skitreninger på vinteren. Det femte barnet var med på kor og speider. Antall treninger varierte mye mellom årstider. I sommerhalvåret hadde barna organisert fotball 3 ganger i uken (2 treninger og 1 kamp). Jentefotballen tok ferie fra skolens høstferie og frem til nyåret, mens guttene hadde en fotballtrening i uken i vinterhalvåret. Tre av guttene var også på ukentlige skitreninger i vinterhalvåret. Barna var derfor 1 - 3 ganger i uken på organisert idrett. Når foreldrene fikk spørsmål om hvorfor de valgte å ha barna på organisert idrett var alle innom temaer om helse og fysisk aktivitet, samt at idretten ble fremhevet som en viktig sosial arena.

«Både for det sosiale og litt for helsa sin del selvfølgelig også. Det er jo litt det med å bli vant til å holde kroppen litt i form. Det er viktig at de ikke blir sittende altfor mye og fint å ha noe organisert, selv om de ikke er så veldig inaktive ellers.»

Det å være med på noe organisert ble ansett som svært viktig i oppveksten, blant annet fordi ellers var en viss fare for å falle utenfor fellesskapet.

«Jeg tenker litt at det er mye det sosiale også, fordi hvis du ikke er med på noe så er det lett å falle litt utenfor. Alle er jo med på noe.»

I alle fem intervjuene kom det frem at foreldrene hadde selv vært med på organisert idrett som barn, og at de derfor ønsket å videreformidle disse verdiene til barna.

«Jeg har jo selv hatt mye glede av idretten og vil at hun skal se det. Pluss at det å være i fysisk aktivitet, det er jo bra. Så det har vi lyst til at hun skal drive med.»

Barnet som ikke var med på organisert idrett hadde også vært innom idretten tidligere. Foreldrene anså det som viktig å ha noe organisert i hverdagen, og barnets interesse hadde til slutt vært førende for valg av aktiviteter. De opplevde organiserte aktiviteter som viktige, på grunn av det sosiale og for å kunne meste på andre arenaer enn i skolesammenheng.

5.3.2 Island

Hvordan barna kom seg til skolen varierte noe mer i de islandske intervjuene. I sommerhalvåret kom barna seg stort sett selv til skolen, mens noen ble kjørt i vinterhalvåret. Gangavstand til skolen varierte fra noen få minutter, til i underkant av 20 minutter. Alle kom seg derimot selv hjem fra skolen.

De barna som gikk eller syklet til skolen hadde alle valgt dette selv. Det vil si at reisemåten var ikke et bevisst valg fra foreldrenes side. En mor fortalte at barnet syklet hele året rundt, og i alle mulige slags vær. Når moren ble spurt hvorfor, sa hun følgende:

«Nei han velger det selv. Søsteren hans blir kjørt. Han gidder for det første ikke å gå hjem igjen etter skole. Så er det jo også slik at de får lov til å sykle til skolesvømmingen.»

Som det kommer frem her, ble guttens søster kjørt til skolen og foreldrene hadde ikke et bevist forhold til en aktiv skolevei, slik det gjerne var i de norske intervjuene. En

annen mor fortalte at barnet gjerne ble kjørt i vinterhalvåret, på grunn av kaldere vær og mørketid. Dette barnet hadde omtrent 7 minutters gangvei til skolen.

Bekymringen for skoleveien i mørket kom også frem hos en annen mor, slik vi ser i følgende sitat.

«Han sykler eller sparkesykler på våren og tidlig høst, men blir kjørt av bestemoren til skolen nå. Det er jeg veldig glad for egentlig. Jeg blir litt sånn bekymret for veien og sånt. Og de er gutter, har ikke refleks eller noe. Så når det blir kalt og is på veien og sånn, da blir dem kjørt.»

Denne morens bekymring for skoleveien var noe overraskende. For det første kunne ikke barnets skolevei antas for å være særlig utrygg. For det andre var dette det barnet i studien som virket å ha størst frihetsradius i leken, etter skoletid.

Som vi så i forrige avsnitt kom det tydelig frem i de norske intervjuene at foreldrene anså en aktiv skolevei som viktig for barna. Som sagt kom ikke slike refleksjoner frem i de islandske intervjuene, som vi også kan se på følgende sitat:

«Nei det bare er sånn, det er kort vei. Han er flink og fikser sånt selv, kommer seg til og fra treninger og sånn også.»

I fire av de fem intervjuene var barna med på organisert idrett i fritiden, og ingen av barna hadde andre typer organiserte aktiviteter. To av barna var med på 2 aktiviteter og to barn hadde en aktivitet. Aktivitetene varierte mye, det var fotball, håndball, crossfit, jazzballet og friidrett. De fleste av barna hadde begynt med organisert idrett tidlig, omtrent ved 2 års alderen, og prøvd seg på flere forskjellige aktiviteter. Antall treninger var mellom 3 til 6 ganger i uken, uansett årstid. Kamper og turneringer kom i tillegg til treningene. Den organiserte idretten kan derfor sies å ha vært en mye større del av fritiden, sammenlignet med intervjuene på Lillehammer.

Mødrenes svar på hvorfor de valgte å ha barna i organisert idrett, lignet på mange måter svarene i de norske intervjuene. Det kan likevel sies at idretten ble vektlagt i større grad som «helseoppdragende», i de islandske intervjuene. En mor tok også delvis utgangspunkt i eget arbeid med barn og ungdom.

«Det fysiske er det som jeg synes er det viktige med idretten. Jeg føler at det er helt nødvendig at barn er i bevegelse og synes det er litt trist når de ikke er interessert i det. Jeg har jobbet mye med barn og du ser jo lett hvem som er med på idrett og hvem ikke, de har en helt annen kroppsholdning.»

For de fleste foreldrene var fysisk aktivitet og helse en viktig grunn til deltakelse i organisert idrett. Flere av foreldrene nevnte også at de selv hadde god erfaring med idrett fra egen oppvekst.

«All bevegelse er bra for deg. Det har mye med det helsemessige å gjøre. Vi var jo også begge to aktive i idretten selv. Så man vet jo hvor bra det er for deg.»

Som i de norske intervjuene kom det tydelig frem at den organiserte idretten ble ansett som viktig for barns sosiale hverdag.

«Jeg ser det som kjempe viktig at barna er i fysisk aktivitet, men også ikke minst på grunn av det sosiale, og fellesskapet.»

Det var kun i et intervju at barnet ikke var med på organisert idrett. Dette barnet hadde likevel vært innom idretten, og prøvd mye forskjellig. Barnet hadde to eldre søsken som var aktive innenfor idretten, og foreldrene sa de hadde lenge forsøkt å få det yngste barnet med på noe organisert.

«Ja vi synes idrett er kjempe viktig, vi var jo begge aktive innenfor håndball, helt til vi ble voksne. Så vi har prøvd veldig å få han med på noe, og han har prøvd mye forskjellig.»

I motsetning til alle andre intervjuer i studien, var det en mor på Island som hadde noe annet forhold til den organiserte fritiden. Hun opplevde treningene som forstyrrende i hverdagen, og med på å gjøre dagen altfor oppstykket. Grunnen til at hennes barn var med på organisert idrett var at barnet hadde valgt det selv. Hennes svar kan knyttes til det som de andre foreldrene hevdet om den organiserte fritiden, som viktig i sosial sammenheng.

«Han ønsket det selv. Han har mange venner og er sterk sosialt, men i den perioden han ikke var med på noe så følte han seg utenfor. Alle andre har noen aktiviteter og mange har opptil tre ting som de er med på.»

5.3.3 Sammenfatning og drøfting

En «aktiv skolevei», det vil si å komme seg til skolen for egen motor, ble fremstilt som svært viktig av de norske foreldrene i studien. I alle fem intervjuene fortalte foreldrene at barna gikk eller syklet til skolen og at det var et bevisst valg fra foreldrenes side. I motsetning ble noen av barna kjørt til skolen på Island, i vinterhalvåret. Det som her kommer frem stemmer overens med resultater fra en studie på fysisk aktivitet hos barn i alderen 9 – 11 år, i Norge og på Island. Der var det også de norske barna som kom seg oftere selv til skolen, mens det var mer vanlig at de islandske barna ble kjørt (Hallås et al., 2014). Årsaken til at noen av foreldrene i Hafnarfjörður valgte å kjøre barna, var at de opplevde skoleveien som utrygg i vintermørket. Det var likevel ingen av barna som hadde en trafikkert skolevei. Andre ting som ble nevnt var kaldere og dårligere vær i vinterhalvåret. Men slik det kommer frem i en islandsk håndbok om fysisk aktivitet i skolesammenheng, er det sjelden så dårlig vær på Island at du ikke kan kle deg etter forholdene (Lýðheilsustöð, 2010).

Sett i lys av sosiokulturell teori vil blant annet det overordnede system, være av betydning når det gjelder foreldrenes opplevelse av en trygg skolevei. Det vil si at statlige føringer og kommunens prioriteringer når det gjelder gangstier, belysning og lignende, vil ha mye å si (Lýðheilsustöð, 2010). Men foreldrenes holdninger vil også påvirkes av «normene» i samfunnet. Bilen er en «integrert del av vårt hverdagsliv og vårt kulturelle miljø» (Hjorthol, 2006, s.1). Den har på mange måter blitt en betingelse for å kunne gjennomføre dagliglivet, og mange av våre gjøremål bygger på at de aller fleste har bil (Hjorhol, 2006). Kulturen for bilbruk er derfor stor, men kan tenkes å være enda større på Island enn i Norge. Holdninger om «klær etter vær», opplever jeg for eksempel som mye mer innlemmet i norsk tankesett. Bilen blir derimot ofte brukt som beskyttelse mot vær og vind på Island, eller slik Islands miljøvernminister sier; som «islendingens jakke» (Svavarsdóttir, 2012). Sett i lys av teorier om foreldre som rollemodeller vil foreldrenes egne valg være med på å prege barnets holdninger. Foreldrenes atferd spiller derfor en hovedrolle (Øia & Fauske, 2010), og når de selv stadigvekk tyr til bilen som fremkomstmiddel, formidles dette videre til barna.

Ettersom en aktiv skolevei er et lettvinntiltak for å øke fysisk aktivitet i hverdagen, blir dette ansett som et viktig helsefremmende tiltak for folkehelsen

(Helsedirektoratet, 2010, 2014b; Lýðheilsustöð, 2010). Derfor kjøres det årlige «gå til skolen kampanjer», både på Island og i Norge. Om vi ser på hvordan kampanjen i Norge promoterer for en aktiv skolevei, ligner dette i stor grad på de norske foreldenes svar i intervjuene. Her fremheves den sosiale skoleveien og helsemessige fordeler ved å gå til skolen (Miljøagentene, u.å.). Den islandske kampanjen fremhever også fysiske- og psykiske fordeler ved å komme seg til skolen for egen motor (Göngum í skólann, 2015), bare på noe mindre «folkelig språk». Det som hovedsakelig skiller den norske kampanjen fra den islandske, er at den norske legger særlig vekt på en trygg skolevei, som skapes ved mindre biltrafikk rundt skoleområdet. Det vil si at desto færre barn som blir kjørt, desto færre biler rundt skolen, og dermed en tryggere skolevei for barna (Miljøagentene, u.å.). Den norske aksjonen appellerer derfor til det som forskningen hevder å være nåtidens foreldre store bekymring, - at noe skal skje med barna. Ut fra likhetene i de norske foreldrenes svar og det som fremheves i kampanjen, kan det godt tenkes at kampanjen har en god effekt. Det viser seg likevel at på tross av slike kampanjer blir det ikke store endringer i reisemåter til skolen (Hjorthol & Nordbakke, 2015). Det kan derimot tenkes at skolenes innsats i forhold til å oppfordre til en aktiv skolevei, kan ha noe å si. I de norske intervjuene viste det seg at skolene hadde jevnlig og aktivt oppfordret til en aktiv skolevei, med henblikk på å redusere trafikk rundt skoleområdet. I de islandske intervjuene kom ikke noe slikt frem. For å undersøke dette nærmere tok jeg derfor kontakt med to bekjente, som har barn på samme skoler. Ifølge dem hadde de islandske skolene ikke involvert seg aktivt i promotering for en aktiv skolevei. Skolenes innsats kan ut fra dette, tenkes å være med på å påvirke foreldrenes holdninger og prioriteringer, når det gjelder skoleveien.

Til tross for at de norske foreldrene anså en aktiv skolevei som viktig i oppveksten, fortalte de at barna ofte ble kjørt til organiserte aktiviteter etter skoletid. Dette kan stemme overens med norske undersøkelser som viser at nesten 70 prosent av norske barn blir kjørt til organisert idrett, sammenlignet med omtrent 20-30 prosent som kjøres til skolen (Hjorthol & Nordbakke, 2015). De fleste foreldre synes det er viktig å følge opp barna sine i fritiden. Barn kjøres derfor gjerne, til og fra ulike aktiviteter (Hjorthol, 2006; Øia & Fauske, 2010). I litteraturen hevdes det ofte at foreldrenes kjøring til og fra aktiviteter, har mye å gjøre med avstanden til aktivitetene. Det vil si

at på grunn av bilens alminnelige rolle i det moderne samfunn, kan barn delta på aktiviteter utenfor nærmiljøet i mye større grad enn før, og at bilen derfor brukes mer (Hjorthol, 2006; Øia & Fauske, 2010). Men i de norske intervjuene kom det derimot frem at de organiserte aktivitetene befant seg, for det meste, i området rundt barnas skoler. Slik sett burde avstanden ikke være utslagsgivende. I motsetning til de norske intervjuene fortalte foreldrene i Hafnarfjörður, at barna kom seg gjerne selv på treninger. I hvert fall de som var i gangavstand fra hjemmet. Tross foreldrenes svar vil jeg likevel påstå at islandske foreldre er like mye sjåfører for sine barn, som i andre vestlige land. Men på den annen side, starter også mange aktiviteter før foreldrene er ferdige på arbeid. Dette er noe som kan være med på at barn oftere må komme seg selv til aktivitetene. I de norske intervjuene ble derimot kjøringen gjerne begrunnet med mangel på tid. Om barna blir kjørt til skolen eller organiserte aktiviteter, kan derfor hovedsakelig dreie seg om foreldrenes egne bekvemmelighetsgrunner, slik det også fremheves av Hjorthol (2006). Det er tross alt foreldrene som fungerer som barnets sentrale oppvekstramme (Sommer, 1997), og deres holdninger blir gjerne førende.

Ut fra et perspektiv på folkehelse vil den organiserte idretten være en av mange faktorer som kan bidra til bedre helse i befolkningen. Slik det har kommet frem, er deltakelse i barneidretten stor, både på Island og i Norge (Meld. St. 26 (2011–2012); Þórlindsson et al., 2015). I tillegg er det ganske vanlig at Lillehammer betegnes som en treningsfokusert by, og Hafnarfjörður er kjent for å ha oppdratt mange av Islands mest suksessfulle idrettsfolk. Dette kan på mange måter sies å ha gjenspeilet seg i foreldrenes verdier og holdninger i denne studien. Ifølge foreldrene hadde alle barna, på et eller annet tidspunkt, vært innom idretten. Når intervjuene ble gjennomført var 9 barn med på organiserte aktiviteter, og derav *åtte* på organisert idrett. Foreldrene anså generelt idretten som en viktig del av oppveksten, og en betydningsfull kilde for fysisk aktivitet. Flere av foreldrene hadde i tillegg selv vært aktive innen idretten som barn, og følte at det hadde hatt en positiv oppdragende virkning, som de også ønsket for sine egne barn. Slike beskrivelser har også gjort seg gjeldene i annen forskning (Ingebrigtsen & Aspvik, 2010).

Noen av de norske foreldrene reflekterte over at den organiserte fritiden kunne bidra til minsket frilek utendørs. Det samme blir hevdet i annen forskning. Det vil si at den

organiserte fritiden hevdes å tømme nærmiljøet for barn på ettermiddagen, og dermed bidra til at barn ikke har lekekamerater (Mjaavatn & Fjørtoft, 2008; Sandseter, 2000). Dette høres logisk ut, men ifølge Hjorthol og Nordbakke (2015) er det egentlig lite som tyder på at den organiserte fritiden begrenser barns muligheter til å leke utendørs, uten tilsyn av voksne. Faktisk viser nyere forskning en positiv sammenheng mellom deltakelse i organiserte aktiviteter og *mer* lek utendørs (Hjorthol & Nordbakke, 2015; Skår et al., 2014). Dette kan sies å reflekteres i denne studien også. Hjorthol og Nordbakke (2015) fant i tillegg en sammenheng mellom organisert fritid og økt sosialt samvær med venner. I dag er de aller fleste barn med på organiserte aktiviteter, og dagene struktureres gjerne rundt det organiserte. Det kan for eksempel tenkes at etter skole, vil det være mer praktisk å gå hjem med en venn som du skal med på trening i ettermiddagen. For de som ikke er med på noe organisert, blir det slik sett også mer vanskelig å finne lekekamerater. Og som vi har sett vil da skjermaktiviteter ha en stor tiltrekningskraft, noe som kan stemme overens med tidligere nevnte forskningsresultater (Hjorthol & Nordbakke, 2015; Skår et al., 2014). Dermed kan vi også konkludere med at foreldrenes refleksjoner om den organiserte idretten som en viktig sosial arena, vil gjelde utover bare den tiden barna tilbringer på aktivitetene. Dette ble også bekreftet i ett av de islandske intervjuene. Der sa moren at hennes barn hadde følt seg utenfor når han ikke var med på noe organisert. I tillegg viser det seg, at det å være god i sport, er i seg selv viktig i sosial sammenheng (Rysst, 2010). En kan derfor lure, hva som blir av de barna som ikke liker seg i idretten, eller ikke har mulighet til å delta? Slik vi har sett er det stor mulighet for at de, i større grad enn de andre, vil ty til mediebaserte sysselsetninger og medfølgende stillesitting.

Gjennom sin sterke utbredelse kan barneidretten anses for å bidra til sosial integrasjon i samfunnet. Men kan som sagt, ha motsatte konsekvenser for de som deltar og de som ikke gjør det (Ingebrigtsen & Aspvik, 2010). To av mødrene i Hafnarfjörður sa at deltakelse i barneidretten var en stor del av familiens utgifter. Dette var likevel noe de ønsket å prioritere. Økonomi var ikke en hindring for deltakelse i organisert fritid hos noen i denne studien. Men temaet hører likevel med i diskusjonen. Fordi selv om de aller fleste i Norge og på Island har gode levekår, er det likevel mange andre barn som ikke har mulighet til å delta på organiserte aktiviteter.

Slik det vises i figur 3, er deltakelsen dyrere i Hafnarfjörður, særlig hvis barna er med på flere aktiviteter. Det kan derfor tenkes at sosiale ulikheter,

Figur 3: Treningsavgift 4.klasse – fotball

Lillehammer: ca. 1000 NOK

Hafnarfjörður: ca. 3600 NOK

(støtte for deltakelse i en idrett
= 112 NOK i mnd)

lettere gjør seg gjeldende der. Men barns deltakelse i barneidretten handler ikke bare om kostnader ved utstyr og treningsavgifter. Det å ikke kunne delta, kan også handle om andre ressurser. Deltakelse i fritidsaktiviteter krever for eksempel stor egeninnsats av foreldrene (Haug & Horverak, 2009). Dette kan tenkes å gjelde i enda større grad i norsk sammenheng, der «idrettslagene er primært basert på frivilliges innsats som tillitsvalgte, og dugnadsarbeidere» (Helsedirektoratet, 2014c, s.61). I denne studien var det som nevnt før, tre av de norske foreldrene som fungerte som trenere på barnas idrettslag. En av de andre foreldrene fortalte i tillegg at «dugnadsforpliktelser», kunne medføre stort press i hverdagen. På Island er derimot idretten ikke avhengig av foreldrenes frivillighet. Der har til og med de yngste barna (ned til 2 år), utdannede trenere som får betalt av idrettslagene. Noe som også gjør at deltakelsen blir dyrere, slik vi så i figur 3. Det hevdes at den store foreldreinvolveringen i barneidretten i Norge, er en viktig faktor for at barneidretten står så sterkt (Green, Thurston, Vaage & Roberts, 2013). Men som vi har vært innom før, står også barneidretten sterkt på Island. Det som kom frem i de islandske intervjuene var at foreldrene involverer seg kanskje på andre måter. Det var for eksempel noen som nevnte at den organiserte idretten var en særdeles viktig samværsform for familien. I neste avsnitt redegjøres det derfor for studiens resultater, når det gjelder familiens samværstunder.

5.4 Familiens fritid og samvær

Foreldrene ble bedt om å beskrive familiens samværsformer i en vanlig uke, samt at de ble spurt hva de anså som viktig for familiens samvær, og hvorfor.

5.4.1 Norge

I de norske intervjuene kom det gjerne frem at foreldrene opplevde hverdagen som noe travel, og at ukedagene ble litt borte. Derfor følte noen at familiens samvær i ukedagene, handlet hovedsakelig om å skape små møtepunkter i en hektisk hverdag. Noen la stor vekt på at familien fikk spist middag sammen, og anså det som et viktig møtepunkt for samvær.

«Fordi jeg synes det er hyggelig at vi får roa litt ned, og at vi får hørt litt hvordan dagen deres har vært og sånt.»

Alle foreldrene snakket om at det var viktig å få roet ned i helgene. I den sammenhengen nevnte de gjerne lange frokoster i lag, og den kjente fredagskosen. Det å sette seg sammen på sofaen, for å se på film eller TV i lag, var noe som alle prøvde å få til i helgene.

Ut fra foreldrenes beskrivelser fikk jeg inntrykk av at de var generelt mye i lag med barna i helgene, selv når det ble nevnt at de kunne ønske seg mer tid til samvær. En av foreldrene opplevde likevel at familien fikk mer tid til samvær i vinterhalvåret, når fotballbanen ikke kunne brukes.

«Det er mest at dem er nede på banen i helgene i sommerhalvåret, men når snøen kommer så – av erfaring – så blir det mer skiturer sammen i lag. Da blir det skitur en eller begge dagene i helgene. Vi er kanskje mer sammen på vinteren?! Kanskje fordi da forsvinner dem ikke ned på fotballbanen.»

Det var gjennomgående i alle intervjuene at familiens samvær var av stor betydning, og da gjerne i form av naturmøte eller andre utendørsaktiviteter. Alle foreldrene, unntatt en, uttrykte at det å være sammen i aktivitet utendørs var viktig for dem. Noen fortalte om familieturer i naturen hver helg, og gjerne både lørdag og søndag. Andre fortalte om noe mer sporadiske samværstunder utendørs, men likevel mange. Blant aktiviteter som ble nevnt var; sykkelturner, geocatching, gåturer, skiturer,

teltturer, fisking og fjellturer. Flere nevnte også at de innimellom tok seg en joggetur sammen med barna, eller tok en felles trening i trappene ved byens hoppbakke. Særlig to av foreldrene virket å legge stor vekt på felles samvær utendørs i helgene, og en av dem kom med følgende utsagn;

«Vi er mye sammen, alle sammen, det har vi alltid lagt mye vekt på. Vi pleier alltid å dra på tur i hvert fall en av dagene [i helgene].»

De andre opplevde derimot at for å få til gode samværstunder utendørs, var det best å reise noe, på ferie eller hyttetur. Dette var fordi de følte at de måtte bort fra det daglige, for å føle at de hadde fri til å gjøre noe sammen. Dette gjaldt også foreldrene som fortalte at de ikke var opptatt av utendørsaktiviteter.

En av foreldrene som opplevde naturmøte som en viktig del av familiens samvær, følte at ettersom barna ble eldre, var det mer vanskelig å motivere dem til å være med på tur. Dette var likevel annerledes på hytta, der naturmøte var nesten en selvfølge, og ingen andre ting som «forstyrret».

«Vi var mye sammen i helgene før, men jeg føler at det har endret seg litt nå. Det har sikkert noe med alderen å gjøre, at de vil ikke med. Men når vi er på hytta - som vi ofte er - så er det mye enklere. Da er vi på turer hver dag.»

Som sagt var det fire foreldre som beskrev utendørsaktiviteter og naturmøte som sentrale i familiens samvær. Den femte familien hadde derimot andre ting de vektla i større grad.

«Egentlig så er vårt hovedfokus for samvær egentlig rolig, at vi sitter i lag og ser på TV eller spiser sammen, og sånne ting. Vi driver ikke så veldig mye med felles aktivitet.»

Disse foreldrene fortalte at de la vekt på samhold og tilstedeværelse, istedenfor å være opptatt av hva de gjorde sammen med barna i fritiden. Foreldrene kom fra et sted i Norge som ikke hadde like stabile værforhold som Lillehammer, men som etter beskrivelsen lignet egentlig mer på islandske værforhold. De fortalte at de opplevde stort press i Lillehammer om å måtte være i aktivitet hele tiden og at de særlig kjente på noe stort «skipress».

*«Det er nesten sånn at folk spør ikke **om** du har vært på ski helga, men **hvor** du har vært.»*

Men selv om disse foreldrene presiserte at det var mer viktig for dem å slappe av, og nyte rolige samværstunder hjemme, så var også de gjerne på kortere gåturer eller sykkelturet med barna. Flere ganger i intervjuet uttrykte de også et ønske om at barnet skulle komme seg mer ut i aktivitet. De snakket med varme om den frie og aktive uteleken i sin egen barndom, samt at moren fortalte om fjellturer i oppveksten som hun også ønsket for sine barn. Foreldrenes svar lignet på mange måter på de islandske, ved at de opplevde vinteren som mørk med korte dager, og at samvær utendørs var lettere å få til i sommerhalvåret.

Hos de fire andre familiene virket naturmøte som sagt å være av stor betydning for familiens samvær, samt at den mer rolige helgekosen også var nevnt som en viktig samværsform. Svarene føler jeg at oppsummeres godt ved en uttalelse fra en av foreldrene.

*«Det er viktig at vi **gjør** noe sammen; fjellturer og sånne ting. Jeg vil ha dem med meg ut! Men så er det også viktig at bare kunne krabbe oppi sofaen sammen og se på Oppdrag Truls, eller noe.»*

5.4.2 Island

Generelt opplevde de islandske mødrene, hverdagen som meget hektisk, rutinepreget og stressende. En mor beskrev den typiske uken som «program fra morgen til kveld». Men det var en mor skilte seg noe fra de andre, ved at hun følte at familien hadde god tid til samvær, også i hverdagen. Hvorfor hun opplevde hverdagen så forskjellig fra de andre kan ha flere årsaker, men fleksibel arbeidstid, kortere arbeidsdager og få faste avtaler på ettermiddagene, spiller nok en stor rolle. Denne moren virket å tilbringe mye og variert tid med barna, selv om fjerde klassingen også gjerne var på utflukt med venner. Hun fortalte at familiens aktiviteter varierte fra lange sykkelturet, til den typiske søndagsbilturen. Dette var også det ene intervjuet på Island der noe form for friluftsliv ble fremhevet, da familien gjerne reiste rundt med campingvogn i sommerhalvåret.

Alle mødrene i de islandske intervjuene presiserte, at det å tilbringe tid sammen var viktigere for dem enn selve samværsformen. En av mødrene sa det som følger;

*«Det er ikke så viktig hva man **gjør** sammen, bare at man **er** sammen. Man må prøve å nyte de små øyeblikkene og prøve å skape rolige stunder der man bare kan nyte det å være sammen.»*

En annen mor opplevde at på grunn av snever tid til samvær, var samværets kvalitet av stor betydning. Når jeg ba henne utdype hva hun mente med «kvalitet», sa hun:
«nei, bare det at man er sammen».

«Vi får lite tid sammen egentlig. Men jeg tenker at man bare må se på det sånn, at det viktigste er ikke hvor mye man er sammen, men at kvaliteten på samværet er det som er viktig.»

Akkurat som de norske foreldrene, sa alle de islandske mødrene at fredagskosen, og gjerne også lørdagskos foran TV-en, var noe de prøvde å få til. Mødrene fortalte også at i helgene var det vanlig at barna foretrakk å være i lag med venner. I tillegg var det gjerne at den organiserte idretten hadde stor innflytelse i helgene. Noen hadde treninger, enten en eller begge dagene, samt at kamper og turneringer ble gjerne satt opp i helgene. Det var selvfølgelig ikke bare fjerdeklassingenes idrett som satt sitt preg på helgene, flere av barna hadde søsken, som også hadde treninger og kamper. Men selv om idrettsrelaterte aktiviteter overtok mye av familienes fritid, ble ikke dette fremstilt som negativt, men heller som en viktig del av familiens samvær.

«Det er kjempe viktig at foreldre viser interesse i barnas idrettsdeltakelse. Bare det å møte opp på kamper, gå sammen med dem å se på kamper eller bare se på kamp sammen på TV, - det er for meg en viktig form for samvær.»

Mødrene opplevde gjerne at familien fikk mer tid til samvær i sommerhalvåret. Det var også tydelig at både barna, foreldrene og familien sammen, var mye mer ute i sommerhalvåret. Mødrene fortalte at været var generelt en stor påvirkningsfaktor for samværsformene.

«Vi prøver i helgene for eksempel å kjøre noe ut av nabolaget, og så tar vi litt sånn spasingsturer og går på kafè eller noe. Men vi gidder ikke ut i regn og vind, det gjør vi ikke.»

En annen mor som følte at familien hadde lite tid til samvær i det daglige, opplevde også været som en stor hinder for samvær utendørs.

«Jeg ville ønske at vi var en familie som gjør ting sammen ute, golf eller slalåm eller noe. Men igjen så ville jeg også ønsket bedre vær på Island.»

I hennes uttalelser om aktiviteter utendørs nevnte hun gjerne kommersielle aktiviteter, men andre form for naturmøte var fraværende. Hun, likt og flere av mødrene, følte i tillegg at for å oppleve å ha tid til samvær måtte familien reise ut av sine daglige omgivelser.

«De beste samværstundene får vi når vi reiser noe, leier oss hytte eller reiser utenlands, eller noe. Man må bort fra det daglige. Det er ikke noe fri å være hjemme.»

Slik hun nevner leide familien gjerne en hytte, noe som er vanlig på Island. Mange har tilgang til utleiehytter gjennom pensjonsfond, fagforeninger og lignende.

I de islandske intervjuene var naturmøte og utendørsaktiviteter, ikke vektlagt som viktige samværsformer. Fokuset i intervjuene var mer på at tiden ikke strakk til. Mødrene fortalte likevel om samværstunder utendørs, selv om disse virket generelt å være sjeldne. For eksempel nevnte de; svømmebassengene, kortere spasingsturer, lettere fjellturer, slalåm, lek på lekeplasser, eller at familien dro sammen på fotballbanen å sparke fotball. Søndagsbilturen, som også er nevnt innledningsvis i oppgaven, ble også nevnt av noen.

Tross for at naturmøte virket generelt ikke å være av stor betydning, var det likevel en mor som kom frem til at det var akkurat det hun likte best. Denne moren opplevde hverdagen som meget travel, og flere ganger i løpet av intervjuet fortalte hun om en opplevelse av snever tid til samvær. Men når jeg spurte henne hva hun likte best å gjøre sammen med familien sa hun følgende;

*«Noe der jeg ikke står på hode hele tiden. Noe ute egentlig. Tur med niste. Det kommer en slags ro over hele gjengen når vi bare kommer oss ut. Det er litt sånn, ja avslappende. Det gjør vi **altfor** sjelden.»*

5.4.3 Sammenfatning og drøfting

I intervjuene beskrev foreldrene gjerne hverdagen som hektisk. Dette var likevel mest fremtredende i de islandske intervjuene. Mens de norske foreldrene snakket om at hverdagen kunne være «noe travel» eller at ukedagene ble «litt borte», brukte de islandske mødrene sterkere uttrykk som, «svært hektisk», «rutinepreget» og «program fra morgen til kveld». Det samme kom frem i flere ulike sammenheng i fire av intervjuene, det vil si at de islandske mødrene opplevde at tiden til samvær var snever. I motsetning fikk jeg inntrykk av at de norske foreldrene tilbrakte mye tid med barna, særlig i helgene. Dette gjaldt alle de norske intervjuene. Sett i lys av sosiokulturell teori kan språket plassere oss inn i en kulturell- og historisk tradisjon (Vygotsky, 1978). Det vil si at foreldrenes fremstilling av egen virkelighet, vil alltid påvirkes av samfunnskulturelle verdier og forventninger. Holdninger som gjerne sies å kjennetegne den islandske samfunnskulturen er at du skal jobbe mye, og helst ha en full timeplan med arbeid og aktiviteter. (Þórsdóttir, 2006). Dette kan tenkes å ligge til grunn for at fokuset i intervjuene ble gjerne på den snevre tiden til samvær, istedenfor å trekke frem samværets innhold. Men det viste seg likevel også at timeplanen hos familiene var ganske full. Blant annet satt barneidretten sitt preg på hele uken hos noen. Tidligere i oppgaven har det i tillegg kommet frem at islendinger jobber generelt lengre arbeidsdager enn det som er vanlig i de andre nordiske landene (Alþýðusamband Íslands, 2013). Lengre arbeidsdager og timeplan fylt med aktiviteter, vil naturligvis kunne bidra til en større opplevelse av tidspress. I denne studien var det likevel kun to av de islandske mødrene som hadde lengre arbeidsdager enn de norske. Derimot hadde fedrene i de islandske intervjuene, mye lengre arbeidsdager enn de norske. Ifølge Berntsson og Ringsberg (2014), har foreldrenes arbeidstid og deres opplevelse av tidspress, stor påvirkning på familiens samværsformer.

Selv om de islandske mødrene fortalte om hektiske dager og lite samvær, kunne de selvfølgelig også fortelle om mange hyggelige samværstunder med familien. Hovedsakelig fremhevet likevel mødrene viktigheten av «det å være sammen», fremfor hva familien gjorde sammen. Familiene kunne godt finne på ting sammen ute, men utendørsaktiviteter og naturmøte ble ikke vektlagt som viktige samværsformer. Dette gjaldt alle, unntatt ett av intervjuene på Island. Der fortalte moren om turer med campingvogn i sommerhalvåret, som viktige i familiesammenheng. Derimot anså de norske foreldrene naturmøte som en særdeles viktig samværsform i familiens fritid. I ett av de norske intervjuene lignet derimot svarene mer på de islandske. Individuelle forskjeller gjorde seg derfor gjeldende, selv om noen hovedtrekk var tydelige. Sett i lys av sosiokulturelt perspektiv, vil relasjonen til naturmøte utvikles i samspill med både naturen og den kulturen vi inngår i, eller sosialiseres til (Tordsson & Vale, 2013). Slik det har kommet frem tidligere i oppgaven (avsnitt 1.3 og 2.3), er det mye som tilsier at naturmøte og friluftsliv er godt innlemmet i den norske samfunnskulturen. Friluftslivet sies å være «en del av norsk kultur, identitet og sjølførståelse» (Øia og Fauske, 2010 s. 214). Dette gjenspeiles, som sagt før (kapitel 1.3 & 2.3), på mange forskjellige nivåer i samfunnet. Selv om naturens betydning også kan sies å ha en stor plass i den islandske folkesjel, veier ikke naturmøte like mye i samfunnskulturen. Dette er noe som også reflekteres i blant annet i utdannings- og helsepolitikken (Bergström & Tronvik, 2012; Norðdal & Jóhannesson, 2015). Slik det sosiokulturelle perspektivet fremhever, er vår kunnskap og handlinger knyttet til den kulturen vi vokser opp i (Vygotsky, 1978). Det at de islandske foreldrene ikke fremhever naturmøte i særlig grad, kan derfor delvis ha sitt grunnlag i myndighetenes snevre fokus på temaet, hittil. Men det er ikke bare det overordnede system som påvirker individet. Hvis vi for eksempel går litt tilbake til det som Øia og Fauske (2010) hevder om den norske selvforståelsen, som vektlegger friluftslivet i høy grad, kan dette sies å være litt i motsetning til den islandske. På Island er det som sagt stor tradisjon for å vektlegge viktigheten av hardt arbeid, og dette blir gjerne framstilt som beskrivende for den islandske selvforståelsen (Þórsdóttir, 2006). Det sies at islendinger, i mye større grad en de andre nabolandene, tror på at hardt arbeid vil lede til suksess i livet (Jónsson & Ólafsson, 1991). Igjen vil jeg understreke at det ikke kan trekkes noen konklusjoner om «det islandske» og «det norske», ut fra intervjuene i denne studien. Men det kan likevel tenkes at foreldrenes svar vil, i hvert

fall delvis, ha utspring i noe som gjennomsyrrer kulturen i hvert sitt land. Foreldrenes svar kan på mange måter gjenspeile hvordan deres verdier og opplevelser, plasseres innenfor de sosiale og kulturelle rammene rundt (Nilssen, 2012; Thagaard, 2015).

Noe av det som kan tenkes å være med på å skape ulike forbindelser til friluftsliv, er klimaforholdene. Slik det har kommet frem, var været flittig tatt opp i de islandske intervjuene, og fremstilt som en stor påvirkningsfaktor for aktivitetsformer. Dette er noe som absolutt kan tenkes å være en av årsakene for så ulik vektlegging av naturmøte, på mange nivåer i samfunnet. Men selv om det islandske klimaet kan være meget ustabil, er det også mange fine dager i året som kan brukes til uteaktiviteter. Og det er mange Islendinger som er aktive innen friluftsliv, tross klimaforholdene. Som vi har vært innom tidligere i oppgaven, kan ulik syn på naturmøte forekomme innen samme kultur. Jeg kunne derfor likeens fått frem lignende svarulikheter, om jeg bare hadde gjennomført intervjuer på Lillehammer. Men igjen, så ser vi også at det er noen grunnleggende ulikheter for naturmøte, i den norske- og den islandske samfunnskulturen. Selv om individuelle forskjeller alltid vil gjøre seg gjeldende

Som sagt før, satt den organiserte idretten sitt preg på hele uken hos noen av familiene på Island. For eksempel fortalte en av mødrene at det var først etter klokken 17 på lørdager, at familien hadde mulighet til å tilbringe tid sammen. Dette var hovedsakelig på grunn av barnas organiserte fritid, som også tok sin plass på søndager. Ifølge Mjaavatn og Fjørtoft (2008, s.30), er den organiserte idretten med på å gjøre «dagsprogrammet tett og hverdagen stressende for mange familier». Dette kom også fram i denne studien, og i enda større grad i de islandske intervjuene. Men slik jeg nevnte i forrige avsnitt ble dette sjelden fremstilt som negativt, men mye heller som en selvfølgelighet, og en viktig del av familiens samvær. Den islandske barneidretten begynner tidligere med spesialisering, enn det som er vanlig i Norge. Barna har derfor flere treninger i løpet av året (Huynh, Norwich & Midtbø, 2014; Vik, 2013), slik det også kom frem i intervjuene. Barneidrettens strukturering på Island hevdes gjerne å være grunnen for at Island har hatt internasjonal suksess innenfor idretten, tross for å være en liten nasjon (Huynh et al., 2014; Vik, 2013). Islendinger uttrykker derfor gjerne en stor stolthet ovenfor den organiserte idretten (Vik, 2013). Dette kan tenkes å være en påvirkningsfaktor for hvordan idretten, og dens helseoppdragende rolle, ble fremstilt i intervjuene. I tre av intervjuene på Island

fortalte mødrene om barneidretten som sentral i familiens fritid. Disse tre familiene reiste for eksempel hovedsakelig på ferie, i tilknytning til turneringer og lignende. Men selv om idretten ble fremstilt som sentral, kan den også tenkes å gå utover familienes mulighet til samvær. Særlig sett i lys av mødrenes uttalelser om en hektisk hverdag.

Blant det som var felles for intervjuene på Lillehammer og i Hafnarfjörður, var at foreldrene opplevde bedre muligheter til samvær når de reiste bort fra det daglige. Hytteturer ble da gjerne nevnt, og utenlandsreiser. Igjen kan vi se foreldrenes svar i lys av nordmenns relativt sjenerøse fritid, samt det faktum at islendinger må jobbe flere timer for å oppnå samme levekår (Alþýðusamband Íslands, 2013; OCED, 2016). Dette kan ha mye å si for muligheten til å reise bort fra det daglige, og dermed opplevelsen av «kvalitetssamvær». Og dermed kanskje også muligheten til samvær utendørs? Men når det i intervjuene fortelles om hytteturer, gjerne i egen hytte i Norge og leid hytte på Island, kommer også verdiforskjellene frem. De norske foreldrene fremhevet naturmøte som en naturlig del av hyttelivet, og en viktig form for avkobling fra en stressende hverdag. Mens de islandske mødrene fortalte derimot om god mat, hygge og avslappelse i «heitur pottur» [kunstige varme kilder]. Til orientering for dem som ikke vet det, har de aller fleste hytter på Island «heitur pottur», på verandaen.

Som nevnt innledningsvis i oppgaven hevdes det at de urnorske, folkelige fritidsverdiene er i endring, mot en mer organisert og materialistisk fritid (Säfvenbom, 2005; Tordsson & Vale, 2013). I den sammenhengen hevder Tordsson og Vale (2013), at slike tendenser setter sitt preg på helgene i mye større grad enn før. Der nevner de blant annet at stadig flere velger å bruke lørdagene til handleturer, istedenfor for turgåing. Selv om diskusjonen om søndagsåpne butikker ikke hører med i oppgaven, kan det likevel nevnes at på Island er de aller fleste butikker åpne på søndager. Det kan eventuelt tenkes å ha noe å si for ulik kultur for søndagsturer, selv om ingen av familiene i denne studien fortalte om handleturer på søndager. Men det hevdes likevel også at tross mange endringer i samfunnet, står familiens samvær i friluft fortsatt sterkt i Norge (Skår et al., 2014; Tordsson & Vale, 2013). Det kom også frem i intervjuene på Lillehammer. I neste avsnitt skal jeg derfor redegjøre for de norske foreldrenes svar, om naturmøtets betydning for familiens samvær, og barnas

oppvekst. Ettersom naturmøte ikke ble vektlagt av de islandske foreldrene i denne studien, har jeg bare innhentet svar fra de norske intervjupersonene.

5.5 Hvorfor er naturmøte så viktig for de norske foreldrene

I fire av fem intervjuer på Lillehammer, kom det tydelig frem at naturmøte var en viktig form for familiesamvær. Jeg ønsket derfor å finne ut mer om hvorfor foreldrene fremhevet dette som viktig. De norske foreldrene fikk i den anledningen spørsmål om temaet, som ikke var en del av selve intervjuguiden.

Alle foreldrene sa at de ønsket å videreformidle gleden av å være ute i naturen, til barna. En mor vektla også naturmøte som en enkel og gratis form for aktivitet, som var godt å ha med seg videre i livet.

«Jeg synes det er viktig at de blir glade i å være ute, og ute i natur. Det byr på mange fine opplevelser. jeg tenker også at de får masse glede av det når dem blir store. Og så koster det ingen ting, man kan bare gå ut og være glad i å være ute.»

Flere av foreldrene fremhevet også at barna ble gladere og mer fornøyde når de var ute i naturen.

«Jeg vil prøve å få dem til å se hva naturen er viktig for oss. Jeg må jobbe litt for å få dem med meg ut, men de har det så bra når de kommer ut. De blir jo så skravlete.»

Her nevner moren at barna blir skravlete når de kommer ut, og det anses som et tegn på velvære. Flere fremhevet også dette med skravlingen. Foreldrenes uttalelser samstemmer med det som Burdette og Whitaker (2005) sier, at velvære er den mest umiddelbare og synlige effekten av barns lek utendørs. I tillegg var det en mor som nevnte at barna ble roligere når de kom inn igjen, og at det ble mindre krancling mellom søsken. Dette er noe som stemmer overens med forskning som hevder at naturen har en beroligende effekt på barn (Mårtensson, Jensen, Söderström & Öhman, 2011), og at det oppstår færre konflikter når barn leker ute i naturen (Fjørtoft og Reiten, 2003).

Alle mødrene kom inn på egne opplevelser og gleden over det å komme seg ut i naturen. En sa at det å gå tur var nesten som terapi for henne, og en annen forelder uttalte det som følger.

«Jeg tenker det er litt sånn avkobling fra stress og mas i hverdagen, å komme ut i naturen. Jeg kjenner at når jeg kommer ut i skogen eller går på fjell eller noe sånt, så bare roer hele kroppen seg ned liksom. Ja det er bare et eller annet som gjør at du slapper av.»

Disse ordene oppsummerer på mange måter det som litteraturen fremhever. At naturen har en slags terapeutisk påvirkning på oss mennesker, blant annet ved å redusere stress og forbedre humøret (Bergström & Tronvik, 2012; Kurtze et al., 2009; Miljøverndepartementet, 2008; Mårtensson et al., 2011; Tordsson & Vale, 2013). Det var derfor også interessant at tross lite vekt på naturmøte i de islandske intervjuene, var akkurat dette med roen fremhevet i ett av intervjuene. Der fortalte moren at familien sjelden var sammen ute, men at det likevel var akkurat det hun likte best, fordi da kom det «en slags ro over hele gjengen».

5.5.1 Drøfting

Ut fra teorier om foreldre som rollemodeller har foreldrenes atferd og engasjement sammen med barna i naturen, mye å si. De norske foreldrenes beskrivelser av naturmøte som en viktig del av familiens samvær, vil slik sett øke sjansen for at deres barn reproducerer foreldrenes kultur for naturmøte. Det hevdes at foreldre har en helt avgjørende betydning i barns utvikling av en meningsfull naturkontakt (Tordsson & Vale, 2013), selv om andre viktige voksne og venner vil selvfølgelig også være betydningsfulle. I alle de norske intervjuene meddelte foreldrene refleksjoner og minner fra egen barndom, som gjerne var preget av mye naturkontakt. Ifølge Tordsson og Vale (2013) vil de situasjonene vi opplever som barn, og gode minner fra oppveksten, fargelegge vår opplevelse av dagens virkelighet. Minnene er sanselige og kroppslige (Sanderud & Gurholt, 2014), og derfor vil også barnas naturmøte i dag, fremstå som sentralt for deres opplevelse av friluftsliv som voksne (Tordsson & Vale, 2013).

6. Konklusjon

I dette kapitlet vil jeg oppsummere studiens viktigste funn, med oppgavens problemstilling og teoretiske rammeverk som grunnlag. Deretter vil jeg, med utgangspunkt i studiens funn, beskrive implikasjoner for fremtidig forskning.

6.1 Oppsummering og avsluttende refleksjoner

Slik vi nå har sett anses inaktivitet i befolkningen for å være et av verdens største problemer for folkehelsen (Helsedirektoratet, 2014c; WHO, u.å.). Folkehelsefokuset har lenge vært å øke fysisk aktivitet i befolkningen, men likevel er stillesitting fortsatt et økende problem (Helsedirektoratet, 2014c). De siste årene har derfor sammenhengen mellom natur og folkehelse, fått større oppmerksomhet. Ute i naturen blir motivasjonen for fysisk aktivitet større, samt at utendørsaktiviteter viser seg å gi større velvære og bevegelsesglede, sammenlignet med innendørs (Kurtze et al., 2009; Sigurjónsson, 2012). Det ligger faktisk en helsegevinst bare i det å være ute i naturen, uansett aktiviteten (Kurtze et al., 2009). I tillegg er et godt sosialt nettverk med venner og familie, samt det å finne mening og glede i bevegelsen, viktige faktorer for bedre helse. Lek, aktiv transport og samvær utendørs anses derfor som viktige virkemidler for folkehelsen (Burdette & Whitaker, 2005; Participaction, 2015; Sigurjónsson, 2012; Steinbeck, 2001).

Foreldre er viktige rollemodeller for barna, og barn tilegner seg mange av deres normer og verdier (Tetzchner, 2012). Men hva foreldrene sier har liten betydning, hvis de ikke følger sine ord med handlinger (Øia & Fauske, 2010). Derfor hevder også Dahle (1995, s.8) at vi voksne må gå ut og oppleve naturen sammen med barna. Fordi først da blir vi de rollemodellene som barna trenger «for å utvikle sitt forhold til naturen». I Norge sies friluftslivet å være en del av folkesjelen, og tradisjonen for naturmøte er sterk. Isendinger kan også sies å være en naturelskende nasjon, men ut fra noe andre forutsetninger enn i Norge. Tradisjonen for søndagsturer med familien i naturen er for eksempel ikke like stor på Island, som den er i Norge.

Studiens formål har dermed vært å få kjennskap til islandske og norske foreldres verdier og holdninger, når det gjelder naturmøte og utendørsaktiviteter. Studiens problemstilling var som følger:

Hvilke verdier og holdninger vektlegger islandske og norske foreldre når det kommer til barnets- og familiens fritid, naturmøte og utendørsaktiviteter? Og hvordan kan forskjeller og likheter mellom landene forstås?

For å svare på problemstillingen har jeg intervjuet fem foreldre i Hafnarfjörður på Island, og fem i Lillehammer i Norge. Med utgangspunkt i sosiokulturelt perspektiv, teorier om foreldre som rollemodeller og folkehelseperspektivet, har jeg forsøkt å utvide forståelsen knyttet til foreldrenes refleksjoner i intervjuene. Det viste seg at mange av foreldrenes svar hadde en god støtte i annen forskning, og ikke minst, sett i lys av de sosiale- og kulturelle rammene rundt.

Den frie leken. Et hovedtrekk i intervjuene i Norge var at foreldrene uttrykte et savn over barns frie lek ute. Det var også noen tendenser til at mødrene fortalte om minsket utelek i de islandske intervjuene, men likevel mindre påfallende enn i de norske. Faktisk var det mange likheter i de islandske mødrenes beskrivelser av barnas aktiviteter, og de norske foreldrenes beskrivelser fra sin egen oppvekst. I oppgaven har vi vært innom flere mulige sosiokulturelle faktorer som kan ligge til grunn for ulikhetene i foreldrenes svar. Samtidig har vi sett foreldrenes svar i lys av foreliggende forskning som gjerne hevder at barns frie lek ute har blitt mindre, og at det er av bekymring for barns utvikling (Taylor & Kuo, 2006; Tordsson & Vale, 2013). Det er gjennom leken at barn lærer og erfarer, ulike roller og posisjoner (Øia & Fauske, 2010). Det er gjennom leken at barn optimaliserer sin kognitive utvikling (Burdette & Whitaker, 2005; Taylor & Kuo, 2006). Og i tillegg til å være barndommens viktigste kilde for fysisk aktivitet, hevdes spesielt *uteleken* å ha positiv innvirkning på så å si alle aspekter av barns utvikling (Brussoni, et al., 2012, 2015; Burdette & Whitaker, 2005; Fjørtoft, 2001, 2004; Sandseter og Sando, 2016; Tordsson & Vale, 2013). Den frie leken har fått hard konkurranse av barnas institusjonaliserte hverdag, den organiserte fritiden og ikke minst mediebaserte sysselsetninger. Dette ble på mange måter bekreftet i intervjuene i denne studien. Slik vi har sett i oppgaven hevdes likevel hovedårsaken for minsket utelek, å være de voksnes overbeskyttelse (Brussoni et al., 2012; Taylor & Kuo, 2006).

Uteleken, er kanskje det viktigste virkemiddelet for barns helse. Og for nåtidens barn, som kanskje tilbringer største delen av dagen på voksenstyrte aktiviteter, vil det

kanskje ikke skapes en naturlig trang for å gå ut og leke? Slik sett blir det de voksnes ansvar å engasjere seg sammen med barna, og gjennom ledet samspill, lære dem å bruke naturen til lek og aktivitet. Fordi slik Vygotsky (1978, s. 87) sier; «det som barnet kan klare i dag ved hjelp av en voksen, vil barnet kunne klare selv i morgen». Men kanskje ikke minst, kan barna – gjennom ledet samspill – lære oss voksne å slippe litt opp?

Skoleveien. Alle de norske barna gikk eller syklet til skolen, og noen brukte opptil 30 minutter på veien. Derimot ble noen av de islandske barna kjørt i vinterhalvåret. Like resultater har vist seg i annen forskning (Hallås et al., 2014). Alle de norske foreldrene hadde et veldig bevisst forhold til en aktiv skolevei, og oppga mange grunner for at barna måtte komme seg selv til skolen. Ingen av de islandske foreldrene uttrykte et bevisst forhold til en aktiv skolevei. En aktiv skolevei er et lettvent tiltak for å øke barns fysiske aktivitet i hverdagen, og et viktig tiltak for å fremme folkehelsen (Helsedirektoratet, 2010, 2014b; Lýðheilsustöð, 2010). I tillegg har en aktiv skolevei sosiale fordeler fremfor kjøringen, gitt at flere barn går samme vei. Ikke minst er en aktiv skolevei med på å skape tryggere forhold rundt skoleområdet på morgenen, med mindre biltrafikk rundt skolene (Hjorthol, 2006). Foreldrenes holdninger har mye å si for om barnet kommer seg for egen motor til skolen. Her vil statlige føringer og kommunenes prioriteringer, når det gjelder å gjøre skoleveien tryggere, virke inn på foreldrenes opplevelse av skoleveien. Vi har også vært innom hvordan generelle holdninger og normer i samfunnet, kan påvirke foreldrenes holdninger i stor grad. Ut fra teorier om foreldre som rollemodeller vil ikke minst foreldrenes egen tendens til å ty til bilen som fremkomstmiddel, skape et forbilde for barnets valg av reisemåte.

Selv om de norske foreldrene uttrykte et veldig bevisst forhold til barns aktive skolevei, fortalte de at barna gjerne ble kjørt til og fra treninger på ettermiddagen. Dette gjaldt selv når de organiserte aktivitetene var i gangavstand fra hjemmet. Begrunnelsen for kjøringen var at tiden ikke strakk til på ettermiddagene. I de islandske intervjuene fortalte mødrene at barna kom seg gjerne selv til treninger som var i gangavstand fra hjemmet. De organiserte aktivitetene begynte også gjerne før foreldrene var ferdige på arbeid, som var ulikt fra de norske intervjuene. Om barna

blir kjørt til skolen og organiserte aktiviteter, kan derfor ha mye å gjøre med foreldrenes egne bekvemmelighetsgrunner (Hjorthol, 2006).

Organisert fritid. Organiserte fritidsaktiviteter ble generelt ansett som viktige i barns oppvekst, særlig i sosial sammenheng. Noen av foreldrene i Hafnarfjörður betraktet også barneidretten som en viktig form for familiesamvær, og fremhevet idretten som «helseoppdragende». Alle foreldrene som hadde barn på organisert idrett opplevde idretten som en særdeles viktig del av oppveksten, både for fysisk aktivitet, mestring og fellesskapet. Idretten viste seg å være en viktig sosial arena, også utenom det organiserte, noe som stemmer overens med annen forskning (Hjorthol & Nordbakke, 2015; Rysst, 2010).

Deltakelse i barneidretten er stor, både på Island og i Norge, og har mange fordeler i et folkehelseperspektiv. Slik vi har sett i lys av annen forskning, og resultatene fra denne studien, har den organiserte idretten positiv innvirkning på barns helse, langt utover bare det fysiske. Men som Ingebrigtsen og Aspvik (2010) fremhever, kan den store deltakelsen i barneidretten ha motsatte konsekvenser for de som deltar, og de som ikke gjør det. Dette var noe som også kom frem i intervjuene i denne studien. Den organiserte idretten når ikke til alle. For å nå til flere kan sentrale føringer som fremmer varierte, og gjerne uorganiserte aktivitetsformer, derfor anses for å være av stor betydning. Det å være fysisk aktiv er nemlig så mye mer enn bare å være aktiv innen idrett. Her kommer naturmøte sterkt inn, spesielt sett i lys av dets positive innvirkning på fysisk- og psykisk helse (Kurtze et al., 2009; Miljøverndepartementet, 2008). Samlet viser forskningen også at motivasjonen for aktivitet blir større ute i naturen (Kurtze et al., 2009; Tordsson & Vale, 2013). I tråd med dette har den norske regjeringen økt idrettsmidlene betraktelig, fra 2015 til 2016, inkludert en stor økning spesielt til friluftslivet. I den sammenheng sier den norske kulturministeren, Linda Helleland, at friluftslivet er «det beste lavterskeltilbudet for å få folk ut i fysisk aktivitet» (Norsk friluftsliv, 2016b). Slik det også kommer frem i regjeringens proposisjon for statsbudsjettet 2016, er friluftslivet i «hovedsak egenorganisert aktivitet og representerer lavterskelaktiviteter som kan aktivisere inaktive som ikke deltar i organisert idrett» (Prop. 1 S (2015–2016)). Slik vi har sett i denne studien, og annen forskning (Hjorthol & Nordbakke, 2015), er det mye som tyder på at de barna

som ikke deltar i organiserte aktiviteter, tilbringer mindre tid sammen med venner, og mer tid til inaktivitet.

Vi kan se at økende treningstrender gjør seg gjeldende, både på Island og i Norge. Men likevel er inaktivitet et voksende problem. (Eiðsdóttir, Kristjánsson, Sigfúsdóttir, Allegrante, 2008; Helsedirektoratet, 2014c). De aktive blir mer aktive og de inaktive mer inaktive, og gapet mellom dem øker (Eiðsdóttir et al., 2008). Det ligger derfor en stor helsegevinst i å få flere «opp av sofaen» og ut. For barn betyr det spesielt at foreldrene må engasjere seg. Foreldrenes engasjement i aktivitet sammen med barna, viser seg å være utslagsgivende for om barn fortsetter med fysisk aktivitet i tenårene (Berntsson & Ringsberg, 2014). Deres innsats, når det gjelder uorganiserte fritidsaktiviteter i lag utendørs, har derfor mye å si. Det er tross alt foreldrene som er de største rollemodellene, og legger grunnen for veien videre.

Været. Et tema som ble flittig brakt opp i de islandske intervjuene, var uforutsigbare værforhold. Foreldrene sa at været var en stor påvirkningsfaktor for familiens samvær, og aktivitetsmuligheter. Samtidig ble værforholdene fremhevet som en årsak til at barna lekte i mindre grad ute. Slik vi var innom innledningsvis i oppgaven er det store klimaulikheter i Lillehammer og Hafnarfjörður, som selvsagt skaper ulike muligheter for utendørsaktiviteter. Det er likevel også slik, at været på Island er sjelden så dårlig at du ikke kan kle deg etter forholdene. I tillegg så vi at selv om bruk av bilen som fremkomstmiddel kan sies å være stor, både på Island og i Norge, er det kanskje enda mer vanlig å ty til bilen som en beskyttelse for vær og vind, på Island. Det bør likevel også påpekes at været i Hafnarfjörður var usedvanlig ustabil den høsten som intervjuene ble gjennomført. Dette er noe som kan tenkes å ha påvirket mødrenes svar, i hvert fall i noen grad.

Naturmøte og utendørsaktiviteter. Det var tydelig i intervjuene at de islandske mødrene opplevde å ha lite tid til samvær. De norske foreldrene ga derimot inntrykk av å tilbringe mye tid i lag med barna. I oppgaven har vi vært innom flere sosiokulturelle faktorer som kan påvirke foreldrenes opplevelser, blant annet arbeidstid og ulik strukturering i barneidretten. I tillegg har vi vært innom at det er vanlig å vektlegge en tett timeplan som viktig i islandsk samfunnskultur (Þórsdóttir, 2006). At tidspress ble fremhevet fremfor samværets innhold, kan derfor også ha en

kulturhistorisk sammenheng. I intervjuene vektla generelt ikke de islandske mødrene utendørsaktiviteter som viktige. Dette betyr ikke at utendørsaktiviteter var fraværende i mødrenes svar, men at disse ikke ble fremstilt som viktige verdier i familiens samvær. Svømmebassengene ble gjerne nevnt som familieaktivitet, men likevel i mindre grad enn jeg kanskje hadde forventet. Ellers var spaseringsturer, lek på lekeplasser, og fotballbanen, mest fremtredende i svarene. Derimot var utendørsaktiviteter svært fremtredende i de norske intervjuene, og da særlig i form av naturmøte.

Når det gjald foreldrenes verdier og holdninger for naturmøte i fritiden, var forskjellen mellom de islandske og de norske intervjuene påfallende. Naturmøtets viktighet var nærmest fraværende i de islandske intervjuene. Som nevnt tidligere, kan slike forskjeller også gjøre seg gjeldende innenfor samme kultur. Men det var likevel interessant å se at forskjellene i vektlegging av naturmøte, virket også å vise seg i flere ulike sosiokulturelle sammenheng. Ulikhetene gjenspeilet seg blant annet i offentlige dokumenter og føringer, språket og ikke minst i det som hevdes å være nasjonenes selvforståelse. I det hele tatt er fordelene ved naturmøte godt dokumentert, både de fysiske og psykologiske (Kurtze, et al., 2009; Miljøverndepartementet, 2008). Disse har vi vært igjennom flere ganger i oppgaven, og det er ikke nødvendig å gjengi dem her. De norske foreldrene bekreftet også mye av det som står i forskningen, i sine svar. Blant annet fortalte dem om naturen som en viktig form for avkobling og stressreduering, og god kilde for fysisk aktivitet. Ikke minst fremhevet de barnas velvære og gode humør, ute i naturen. Flere av foreldrene fortalte også at det noen ganger var vanskelig å motivere barna til å være med på tur. Det vil si, at de måtte jobbe litt for å få dem med seg ut. I de islandske intervjuene kom det også gjerne frem at barna ikke ville bli med foreldrene, når de skulle noe. Setninger som; «dem har blitt så store, at de vil ikke med lenger», dukket opp flere ganger i intervjuene. Men i de norske intervjuene kom det også frem at når barna først kom seg ut, var de som regel kjempe fornøyde med å være på tur med foreldrene. Slik sett bør det kanskje vektlegges i større grad i folkehelsearbeidet, at det faktisk er helt greit å legge litt press på barna for å bli med på tur. Dette bekreftes også i en undersøkelse som ble gjort på vegne av Norsk friluftsliv, der 95 % av 8-11 åringer likte å være på tur med foreldrene sine, og bare 6 % svarte at de ikke syntes

det var greit å bli mast på om å bli med ut på tur (Norsk friluftsliv, 2016a). Slik vi har sett, grunnlegges turinteressen tidlig, og kan få stor betydning for individets helse videre i livet. I oppveksten har naturen i tillegg en utviklingsmessig fordel. Det hevdes nemlig at naturens dynamiske egenskaper og mangfold av sansemotoriske stimuli og utfordringer, skaper optimale vilkår for barns utvikling (Bagøien, 2003a; Tordsson & Vale, 2013).

Til slutt. I en hektisk hverdag, slik foreldrene i denne studien gjerne beskrev den, blir etterspørselen etter livskvalitet større (Miljøverndepartementet, 2008). Begrepet livskvalitet kan selvfølgelig ha ulik betydning for folk, men som vi har sett kan naturmøte anses som et viktig bidrag. I oppgaven har vi vært innom flere positive sider ved naturmøte for den fysiske- og psykiske helsen, hos både barn og voksne. Vi har også sett at det å etablere aktive vaner fra tidlig barndom, er særdeles viktig for individets helse videre i livet. Her har foreldrene en nøkkelrolle, men i vårt institusjonaliserte samfunn er det selvfølgelig mange andre som kan ha en påvirkning. Ikke minst vil også venner ha sin innflytelse. Men i tillegg kan det tenkes at erfaringer og verdier som barn vokser opp med i familiesammenheng, vil være med på å forme deres felles kultur, sammen med venner (Corsaro, 2011). Positive naturopplevelser i barndommen kan derfor bidra til folkehelse i en *bred* sammenheng.

Noen kan kanskje forundre seg over et så stort fokus på helse i en masteroppgave i sosialfaglig arbeid med barn og unge. Der har nok min bakgrunn som fysioterapeut mye å si. Men helse er noe som berører oss alle, uansett vår faglige bakgrunn. Det er vi selv som skaper helse, gjennom alt vi gjør. Helse handler ikke bare om det fysiske, eller det psykiske, - det handler om helhet. Vi kan ikke adskille kropp og sjel. Slik sett kan kanskje også den største helsegevinsten komme av å rette fokuset i større grad mot en felles «naturglede» og «naturopplevelser», fremfor fysisk aktivitet. Fordi med positive naturopplevelser som en del av oppveksten, er det større mulighet for at barna reproducerer kulturen, og tilegner seg et aktivt liv utendørs senere i livet. De fleste av oss har et ønske om «det gode liv» for kommende generasjoner. Men da må vi også steppe opp, - vi må *ut* i aktivitet *sammen* med barna. Og her er det til syvende og sist, foreldrene som legger grunnen.

6.2 Implikasjoner for fremtidig forskning

Slik det kanskje gjerne blir med kvalitativ forskning, og ikke minst masteroppgaver som har en relativt kort tidsramme, har denne studien fremkalt flere spørsmål enn svar. Men kanskje er det, slik Malterud (2002) sier, viktigere å komme frem til nye spørsmål enn å besvare gamle?

Først vil jeg nevne at i slutfasen av denne studien kom det en pressemelding om en ny studie om barn i 10. klasse på Island. Forskningsresultatene er ikke blitt publisert ennå, men i pressemeldingen kommer det frem at overvekt, fedme og inaktivitet har økt hos islandske 15 åringer de siste 12 årene. Dette til tross for mye større fokus på helseatferd generelt i samfunnet, og ikke minst statlige føringer for forebyggende arbeid, knyttet til overvektsproblematikken (Jóhannsson, 2016). Overvekt hos barn og unge er også et problem i Norge, men jeg har dessverre ikke funnet sammenlignbar forskning på 15 åringer. Nye tall på barn i alderen 7-9 år viser derimot at forekomsten av overvekt i den aldersgruppen, har stabilisert seg i Norge (Folkehelseinstituttet, 2016). Overvekt og fedme i befolkningen har en komplisert årsakssammenheng, som jeg ikke har tenkt å gå inn i her. Det som likevel er fakta, er at energiinntaket gjennom kosthold overskrider energiforbruket. Fysisk aktivitet er derfor en av flere nøkkelfaktorer for å overvinne problematikken. Det har vært mye fokus de siste årene på å øke fysisk aktivitet hos barn, ungdom og voksne. Vi vet at gleden av å bevege seg må være tilstede for at du skal fortsette med det, og her hevdes *nettopp* utendørsaktiviteter å nå til fleste (Kurtze et al., 2009; Sigurjónsson, 2012; Steinbeck, 2001). Nå hevdes det også at friluftslivet blir stadig mer populært blant norsk ungdom, og mediene snakker om en «ny friluftsbølge» (Langset, 2015). I lys av resultater fra denne studien, og den nye islandske studien (Jóhannsson, 2016), ville en studie av aktivitetsvaner hos islandsk og norsk ungdom, med henblikk på naturmøte, vært veldig interessant. Og særlig ettersom vi ser at frafallet i idretten er stort i tenårene (Hilmarsdóttir, 2011; Meld. St. 26 (2011–2012)), ville det vært interessant å undersøke om norsk ungdom fortsetter med uorganiserte aktiviteter i større grad enn islandske? Ikke minst ville det vært interessant å få innsikt i hvilke motivasjonsfaktorer som ligger bak økningen i friluftsinnteressen hos norsk ungdom? Og hvordan kan det brukes til å få flere i aktivitet ute i naturen? Som vi så i denne studien var de norske foreldrene mye i lag med barna, både ute i naturen og i

uorganisert trening. Det viser seg faktisk i Barnehelserapporten at det er akkurat barn fra Oppland og Hedmark som er de mest aktive på landsbasis (Folkehelseinstituttet, 2016). Kan foreldres aktive samvær med barna i fritiden ha noe å si for resultatene? Og er kanskje også mange ungdommer fra akkurat disse fylkene representert i det som hevdes å være økt friluftslivsinteresse blant ungdom? Og sist men ikke minst; er det foreldrene som er den største påvirkningsfaktoren?

Det er behov for en mye mer omfattende forskning av ulike interesser, begrensninger, muligheter og motivasjoner tilknyttet naturmøtes betydning for folk. Dette kan særlig tenkes å gjelde på Island. Vi trenger å vite hvordan vi kan få flere ut i aktivitet? Arbeidet har eventuelt begynt. Samarbeidsprosjektet «Friluftsliv i Norden» har viet temaet sin oppmerksomhet. I den forbindelse ble det holdt et arbeidsmøte, den 18. april 2016, som handlet om hvordan vi kan få flere barn og ungdom ut, og oftere. Island var dessverre ikke representert på møtet (Nordisk friluftsliv, 2016). Men vi får håpe at de blir representert i prosjektet.

Litteraturliste

- Alþýðusamband Íslands. (2013). Lífskjör á Norðulöndunum [Levekår i de nordiske landende]. Hentet fra <http://www.asi.is/media/6385/Lifskjor-LokaLoka.pdf>
- Bagøien, T.E. (2003a). Barn og natur i samspill. I T.E. Bagøien (red.). *Barn i friluftsliv. Om verdifull friluftsliv* (s. 79-108). Oslo: Sebu forlag.
- Bagøien, T.E. (2003b). Barn og norsk friluftskultur. I T.E. Bagøien (red.). *Barn i friluftsliv. Om verdifull friluftsliv* (s. 125-136). Oslo: Sebu forlag.
- Bergström, L. & Tronvik, H. (2012). *Frisk i naturen – ett nordiskt projekt*. København: Nordiska ministerrådet.
- Berntsson, L.T. & Ringsberg, K.C. (2014). Swedish parents' activities together with their children and children's health: A study of children aged 2-17 years. *Scandinavian journal of public health*, 42(15), 41-51.
- Bischoff, A., Marcussen, J. & Reiten, T. (2007). *Friluftsliv og helse. En kunnskapsoversikt*. Bø: Høgskolen i Telemark. Hentet fra <https://teora.hit.no/bitstream/handle/2282/493/Friluftslivoghelse.pdf>
- Bjerke, T. (1994). *Barn-natur-friluftsliv*. Lillehammer: Landsbruksforlaget. Hentet fra <http://www.nb.no>
- Brusoni, M., Gibbons, R., Gray, C., Ishikawa, T., Sandseter, E.B., Bienstock, A., Chabot, G., Fuselli, P., Herrington, S., Janssen, I., Pickett, W., Power, M., Stanger, N., Sampson, M. & Tremblay, M.S. (2015). What is the relationship between risky outdoor play and health in children? A systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 12, 6423-6454.
- Brusoni, M., Olsen, L.L., Pike, I. & Sleet, D.A. (2012). Risky play and children's safety: Balancing priorities for optimal child development. *International journal of environmental research and public health*, 9(9), 3134-3148
- Burdette, H.L. & Whitaker, R.C. (2005). Resurrecting free play in young children. *Arch Pediatr Adolesc Med*, 159, 46 – 50
- Corsaro, W.A. (2011). *The sociology of childhood*. Los Angeles: Sage.
- Dahle, B. (1995). Naturopplevelse på barns premisser. *Norsk førskolelærerblad nr.29*.
- Dannevig, P. (2015). Klima på Island. I *Store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Klima_p%C3%A5_Island
- Eiðsdóttir, S.P., Kristjánsson, Á.L., Sigfúsdóttir, I.D. & Allegrante, J.P. (2008). Trends in physical activity and participation in sports clubs among Icelandic adolescents. *The European journal of public health*, 18 (3), 289-293.

- European Child Safety Alliance. (2012). *How safety conscious are European countries towards children. Child safety report card 2012*. Birmingham: European child safety alliance. Hentet fra <http://www.childsafetyeurope.org/publications/info/child-safety-report-cards-europe-summary-2012.pdf>
- Fjørtoft, I. (2001). The Natural Environment as a Playground for Children: The Impact of Outdoor Play Activities in Pre-Primary School Children. *Early Childhood Education Journal*, 29(2), 110-119.
- Fjørtoft, I. (2004). Landscape as playscape: the effects of natural environments on children's play and motor development. *Children, youth and environments*, 14(2), 21 – 44.
- Fjørtoft, I. & Reiten, T. (2003). *Barn og unges relasjoner til natur og friluftsliv. En kunnskapsoversikt*. Høgskolen i Telemark. Hentet fra https://teora.hit.no/bitstream/handle/2282/190/skrift2003_10.pdf?sequence=1
- Folkehelseinstituttet.(2016). *Barnehelserapporten. Barn, miljø og helse: Risiko- og helsefremmende faktorer*. Hentet fra <http://www.fhi.no/>
- Folkehelsekonferansen. (2015). Folkehelsekonferansen, 2015. Det nære friluftslivet. Hentet fra <http://folkehelsekonferansen.no/arkiv/folkehelsekonferansen-2015>
- Folkehelseloven. *Lov av 24. juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid*
- Gray, C., Gibbons, R., Larouche, R., Sandseter, E.B., Bienstock, A., Brussoni, M., Chabot, G., Herrington, S., Janssen, I., Pickett, W., Power, M., Stanger, N., Sampson, M. & Tremblay, M.S. (2015). What is the relationship between outdoor time and physical activity, sedentary behaviour, and physical fitness in children? A systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 12(6), 6455-6474.
- Green, K., Thurston, M., Vaage, O. & Roberts, K. (2013). “[We’re on the right track baby], we were born this way”! Exploring sports participation in Norway. *Sport, education and society*, nettutgave. Hentet fra <http://www.tandfonline.com>
- Guðmundsson, P. (2007). *Góð heilsurækt, skemmtilegur félagsskapur og hressandi útivera* [Bra mosjon, morsomt fellesskap og forfriskende utendørs aktivitet]. Hentet fra <http://www.fi.is/um-fi/frettir/nr/610/„god-heilsuraekt-skemmtilegur-felagsskapur-og-hressandi-utivera/>

- Gunnarsson, G. (2007). *Friluftsliv og psykisk helse: Island*. Oversikt over departement, institusjoner og frivillige organisasjoner på Island som har vist interesse for tema: friluftsliv og psykisk helse. Hentet fra <http://www.friskinaturen.org/>
- Göngum í skólann. (2015). *Göngum í skólann 2015 [Gå til skolen 2015]*. Hentet fra <http://www.gongumiskolann.is/>
- Haug, V. & Horverak, S. (2009). Barns deltagelse og ressurstilgang på ulike nivåer sett i lys av sosial kapital. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 2, 78-88.
- Hallås, B.O., Herfindal, T. & Wergedahl, H. (2014). Comparison of the physical activity of 11 – 12 year old pupils in two schools in Norway and Iceland, using pedometer registrations and activity diaries. *Netla – online journal on pedagogy and education*. Hentet fra <http://netla.hi.is/>
- Helsedirektoratet. (2010). *Folkehelsearbeidet – veien til god helse for alle*. Oslo: Helsedirektoratet. Hentet fra <https://helsedirektoratet.no>
- Helsedirektoratet. (2014a). *Barn og unge bør sitte mindre stille*. Hentet fra: <https://helsenorge.no/trening-og-fysisk-aktivitet/barn-og-unge-bor-sitte-mindre-stille>
- Helsedirektoratet. (2014b). *Fysisk aktivitet og stillesitting: 6-12 år. Nasjonale anbefalinger*. Hentet fra <https://helsenorge.no/SiteCollectionDocuments/Nasjonale%20anbefalinger%206-12.pdf>
- Helsedirektoratet. (2014c). *Kunnskapsgrunnlag fysisk aktivitet (Rapport IS-2167)*. Oslo: Helsedirektoratet.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2014). *Statsbudsjettet 2015: Samarbeid for bedre folkehelse (Pressemelding nr: 35/2014)*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/Samarbeid-for-bedre-folkehelse/id2005482/>
- Hilmarsdóttir, R.H. (2011). *Íþróttabátttaka og brottfall. Greining á íþróttabátttöku barna og unglunga fæddra 1990 og 1995 á árunum 1994-2009* [Idrettsdeltakelse og frafall. Analyse av deltagelse i idretten hos barn- og unge født i 1990 og 1995, i årene 1994-2009]. Masteroppgave, Universitetet i Island, Reykjavík.
- Hjorthol, R. (2006). *Bilens betydning for barn og unges aktivitetsmønstre*. (TØI rapport nr. 834/2006). Hentet fra <https://www.toi.no>
- Hjorthol, R. & Nordbakke, S. (2015). *Barns aktivitet og daglige reiser i 2013/14* (TØI rapport nr. 1413/2015). Hentet fra <https://www.toi.no>

- Hundeide, K. (2003). *Barns livsverden: sosiokulturelle rammer for barns utvikling*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Huynh, Q-H., Norwich, A.T. & Midtbø, M. (2014). *Island er høyere rangert enn Norge på FIFAs verdensranking i herrefotballen: Kan årsaken være ulik praksis i barnefotballen?* Bacheloroppgave, Høgskolen i Sogn og Fjordane, Sogndal.
- Ingebrigtsen, J.E. & Aspvik, N.P. (2010). *Barns idrettsdeltakelse i Norge – litteraturstudie av barn i idretten* (NTNU rapport nr. 02/2010). Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS.
- Institute for economics & peace. (2015). *Global peace index. Measuring peace, its causes and its economic value*. Hentet fra http://static.visionofhumanity.org/sites/default/files/Global%20Peace%20Index%20Report%202015_0.pdf
- Jacobsen, D.I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring: Innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jávo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Johannessen, A., Tuft, P. A. & Kristoffersen, L. (2006). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag
- Jóhannsson, E. (2016). *Heilsuhegðun ungra Íslendinga* [Helseatferd hos unge islendinger]. Pressemelding fra universitetet i Island.
- Jónsson, F.H. & Ólafsson, S. (1991). *Lífsskoðun í nútímalegum þjóðfélögum: Samanburður á íslendingum, dönum, finnum, norðmönnum, svíum, öðrum evrópuþjóðum og bandaríkjamönnum* [Livsmening i nåtidens samfunn: Sammenligning mellom islendinger, dansker, finlendinger, nordmenn, svensker, andre europeiske nasjoner og amerikanere]. Reykjavík: Félagsvísindastofnun.
- Karsten, L. (2005). It all used to be better? Different generations on continuity and change in urban children's daily use of space. *Children's geographies*, 3(3), 275 – 290.
- Kjevik, G. (2014). *Mobbing i barnehager; innvirkning av samfunnsstrukturens støttefunksjon og ansattes bruk av begrepet mobbing. En kvalitativ studie i et folkehelseperspektiv*. Masteroppgave, Nordic School of Public Health (NHV), Göteborg.
- Kjølsrød, L. (2014). Middelklasse. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/middelklasse>

- Kolle, E., Steene-Johannessen, J., Andersen, L.B. & Anderssen, S.A. (2009). Seasonal variation in objectively assessed physical activity among children and adolescents in Norway: a cross-sectional study. *International journal of behavioral nutrition and physical activity*, 6(36).
- Kunnskapsdepartementet. (2006). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Departementet.
- Kurtze, N., Eikemo, T. & Hem, K.G. (2009) *Analyse og dokumentasjon av friluftslivets effekt på folkehelse og livskvalitet* (SINTEF-rapport nr. A11851). Hentet fra <http://www.sintef.no>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Langset, M. (2015). Rekordinteresse for friluftsliv. Hentet fra <http://www.vg.no/forbruker/reise/reiselivsnyheter/rekordinteresse-for-friluftsliv/a/23537299/>
- Legeforeningen. (2013). Folkehelsekonferansen 2013. Sosiale ulikheter blant barn og unge - inkludering og deltakelse. Hentet fra <http://legeforeningen.no/PageFiles/8327/Folkehelsekonferansen%202013.pdf>
- Lög um landlækni og lýðheilsu (2007) [Lov om helsedirektorat og folkehelse] *Lov av 27. Mars 2007 nr. 41*. Hentet fra <http://www.althingi.is/lagas/145a/2007041.html>
- Louv, R. (2009). *Last child in the woods. Saving our children from nature-deficit disorder*. London: Atlantic books.
- Lýðheilsustöð. (2010). *Virgni í skólastarfi. Handbók um hreyfingu fyrir grunnskóla* [Aktivitet i skolen. Håndbok om fysisk aktivitet i grunnskolen]. Reykjavík: Lýðheilsustöð.
- Magnússon, K.P., Arngrímsson, S.Á., Sveinsson, Þ. & Jóhannsson, E. (2011). Líkamshreyfing 9 og 15 ára íslenskra barna í ljósi lýðheilsuáhrifa [Fysisk aktivitet hos 9 og 15 år gamle islandske barn, sett i lys av mål for folkehelse]. *Læknablaðið*, 97, 75 – 81.
- Malterud, K. (2002). Kvalitative metoder i medisinsk forskning – forutsetninger, muligheter og begrensninger. *Tidsskrift for den norske legeforening*, 122(25), 2468-2472.
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning – en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Medietilsynet. (2014). *Foreldre om småbarns mediebruk. Foreldres syn på barns (1-12 år) bruk og opplevelser av medier*. Hentet fra:
http://www.medietilsynet.no/Documents/Barn%20og%20medier-unders%C3%B8kelsene/Rapport_Foreldre_smabarns_mediebruk_2014.pdf
- Meld. St. 18. (2015-2016). *Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- Meld. St. 19 (2014-2015). *Folkehelsemeldingen – mestring og muligheter*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- Meld. St. 24. (2012-2013). *Framtidens barnehage*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- Meld. St. 26. (2011–2012). *Den norske idrettsmodellen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- Mennta- og menningarmálaráðuneyti. (2013). *Aðalnámsskrá grunnskóla* [Læreplan for grunnskolen]. Hentet fra <file:///C:/Users/Bruker/Downloads/adalnamskraokt2015breyting.pdf>
- Miljøagentene. (u.å.). *Gå til skolen-dagen 5.september*. Hentet fra <http://miljoagentene.no>
- Miljøverndepartementet. (2008). *Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse. Rapport fra det nordiske miljøprosjekt «friluftsliv og psykisk helse»*. Hentet fra <https://books.google.no/>
- Mjaavatn, P.E. & Fjørtoft, I. (2008). *Barn og fysisk aktivitet – med hovedvekt på aldersgruppa 0-16 år*. Temahefte. Oslo: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet & Helsedirektoratet.
- Mjaavatn, P.E. & Gundersen, K.A. (2005). *Barn – bevegelse – oppvekst. Betydningen av fysisk aktivitet for småskolebarns fysiske, motoriske, sosiale og kognitive utvikling*. Oslo: Akilles.
- Motorferdselloven. *Lov av 10. juni 1977 nr.82 om motorferdsel i utmark og vassdrag (motorferdselloven)*.
- Mårtensson, F., Jensen, E.L., Söderström, M. & Öhman, J. (2011). *Den nyttiga utevistelsen? Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang* (Rapport nr. 6407). Sverige: Naturvårdsverket.
- NESH. (2014). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humanoria, juss og teologi*. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteene.
- Nie, N.H. & Hillygus, D.S. (2002). The impact of internet use on sociability: Time-diary findings. *It&society*, 1(1), 1 – 20.

- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier – den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Norden. (2014). *Íþróttta- og Ólympíusamband Íslands hlýtur Norrænu lýðheilsuverðlaunin* [Islands idrettsforbund får tildelt den nordiske folkehelseprisen]. Hentet fra <http://www.norden.org/is>
- Nordisk friluftsliv.(2016). Nordisk møte om friluftsliv, i Oslo. Hentet fra <http://www.norskfriluftsliv.no/nordisk-mote-om-friluftsliv-i-oslo/>
- Norðdal, K. & Jóhannesson, I.Á. (2015). Children's outdoor environment in Icelandic educational policy. *Scandinavian journal of educational research*, 59(1), 1 – 23.
- Norsk friluftsliv. (2016a). Greit med tur-mas fra foreldre. Hentet fra <http://norskfriluftsliv.no>
- Norsk friluftsliv. (2016b). Mer spillemidler til friluftsliv. Hentet fra <http://www.norskfriluftsliv.no>
- OECD. (2016). *OECD Factbook 2015-2016: Economic, Environmental and Social Statistics*. Paris: OECD Publishing. Hentet fra <http://www.oecd-ilibrary.org/>
- Okely, J. (2012). *Anthropological practice. Fieldwork and the ethnographic method*. London: Berg
- Ólafsdóttir, R. & Runnström, M.C. (2013). Assessing hiking trails condition in two popular tourist destinations in the Icelandic highlands. *Journal of outdoor recreation and tourism*, 3-4, 57-67.
- Participaction. (2015). *The biggest risk is keeping kids indoors. The 2015 ParticipACTION report card on physical activity for children and youth*. Hentet fra <http://www.participaction.com/report-card-2015/report-card/>
- Prop. 1 S (2015–2016). *For budsjettåret 2016. Utgiftskapitler: 300-342. Inntektskapitler: 3300-3342 og 5568*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- Rasmussen, L.B., Andersen, L.F., Borodulin, K., Enghardt Barbieri, H., Matthiessen, J., Sveinsson, T., Thorgeirsdottir, H. og Trolle, E. (2012). *Nordic monitoring of diet, physical activity and overweight. First collection of data in all Nordic countries 2011* (TemaNord rapport nr. 2012:552). København: Nordic Council of Ministers.
- Ríkisútvarpið. (2014). Íslendingar hafa það gott í Noregi [Islandinger har det bra i Norge]. Hentet fra <http://www.ruv.is/frett/islendingar-hafa-thad-gott-i-noregi>
- Rodina, K. (2015). Lev Semjonovitsj Vygotskij. I *Store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Lev_Semjonovitsj_Vygotskij.

- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rysst, M. (2010). *Myten om den tapte barndom*. Oslo: Unipub.
- Sallis, J.F., Prochaska, J.J. & Taylor, W.C. (2000). A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Medicine & science in sports & exercise*, 32(5), 963-975.
- Sanderud, J.R. & Gurholt, K.P. (2014). Barns nysgjerrige lek i natur. Utforskende dannelse. *Nordic studies in education* 34(1), 3-20.
- Sandseter, E.B.H. (2000). Barn i fysisk aktivitet. *Barn* 2, 55-66. Hentet fra <https://www.ntnu.no/documents/10458/17119590/sandseter2.pdf>
- Sandseter, E.B.H. & Sando, O.J. (2016). "We Don't Allow Children to Climb Trees" How a Focus on Safety Affects Norwegian Children's Play in Early-Childhood Education and Care Settings. *American journal of play*, 8(2), 178-200.
- Sigurjónsson, H. (2012). Hreyfingin verður að vera skemmtileg reynsla, segir breskur heimilislæknir [Fysisk aktivitet må være en morsom opplevelse, sier en engelsk lege] – intervju med dr. William Bird, Oxfordshire England. *Læknablaðið* 98, 374-375.
- Skår, M. (2010). *Natur i hverdagsliv*. Doktorsavhandling, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Ås.
- Skår, M., Gundersen, V., Bischoff, A., Follo, G., Pareliussen, I., Stordahl, G. & Tordsson, B. (2014). *Barn og natur – nasjonal spørreundersøkelse om barn og natur* (Temahefte 54). Trondheim: Norsk institutt for naturforskning.
- Skår, M. & Krogh, E. (2009). Changes in children's nature-based experiences near home: from spontaneous play to adult-controlled, planned and organised activities. *Children's geographies*, 7(3), 339 – 354.
- Smith, A.B. (2002). Interpreting and supporting participation rights: Contributions from sociokultural theory. *The International Journal of Children's Rights* 10, 73-88.
- Sommer, D. (1997). *Barndomspsykologi: utvikling i en forandret verden*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Steinbeck, K.S. (2001). The importance of physical activity in the prevention of overweight and obesity in childhood: a review and an opinion. *Obesity reviews*, 2(2), 117-130.

- Stjórnarráð Íslands. (2013). *Stefnuyfirlýsing ríkisstjórnar Framsóknarflokksins og Sjálfstæðisflokksins* [Regjeringens politiske erklæring]. Hentet fra <http://www.stjornarrad.is/Stefnuyfirlýsing/>
- St.meld. nr.16 (2002-2003). *Resept for et sunnere Norge*. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- St.meld. nr.25 (2002-2003). *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. Oslo: Miljøverndepartementet.
- St. meld. Nr. 39 (2000-2001) *Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet*. Oslo: Klima- og miljøverndepartementet
- St.meld. nr. 47 (2008-2009) *Samhandlingsreformen - Rett behandling – på rett sted – til rett tid*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-47-2008-2009-/id567201/?ch=1&q=>
- Svavarsdóttir, S. (2012). *Ávarp umhverfisráðherra á málþingi um aukna útiveru Íslendinga* [Miljøvernministerens tale på seminar om å øke utendørsaktiviteter hos islendir]. Hentet fra <https://www.umhverfisraduneyti.is/radherra/raeturoggreinarss/nr/2091>
- Säfvenbom, R. (Red.). (2005). *Fritid og aktiviteter i moderne oppvekst*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Taylor, A.F. & Kuo, F.E. (2006). Is contact with nature important for healthy child development? State of evidence. I C. Spencer & M. Blades (red.), *Children and their environments* (124 – 140). Cambridge: Cambridge university press.
- Tetzchner, S. (2012). *Utviklingspsykologi*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Thagaard, T. (2015). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tordsson, B. & Vale, L.S.R. (2013). *Barn, unge og natur – en studie og drøftelse av faglitteratur* (HIT rapport nr.1). Porsgrunn: Høgskolen i Telemark.
- Umhverfisráðuneytið. (2005). *Reglugerð um takmarkanir á umferð um náttúru Íslands nr. 528/2005*. [Regler om avgrensing på trafikk i islandsk natur nr.528/2005.]. Hentet fra <http://www.reglugerd.is/reglugerdir/allar/nr/528-2005>
- Umhverfisráðuneytið. (2011). *Hvítbók um löggjöf til verndar náttúru Íslands* [Hvitbok om lov om miljøvern i islandsk natur]. Reykjavík: Umhverfisráðuneytið.
- Umhverfisstofnun. (u.å.). *Akstur utan vega* [Kjøring utenfor veier]. Hentet fra <http://www.ust.is/einstaklingar/nattura/off-road/>

- Utdanningsdirektoratet. (2011). *Generell del av læreplanen*. Hentet fra <http://www.udir.no/>
- Valentine, G. & McKendrick, J. (1997). Children's outdoor play: exploring parental concerns about children's safety and the changing nature of childhood. *Geoforum*, 28(2), 219 – 235.
- Veðurstofa Íslands. (u.å.). *Ársmæðaltöl fyrir stöð 1 – Reykjavík* [Årlige gjennomsnitt for værstasjon 1 – Reykjavik]. Hentet fra <http://www.vedur.is/>
- Velferðarráðuneytið. (2014). *Lýðheilsunefnd* [Folkehelsekomiteen]. Hentet fra <https://www.velferdarraduneyti.is/raduneyti/nefndir-rad-stjornir/nr/34814>
- Vik, Ø. (2013). Derfor er Island bedre enn Norge i fotball. Hentet fra http://www.aftenposten.no/100Sport/fotball/vm/Derfor-er-Island-bedre-enn-Norge-i-fotball-397898_1.snd
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in society. The development of higher psychological processes*. Cambridge: Harvard University Press.
- Yang, F., Helgason, A.R., Sigfúsdóttir, I.D. & Kristjánsson, A.L. (2012). Electronic screen use and mental well-being of 10–12-year-old children. *European journal of public health*, 23(3), 492-498.
- World Health Organization. (u.å.). *Physical inactivity: a global public health problem*. Hentet fra http://www.who.int/dietphysicalactivity/factsheet_inactivity/en/
- World Health Organization. (2016). *Report of the commission on ending childhood obesity*. Hentet fra http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/204176/1/9789241510066_eng.pdf?ua=1
- Øen, G. (2012). Ethiske utfordringer i arbeid med fedmeproblematikken. I G. Øen (red.), *Overvekt hos barn og unge. Forstå, forebygge, behandle og fremme helse* (s. 283-300). Bergen: Fagbokforlaget.
- Øia, T. og Fauske, H. (2010). *Oppvekst i Norge*. Oslo: Abstrakt forlag as.
- Pórlindsson, Þ., Halldórsson, V., Hallgrímsson, J.H., Lárusson, D. & Geirs, D.P. (2015). *Íþróttir á Íslandi – umfang og hagræn áhrif. Áfangaskýrsla 2015* [Idrett på Island – omfang og økonomiske påvirkninger. Rapport 2015]. Hentet fra file:///C:/Users/Bruker/Downloads/ithrott_isl_hagr_ahr_2015.pdf
- Þórsdóttir, H. (2006). Dugnaður og iðjusemi mikilvæg í huga Íslendinga [Dyktighet og arbeidsinnsats viktig for islendinger] - artikkel skrevet med utgangspunkt i en upublisert masteroppgave av Hjálmar G. Sigmarsson. Hentet fra <http://www.mbl.is/greinasafn/grein/1076673/>

Vedlegg 1: Informasjonsbrev med samtykkeerklæring - norsk

Informert samtykke for forskningsprosjektet Familiens samværstunder, fritid og utendørsaktiviteter. Sammenligning mellom Island og Norge.

Mitt navn er Kolbrun Kristinardottir og jeg er en masterstudent i sosialfaglig arbeid med barn og unge ved Høgskolen i Lillehammer.

Jeg skriver en masteroppgave der jeg ønsker å sammenligne familiers fritid og samværstunder på Island og i Norge. Formålet er å undersøke hva foreldre vektlegger når det kommer til barnas og familiens fritid, utendørsaktiviteter og naturmøte. Jeg ønsker å få innblikk i hvilke muligheter og utfordringer foreldre opplever når det kommer til samværstunder utendørs og fritiden generelt. Opplysninger jeg ønsker å innhente er blant annet hvor mye fritid familien har, hva de bruker fritiden til, om barnet deres er med på organisert sport, og hvordan dere som foreldre opplever familiens fritid.

Jeg ønsker å intervju foreldre til barn i 4.klasse på Lillehammer og håper at dere har lyst til å delta.

Deltakelse innebærer et intervju med dere foreldre (gjerne begge sammen) og det beregnes ca. 1 time på hvert intervju. Intervjuet gjennomfører vi der det måtte passe dere best. Sammen kan vi avtale tid og sted, men intervjuet må gjennomføres innen november. Intervjuene tas opp på bånd og transkriberes.

Det er frivillig å være med og dere har mulighet til å trekke dere når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom dere trekker dere vil alle innsamlede data om dere bli anonymisert.

Alle opplysninger vil bli behandlet konfidensielt og det er kun undertegnede som har tilgang til innsamlet data. Ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Opplysninger anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, innen sommer 2016.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien kan du ta kontakt med meg på 91344729 eller sende en e-post til kolla79@gmail.com. Du kan også kontakte min veileder ved Høgskolen i Lillehammer, Mari Rysst, på e-post mari.rysst@hil.no.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).

Med vennlig hilsen,

Kolbrun Kristinardottir

Jeg har lest informasjon om studien og samtykker til å være med på et intervju

Dato, fars underskrift

Dato, mors underskrift

Vedlegg 2: Informasjonsbrev med samtykkeerklæring - islandsk

Upplýst samþykki

Nafn mitt er Kolbrún Kristínardóttir og ég er meistaranemi við Háskólann í Lillehammer, í þverfaglegu námi á sviði heilsu- og félagsvísinda.

Jeg vinn nú að meistaraverkefni mínu þar sem markmiðið er bera saman frítíma fjölskyldna í Noregi og á Íslandi, og kanna hvaða áherslur foreldrar hafa þegar kemur að frítíma barnanna, fjölskyldunnar og útiveru. Upplýsingarnar sem ég er að leita eftir eru meðal annars hversu mikinn frítíma fjölskyldur hafa, í hvað frítíminn fer, hvaða möguleika fjölskyldurnar hafa í frítíma sínum, hvort barnið stundar íþróttir og/eða útiveru, og hvernig þið sem foreldrar upplifið frítíma fjölskyldunnar.

Ég óska þess að ræða við foreldra barna í 4.bekk í Hafnarfirði og vona að þið sjáið ykkur fært að taka þátt.

Þátttaka felur í sér viðtal þar sem áætlaður viðtalstími er um það bil klukkustund, og það væri kostur ef báðir foreldrar sjá sér fært að taka þátt. Ég verð á Íslandi 20.-27. október og vona að þið getið séð ykkur fært að hitta mig þá. Hvar og hvenær getum við fundið út úr í sameiningu þannig að það henti ykkur sem allra best.

Viðtölin verða hljóðrituð og upptökum verður eytt í lok rannsóknar. Gætt verður fyllsta trúnaðar við meðhöndlun allra upplýsinga sem koma fram. Engar persónuupplýsingar eða önnur auðkenni munu koma fram í rannsókninni og rannsóknargögnum verður eytt að verkefninu loknu.

Þátttakendum er heimilt að hætta þátttöku í rannsókninni hvenær sem er, án skýringu og án nokkurra eftirmála. Rannsóknin er tilkynnt til persónuverndar.

Ef einhverjar spurningar vakna getið þið haft samband við mig í tölvupósti kolla79@gmail.com eða í síma 0047-91344729. Ég verð á Íslandi 20.-27. október og mun þá vera hægt að ná í mig í síma 8636380.

Með kærri kveðju,

Kolbrún Kristínardóttir

Undirritaðir aðilar samþykkja að taka þátt í viðtali í tengslum við ofangreinda rannsókn

Dags. - undirskrift föður

Dags. - undirskrift móður

* Þetta skjal mun ég taka með mér í viðtali þannig að þið getið undirritað það áður en við hefjum viðtalið.

Vedlegg 3: Intervjuguide - norsk

Litt om deres hverdag

Er begge foreldre på arbeidsmarkedet? – Hvor lang arbeidsdag?

Hvor lang er en vanlig skoledag hos 4. klassingen? SFO?

Spiser familien middag sammen? Kl. ca.?

Nå og før

Hva vil du si er de største ulikhetene i ditt barns oppvekst og din egen oppvekst?

En vanlig uke

Kan du beskrive hva dere gjorde etter arbeidstid i forrige uke? – Ta dagene hver for seg!

Beskriver dette en vanlig uke hos familien? - Hva var annerledes og hvorfor?

Kan du beskrive for meg siste helg?

Beskriver dette en vanlig helg hos familien? - Hva var annerledes og hvorfor?

Kan du gi noen eksempler på en typisk helg hos familien?

Barnet

Hvor oppholder barnet seg fra skoleslutt og frem til dere kommer hjem?

Hvordan kommer barnet seg til og fra skole? - Går, sykler, blir kjørt? - Hvor lang avstand har barnet til skolen? - Hvorfor henter dere ikke med bil/hvorfor henter dere med bil?

Er barnet med på organiserte fritidsaktiviteter? - Hvilke aktiviteter? (vinter/sommer evt.) - Hvor ofte i uken? - Hvordan kommer barnet seg til og fra treninger? - Hvorfor slik? - Hvor lang avstand?

Hvorfor velger dere (-ikke) å ha barnet på organisert idrett?

Hva gjør barnet utenom de organiserte fritidsaktivitetene? -Hva velger barnet selv å gjøre når det er noen ledige timer i hverdagen?

Om du kunne tatt det valget for ham/henne, hva ville du ha valgt å la han/henne gjøre? - hvorfor?

Hva tror du barnet liker best å gjøre i fritiden sin?

(Venner?)

Familien

Hva ser du som viktige verdier når det gjelder familiens samværsstunde? - noe som er viktig for dere å gjøre/oppleve sammen i fritiden?

Hvor god tid har dere til samvær i det daglige?

Hva opplever dere at i størst grad påvirker og styrer fritiden deres?

Hva tror du barnet synes er mest morsomt å gjøre sammen med dere i fritiden?

Hva synes du selv er mest morsomt å gjøre sammen?

Er det forskjell på vinter og sommer når det kommer til de aktivitetene dere driver med sammen?

Er det noe dere kunne ønsket å gjøre mer av sammen med barna? – Hva? – Hvorfor (-ikke)?

Aktiviteter ute og naturmøte

Hva ser du for deg når jeg sier «samvær utendørs»?

Er du selv vokst opp med et nært forhold til naturen? – Hvordan da?

Er det å være ute i naturen noe som er en del av familiens samvær? - Hvordan? - Hvorfor (-ikke)?

Kan du til slutt beskrive siste gang dere var på tur ute sammen som familie? Eller siste gang dere gjorde noe sammen utendørs?

Eventuelt

Vedlegg 4: Intervjuguide – islandsk

Aðeins um dagana ykkar

Eru báðir foreldrar útvinnandi? - Hversu langur er vinnudagurinn?

Hversu langur er skóladagur barnsins? Frístundaheimili?

Borðar fjölskyldan saman? Klukkan hvað?

Þá og nú

Hvað myndir þú segja að væri stærsti munurinn á þinni æsku og æsku þíns barns þíns?

Hefðbundin vika

Geturðu lýst fyrir mér hvað þið gerðuð eftir vinnu í síðustu viku? -Tökum hvern dag fyrir sig!

Lýsir þetta venjulegri viku hjá fjölskyldunni? -Hvað var öðruvísi og hvernig/af hverju?

Geturðu lýst síðustu helgi fyrir mér?

Var þetta venjuleg/týpísk helgi hjá fjölskyldunni? –Hvað var öðruvísi og hvernig/af hverju?

Hvernig myndir þú lýsa venjulegri helgi hjá fjölskyldunni?

Barnið

Hvar er barnið frá því að skóla líkur á daginn og þar til þið komið heim úr vinnu?

Hvernig kemst barnið til og frá skóla? - Gengur, hjólar, strætó, keyrt? -Hversu langt er í skólann? - Af hverju veljið þið að keyra? - Af hverju veljið þið ekki að keyra?

Tekur barnið þátt í skipulögðu frístundastarfi (íþóttir, tónlist osfrv.)? -Í hverju er hann/hún? (vetur/sumar) -Hversu oft í viku? -Hvernig kemur barnið sér til og frá æfingum? - Af hverju? -Vegalengd?

Af hverju veljið þið (-ekki) að hafa barnið í skipulögðum íþróttum?

Þegar barnið hefur lausa stund, hvað velur barnið þá sjálft að taka sér fyrir hendur?

Ef þú gætir valið fyrir hönd barnsins þíns, hvað myndir þú vilja að hann/hún gerði? - Hvað finnst þér mikilvægt að hann/hún noti frítímann sinn til?

Hvað heldurðu að barninu finnist skemmtilegast að gera í frítímanum sínum?

(Vinir?)

Fjölskyldan

Hvað finnst ykkur vera mikilvæg gildi þegar kemur að samveru fjölskyldunnar? - eitthvað sem ykkur finnst vera mikilvægt að fjölskyldan upplifi og geri saman í frítímanum?

Hversu mikinn tíma eigið þið saman sem fjölskylda, svona dags daglega?

Hvað er það sem stýrir frítíma ykkar mest?

Hvað heldurðu að barninu finnst skemmtilegast að gera með ykkur í frítímanum?

Hvað finnst þér skemmtilegast að gera saman?

Er mikill munur á milli árstíða hvað þið takið ykkur fyrir hendur sem fjölskylda?

Er eitthvað sem þú vildir óska að þið gerðuð meira af saman?

Útivera og náttúrustundir

Hvað sérðu fyrir þér þegar ég segi: „samverustundir úti“?

Býrðu sjálf (-ur) að reynslu af útivist og því að vera í náttúrunni, frá þinni æsku?

Er útivist hluti af samveru fjölskyldunnar í dag? -Hvernig þá? -Hvað gerið þið helst? -Af hverju (-ekki)?

Geturðu lýst fyrir mér síðustu samverustund sem þið fjölskyldan áttuð úti eða síðustu útivist fjölskyldunnar?

Eitthvað að lokum?

Vedlegg 5: Svarbrev fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr. 985 321 884

Astrid Halså
Avdeling for pedagogikk og sosialfag Høgskolen i Lillehammer
Postboks 952
2604 LILLEHAMMER

Vår dato: 04.09.2015

Vår ref: 44314 / 3 / AGL

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 24.08.2015. Meldingen gjelder prosjektet:

44314	<i>Familiens samværstunder. Hvordan vektlegger foreldre aktiviteter ute i naturen i familiens fritid? Sammenligning mellom Island og Norge</i>
Behandlingsansvarlig	Høgskolen i Lillehammer, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Astrid Halså
Student	Kolbrun Kristinardottir

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.05.2016, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Audun Løvlie

Kontaktperson: Audun Løvlie tlf: 55 58 23 07

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices

OSLO NSD Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM NSD Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim Tel: +47-73 59 19 07 kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ NSD SVI, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø Tel: +47-77 64 43 36 nsdmaa@svt.uib.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 44314

Utvalget informeres skriftlig og muntlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Høgskolen i Lillehammer sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på privat pc, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Forventet prosjektslutt er 15.05.2016. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette digitale lyd-/bilde- og videoopptak

Vedlegg 6: Endringsmelding til NSD

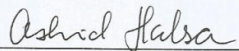
Lillehammer, oktober 2015

Bekreftelse på endring av daglig ansvarlig / veileder

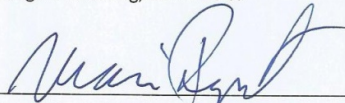
Gjelder prosjekt nr. 44314

Det bekreftes herved at prosjektet har fått ny daglig ansvarlig. Ansvaret flyttes fra Astrid Halså til Mari Rysst, som nå er studentens veileder.

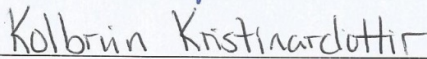
Underskrifter

Tidligere ansvarlig, Astrid Halså

Ny ansvarlig, Mari Rysst

Student, Kolbrun Kristinardóttir

Vedlegg 7: Svarbrev fra Persónuvernd [Det islandske personvernombudet]

Kolbrún Kristínardóttir
Noregur

Persónuvernd

Rauðlaugastíg 10 105 Reykjavík
sími: 510 9600 hréfasími: 510 9606
netfang: postur@personuvernd.is
veffang: personuvernd.is

Reykjavík 28. ágúst 2015
Tilvísun: S7463/2015/ TS/--

Hér með staðfestist að Persónuvernd hefur móttækið tilkynningu í yðar nafni um vinnslu persónuupplýsinga. Tilkynningin er nr. S7463/2015 og fylgir afrit hennar hjálägt.

Vakin er athygli á því að tilkynningin hefur verið birt á heimasíðu stofnunarinnar. Tekið skal fram að með móttöku og birtingu tilkynninga hefur engin afstaða verið tekin af hálfu Persónuverndar til efnis þeirra.

Virðingarfyllst,

Teitur Skúlason

Hjál.: - Tilkynning nr. S7463/2015 um vinnslu persónuupplýsinga.

